

umění v továrnách

druhá míza Nicka Cavea

jak si vede současný český balet

výstava Jiřího Kovandy v Klatovech

soubor nahrávek Osvobozeného divadla

reportáž z Umělecké zóny 798 v Číně

La Fabrika – Horáková X Gottwald. Foto Jan Dvořák, 2006
ISSN 1801-4542

Nová umělecká centra

Meet Factory, Karlin Studios, Trafačka, La Fabrika a DOX Prague

Z bývalých fabrik se i v českých zemích stávají umělecká střediska. Na rozdíl od západní kulturní infrastruktury je zde grantová a sponzorská politika chudší a pomalejší, což se odrazilo i na modelech přerodu českých sléváren, tiskáren či strojíren v ateliéry, divadla a galerie.

MARTINA KRÍŽKOVÁ
MARKÉTA KUBAČÁKOVÁ

Stůl, pár starých židlí, postel, vlastní kufr namísto skříně, společné sprchy. Spartánské zařízení doplňuje neustávající hluk z blízkého nádraží a výpadovky z Prahy. Jediným měřitelným komfortem rezidenčního ateliéru ve smíchovské Meet Factory je prostor, který tu mají umělci za relativně mírný poplatek k dispozici. Loni znovu zprovozněná továrna je obrovská. Na pěti tisících metrech čtverečních jsou ateliéry, galerie a dva sály, kde mohou být koncerty, divadlo či chystané filmové projekce. V českých podmínkách podobný kulturní projekt už není výjimkou.

Drsné průmyslové budovy se během posledních pár let otevřely současněmu umění hlavně v Praze. Přestože i mimo hlavní město vznikala či zanikala umělecká místa setkání s poetickou příměsí továrních hal, zdá se, že životaschopné projekty se soustředí zatím převážně zde. S tím, co známe ze zahraniční historie, to ale nemá zas tak moc společného. Určitě nejde o pronikání

alternativní kultury do opuštěných zón, jež je tvrdě vyvzdorováno na městských institucích či soukromých majitelích. Impulsem vzniku těchto pražských kulturních center je prvotně nikoli touha recyklovat či oživit městský prostor, ale pokušení rozšířit rozmanitost současného uměleckého provozu.

Tato legitimní ambice se projevuje různým způsobem: od dočasných projektů v místech darovaných soukromníky či bohatou developerskou společností až po pokusy vybudovat stálé scény, jež budou i za pár let držet prst na tepu doby. Ve všech případech to chce hodně energie, času a peněz, těch především. Zvláště pokud se autoři snaží podobně jako v Meet Factory o co největší multifunkčnost a atraktivitu místa.

Na cestě k uhrančivému industriálnímu stánku s uměním nemusí být finance ale jedinou překážkou. Velikost pražského kulturního publika není neomezená, a pokud umělci nevyrazí na dobrodružnou pout

za diváky i mimo obvyklý intelektuální sektor, hrozí do budoucna ještě horší věc: nezáměr. Na vzniku současných kulturních oáz v pražských fabrikách je tak sympatické především to, že lákají soukromé investory do podniků nejistějších než hokejové utkání. Širší nabídka současného umění navíc zase možná donutí provozovatele pochopit jednoduchý fakt, že i pravidelný návštěvník atrakcí Lucie Bílé jednou za čas může stanout příjemně ohromen před obrazy Jakuba Špaňhela.

Meet Factory

Zprovoznění smíchovského snu Davida Černého do alespoň základně použitelného stavu stálo zatím pět let a osm milionů korun. V budově, kterou za slíbenou rekonstrukci poskytl magistrát, je za peníze od sponzorů nové topení, opravená elektřina, protipožární dveře a jakž takž vymalováno.

Dokončení na s. 21

obsah téma čísla: umění v továrnách

- 1 **Nová umělecká centra. Meet Factory, Karlin Studios, Trafačka, La Fabrika a DOX Prague / Martina Křížková, Markéta Kubačáková**
- 19 **Uvažovali jsme o zavření. Rozhovor s ředitelkou projektů Meet Factory / Filip Horáček**
- 23 **Druhý život německých fabrik. Místa pro developery i přestárlé squatterry / Jan Vávra**
- 25 **Francouzský „squart“ / Felix Xaver**
- 25 **Asijská umělecká křižovatka / Filip Pospíšil**

komentář

- 5 Podpořme Greenforce! Strana zelených je dívka pro všechno / Tereza Stöckelová

báseň

- 5 Krása / Petr Andjelkovski

literatura

- 6 Kulinární stránka emigrantství. Proč se dítě vaří v kaši Aglaji Veteranyi / Marie Iljašenko
- 7 Je Velký bratr stávkokaz? 1985 Anthonyho Burgesse / Pavel Kořínek
- 7 Ten tahák si fakt netahejte. Sokratův maturitní bolehlav / literární zápisník Petra A. Bílka

výtvarné umění

- 8 Neznámý A. R. Penck v Drážďanech / Petr Vaňous
- 8 Jiří Kovanda v Klatovech / Jan Zálešák
- 9 Malíř a jeho stín. Dualismus tvorby Františka Foltýna / Vojtěch Lahoda

divadlo

- 10 Balety se značkou Libor Vaculík. Na cestě mezi baletem a muzikálem / Roman Vašek

film

- 11 Všechny tváře animace / Kamila Boháčková
- 11 Tribeca – trojúhelník pod Kanálskou / Štěpán Steiger
- 11 Obchodní nápady v Kanadě / Andrea Slováková

hudba

- 12 Nahrávky Osvobozeného divadla. Chyby zdánlivě reprezentativní edice / Jaroslav Riedel
- 13 Druhá míza! Zdařilé znovuzdvočení Nicka Cavea / Petr Ferenc
- 13 Říkej tomu wonky / hudební zápisník Karla Veselého

rozhovor

- 14 Celým etnikům hrozí vyhynutí. Se spisovatelem Luisem Sepúlvedou nejen o černém románu / Anna Tkáčová

esej

- 16 Kam zmizelo město, jež neexistuje? Stíny našich cizích předků / Kamil Kruszewski

média

- 18 Chaos na pravém křídle. Co může číst pravicový intelektuál? / Jiří T. Král

společnost

- 24 Naděje na obzoru. Co s potravinovou krizí / Pan Ki-mun

beletrie

- 26 Pod lakovaným dřevem / Christine Teichmannová

galerie

- 27 Veronika Holcová / připravil Petr Vaňous

nové knihy

DVD a CD

recenze týdne

- 31 Janusovská tvář modernity. Svět podle Jana Kellera / Matěj Kotalík

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 5 zkrátka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 18 přešlap – Eichmann a Ahmadínežád redaktory Lidových novin / Ondřej Slačálek
- 24 par avion – z německého tisku vybral Martin Teplý
- 29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp
- 29 soutěž
- 32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!
Spojování různých druhů umění a společenského života, jak se o to neustále snaží A2, je běžný přístup v uměleckých centrech, která vznikají v bývalých industriálních zónách na okrajích měst. Přinášíme reportáže z takových míst v Berlíně (s. 23), v Paříži a v Pekingu (25). Policií vyklizené squaty, promrzlé ateliéry, zaprášené divadelní sály, ale i obrovská rekonstruovaná centra, snobské galerie, stylové bary a kavárny s průmyslovými detaily, prodejny užitého umění. Nutnost, odpor; móda; výdělek. Spousta podob – inspirace i podezření. Existuje už i síť takových uměleckých center Trans Europe Halles (teh.net), kde Česká republika jako téměř jediná z evropských států chybí. Martina Křížková a Markéta Kubačáková však představují pět pražských podniků, které zatím hlavně bojují (1). Jako všechno nové to ani polepšené fabriky nemají lehké. Doba, kdy se za kulturními centry do Brna, Ostravy, Olomouce či Prahy opakovaně pohrnou uměničtíví cizinci, kteří naše památky zhlédli před patnácti lety, se příliš neblíží. – A zdá se, že nepřijedou ani za jiným živým uměním. Pracuje na tom například pražský magistrát. Pokud proti tomu chcete něco udělat, podpořte právě v nadcházejícím týdnu Dny neklidu za Prahu kulturní. Do ulic! Černobílou stužku a petiční archy s sebou. Informace na s. 4 dole. Sekernické čtení! Libuše Bělunková

došlo

Ad Došlo (A2 č. 19/2007)

Poznámka Magdaleny Platzové ve mně oživila dávnou otázku nad literárními cenami. – Řekněme, že atlet získá v Melbourne první místo. O nějakou dobu později je první v Praze, ale nedostane cenu, protože už vyhrál v Melbourne. Je to totéž, jako kdyby Zlatého slavíka nedali už nikdy Gottovi, když ho jednou měl. – Je to otázka stanov jednotlivých soutěží. Ty neznám, a mám někdy dojem, že se rozhoduje podle toho, „kdo ještě nedostal“, „kdo může umřít“... Odpověď, kterou dostala Magdalena na otázku, proč ze soutěže vypadlo moje *Loučení k panně*, mne překvapila: že *Snář* byl lepší. Myslím si, a soudím tak i podle ohlasu čtenářů, že ty dvě knížky „závodí“ každá na jiné trati. A za *Snář* jsem žádnou cenu nedostal. Seifertova cena i Čapkova byly za fejetony, jestli se nepletu. Jediná cena za prózu byla cena Hostovského: usnesení o ní mi došlo po převratu a peníze jsme s Ivanem Klímou omylem dali někomu, kdo byl v nouzi, protože došly bez jmenného určení, což se tehdy stávalo.

Myslím si, že literární soutěže mohou, mají být různé. V určité kategorii ať je rok za rokem první třeba Viewegh. V jiné soutěži ať se hledá nejlepší první kniha, autor z toho roku, nejlepší milostný román... Napadlo mi, že jsem trvale pomíjen, a vysvětlil jsem si to právě tím, že nesplňuju jakési měřítko. Nevím, jak se sestavuje porota pro takové

soutěže. Myslím, že autoři by tam neměli být: vždyť jsou stále v soutěži. A když je tak slabý, že nesoutěží, může... žárlit, závidět?
Ludvík Vaculík

Petice na podporu prof. Václava Riedlbaucha

A tempo Revue reaguje na petici členů České filharmonie, ve které požaduje odstoupení generálního ředitele ČF Václava Riedlbaucha. Protože se z našeho pohledu jedná o unáhle-ný krok, obracíme se v souladu se zákonem č. 85/1990 Sb. o právu petičním na ministra kultury Václava Jehličku s výzvou podpořit ve funkci generálního ředitele ČF i nadále Václava Riedlbaucha. Důvodem naší podpory jsou nezpochybnitelné zásluhy prof. Riedlbaucha o rozvoj současné české kultury. Česká filharmonie se díky svému řediteli stala po dlouhé době nezakonzervovanou institucí, již pátým rokem soustavně reflektující novou naši i světovou tvorbu, čímž plní svou veřejnoprávní funkci jako jedna z mála hudebních institucí u nás. Tento stav není samozřejmostí a stojí za to jej podpořit. Petice je k podpisu na atemporevue.cz.

Lukáš Sommer, šéfredaktor A tempo Revue

Ad Ovšem – glosa P. Červeňákové (A2 č. 20/2008)

Rád bych se dověděl podstatná fakta, která jaksi zmateně naznačujete. Píšete stylem jako: my všichni to víme. Nuže já nevím nic a kupuju A2, aby mi něco řekla. V tomto případě bych rád věděl pořad to staré: co, kdo, kdy, kde, jak

a možná i proč. Z toho zmatku vybírám: Guma-guar je asi nějaká skupina – výtvarná? Reagovali svou výstavou na zrušení mladých komunistů – ale jak? Byli pro, nebo proti? Jiná skupina – výtvarná jim postříkala exponáty? Co to bylo za exponáty? Byly vystaveny v Galerii hlavního města Prahy? Byly pojištěny?

Výstava nebyla hlídaná? Ta druhá skupina je proti zákazu mladých komunistů, nebo pro? Milá slečno, Praha není pupek světa, výtvarné skupiny chodící a střikající, případně kadící bůhví kde opravdu nejsou všeobecně známe. Prosím vás, informujte mě věcně, abych měl po přečtení zhruba nějakou představu. A ještě: proč ten plurál? Dozvěděli jsme se... kdo? Já ne. Ale doufám, že...

Martin Patříčný

Ad Rádio Jerevan Milana Richtera (A2 20/2008, pouze na tydeníkA2.cz)

„V Praze je přes 100 divadel, z nichž víc než 60 dostává dotace města.“ Zdá se mi to až příliš, rozumím tomu, že řada z nich má odlišnou formu, úroveň, repertoár a herce, pro které nemusí být divadelní činnost žádným finančním příjmem. Nepolemizují s přístupem radních, jejichž podpora komerčních projektů je jasným lobby a podporou starých známých Janečků, Landů a podobných kreatur. Jen mi přijde divné, proč by město mělo podporovat všechna divadla, která tu jsou a která nevznikla na komerční bázi. To už by při samotném vzniku a žádosti o grant-dotaci mělo jakýmsi sítím město rozhodnout, kdo má šanci na existenci a kdo nikoli. Ale podle jakých krité-

rií? Je to složité, ale přijde mi, že tolik divadel jako u nás nemají ani v Londýně nebo New Yorku. Správně uvedla Libuše Bělunková ve svém textu (Vyhlášují se kulturní dny neklidu, A2 č. 20/2008), že se ale nejedná jen a pouze o divadla a jejich nejistou budoucnost. Bydlím v Horních Počernicích, kde starosta (také ODS) podpořil jen a pouze rekonstrukci a přestavbu divadla, když pominu, že nechal za příspěví francouzského Mions zrekonstruovat starou tvrz. Nemám nic proti divadlům, ale je tu řada dalšího kulturního vyžití, jež je pro nemalou část spoluobčanů přístupnější, inspirativnější nežli divadlo.

Lukáš Král

Ad Za církev chudou (A2 č. 20/2008)

Rád bych přispěl do diskuse otázkou. Ptal se někdo ostatních restituentů, jak se chovají ke svému majetku, jakou mají minulosť a jestli s majetkem naložili tak, jak dříve prohlašovali? Otázky, zda má být vrácen, a jak s ním církev naloží a jestli to souhlasí s křesťanstvím, je podle mě třeba oddělit.

Jan Dobrota

Oprava

Omlouváme se Galerii Školská 28 za zveřejnění nepravdivé informace v Tipech v čísle 19/2008, že byly její prostory převzaty Leica Gallery. Leica Gallery sice ve Školské ulici v Praze začala nově působit, naštěstí však nezávislý provoz Galerie Školská 28 ve stejné ulici přetrvává.

–red–

literatura

Křest Královniny šavle

Nejnovější román mladé polské autorky **Doroty Masłowské** je psán v rytmu hip-hopu a určen k čtení i k poslechu; autorka za něj v roce 2006 obdržela prestižní polskou cenu Nike. České vydání chystá nakladatelství Fra, ve formě audioknihy Královninu šavli vydalo nakladatelství Tympanum.

Hudební podobu připravili v režii Lukáše Trpišovského studenti pražské DAMU Vojtěch Dyk a Pavla Beretová, kteří budou číst i při uvedení knihy. Úvodní slovo Barbora Gregorová. **Café Fra** (Šafaříkova 15, **Praha 2**), ve čtvrtek **22. 5.** v 21.00.

Básně a malé eseje

Básník, překladatel a esejista **Jan Vladislav** je nositelem mnoha ocenění, mj. francouzského Řádu umění a literatury nebo Státní ceny za překladatelské dílo.

Kromě básnických knih, překladů a adaptací z mnoha jazyků publikoval obsáhlé deníky: Otevřený deník 1977–1981 a Pařížský deník 1981–1989; číst bude ze svých nových básní a překladů. **Café Fra** (Šafaříkova 15, **Praha 2**), v úterý **27. 5.** v 19.30.

Vyloupen z podoby

Jaromír Šavrda (1933–1988), básník, publicista a disident, byl v sedmdesátých letech zatčen za šíření samizdatové tvorby a odsouzen k 55 měsícům vězení; po návratu z výkonu trestu se aktivně zapojil do Charty 77. V roce 1998 mu byl in memoriam udělen Řád T. G. Masaryka. Pásmo k 75. výročí Šavrdova narození, sestavené z jeho veršů, próz a deníkových záznamů, připravil Radim Vašínka ve spolupráci s knihovnou Libri prohibiti. **Divadlo Orfeus, sekce Krytové divadlo** (Plzeňská 76, **Praha 5**), premiéra ve středu **28. 5.** v 19.00. –pa–

divadlo

Odcházení

Premiéru novinky **Václava Havla** Odcházení provázejí nepříznivé okolnosti od chvíle, kdy se začalo uvažovat o její realizaci. Do inscenace Archy se demagogicky strefuje pražský radní pro kulturu Milan Richter. „Kladu otázku. Archa říká: Jsme na dně, nebudeme mít peníze, nepřežijeme tento rok. Ale proč pak Archa uvádí hru, kterou z finančních důvodů odmítlo Národní a Vinohradské divadlo? Ta hra je příliš drahá. A Archa ji uvádí! Chápu paní Havlovou, která má určitě dostat honorář, tak podepisuje petice za to, aby Archa dostala víc peněz,“ řekl například v rozhovoru pro Lidové noviny (3. 5.). Dagmar Havlová však v inscenaci hrát nebude. Její roli převzala **Zuzana Stivínová**, která tak vytvoří spolu s **Janem Třískou** ústřední dvojici pod režisérským vedením

Davidu Radoka. Generálním partnerem hry v Arše je Orco Property Group, což „v překladu“ znamená, že se na inscenaci finančně podílí. Realita je tedy překvapivě jednoduchá a podezření, které Richterova slova sugerují – tedy že Archa špatně hospodaří, příliš riskuje nebo snad neoprávněně vyvolává hysterii nad nedostatkem peněz –, nejsou na místě. Těžko si také představit prozíravější krok dobrého divadelního ředitele v době finanční krize: nasadí kus, o který je obrovský mezinárodní zájem, a může tedy něco vydělat, aniž by snížil pomyslnou latku kvality. Odcházení uvádí **Divadlo Archa** (Na Poříčí 26, **Praha 1**) od čtvrtka **22. 5.** do soboty **24. 5.**, vždy ve 20.00.

Don Juan v Soho

Patrick Marber přečetl Molièrova Dona Juana dnešními očima a napsal hru Don Juan v Soho, která měla premiéru v Londýně v prosinci 2006. V překladu Dany Hábové a v režii hostujícího Jiřího Havelky ji v české premiéře uvádí ostravské Divadlo Petra Bezruče. Marber je u nás známý především hrou Na dotek (Closer; v kinech se objevilo i filmové zpracování) nebo Howard Katz. Současný Juan je podle Marbera DJ z londýnského čtvrti Soho, Elvíra je humanitární pracovnice a do hry se dostalo také muslimské téma. Cynický svůdce vstupuje na scénu v **Divadle Petra Bezruče** (třída 28. října 120, **Ostrava**), ve čtvrtek **22. 5.** a v pondělí **26. 5.** v 18.00 a v pátek **23. 5.** v 19.00. –jb–

Fringe Festival v Praze

Osm dní, bezmála čtyřicítka různorodých, především zahraničních souborů a přes dvě stovky představení. Fringe Festival se v naší metropoli už zabydlel a láká sem ze zahraničí mnoho zájemců o různé (menší) divadelní formy. Podstatou Fringe je zaujmout a uchvátit, na mnoha scénách (např. **Divadlo Na prádle**, **divadelní stan Nablízko**, **A-studio Rubín** ad.) budou k vidění kabarety, komediální i pohybová představení; Britové, Češi či Indové. Pražský Fringe má svého nejznámějšího a největšího sourozence v Edinburghu. Více informací na praguefringe.com. **Praha, od 25. 5. do 1. 6.** –ml–

film

Indiana Jones

Do kin vstupuje jeden z neočekávanějších projektů letošního roku: zatím poslední dobrodružství univerzitního profesora a dobrodruha z povolání Indiana Jonese. Po dlouhých devatenácti letech se Indiana Jones vrací na plátna a jeho čtvrté dobrodružství s „normovaným“ názvem **Indiana Jones a království křišťálové lebky** je zaštitěno všemi doposud úspěšnými atributy i jmény.

Znovu se tak setkáme s Georgem Lucasem v roli scenáristy a producenta, Stevenem Spielbergem v roli režiséra a Harrisonem Fordem jako Indym, opět bude slavný profesor pátrat po vzácné relikvii (křišťálová lebka je artefaktem

neznámého – snad mimozemského – původu) a zase si užijeme neodmyslitelné Indyho propriety (klobouk a bič) a cesty po roztodivných lokacích. Po zatím posledním dílu Indiana Jones a poslední křížová výprava, který koncept filmů s hrdinným archeologem poněkud varioval, se tvůrci opět rozjždějí po dobře známých kolejích. Největším překvapením tak zřejmě bude obsazení Cate Blanchettové do role hlavní záporačky (a tvrdé sovětské agentky) Iriny. **Premiéra v ČR 22. 5.** –jj–

Syntéza projektu v Brně Čtrnáctý ročník Projektu 100, každoročního výběru zásadních snímků z celého světa, které se zatím nedostaly do české distribuce, začal už 10. ledna a proběhl dosud téměř ve stovce českých kin. Už se ale blíží poslední květnové datum, kdy se pouť jedenácti filmů na čas zastaví.

Brněnské kino Art ale milovníkům kvalitních kinematografických zážitků připravilo **mezi 19. a 28. květnem** znovuoživení celé jedenáctky. Pojďte se podívat na poslední dílo švédského režiséra Roye Anderssona **Ty, který žiješ** (2006), snímek **Nový svět** (2005) meditativního režiséra Terrence Malicka či krutou realitu současnosti v dramatu **Želvy mohou létat** (r. Bahman Ghobadi, 2004). Sázkou na jistotu pak zůstává kritický **Nenápadný půvab buržoazie** (r. Luis Buñuel, 1972), doplněný surreálnou klasikou **Andaluským psem** (r. Luis Buñuel, 1928), expresionistický **Kabinet doktora Caligariho** (r. Robert Wiene, 1919) či mystická **Svatá hora** Mexičana Alejandra Jodorowského (1973). Více informací na kinoartbrno.cz. **Kino Art** (Cihlářská 19, **Brno**), **do 28. 5.**

Virtuální realita v rukou umělce Institut Intermedií, multimediální laboratoř spojující pražské ČVUT a AMU, existuje od června minulého roku, ale za krátkou dobu se v něm uskutečnila řada skutečně zajímavých akcí, jež spojují umělecké vyjádření s nejnovějšími technologiemi. Institut pravidelně zve přední světové umělce a organizuje podnětné přednášky a workshopy, přičemž **22. a 23. 5.** bude hostit významného videoumělce a vynálezce v oblasti elektronických médií **Dana Sandina**.

Profesor na School of the Art and Design v Chicagu, vývojář řady nástrojů pro zpracování videa a **spolutvůrce prvního „divadla virtuální reality“ CAVE** vystoupí 22. 5. s komentovanou projekcí, **nazvanou Chicago Electronic Video Art a Performance 70. let 20. století**, v Galerii Školská 28 a 23. 5. pak předvede své nejnovější dílo, využívající 3D prostředí, v rámci dílny virtuální reality přímo v Institutu Intermedií. Více informací na iim.cz. **Galerie Školská 28** (Praha 2), ve čtvrtek **22. 5.** v 19.30; **Institut Intermedií** (Technická 2, **Praha 6**), v pátek **23. 5.** ve 12.45. –ph–

hudba

Žahavá Skandinávie

Finsko-norské **Scorch Trio** bylo založeno před deseti lety a stalo se pevnou součástí záviděníhodného boomu experimentální hudby, který Skandinávie zažila na přelomu tisíciletí. Kytarista **Raoul Björkenheim**, baskytarista **Ingebrigt Håker Flaten** a bubeník **Paal Nilssen-Love** jsou činní na poli free jazzu, elektro-akustické improvizace i rocku a všechny tyto vlivy se do hudby „žahavého tria“ výrazně promítají.

Elektrická kytara plynule střídá jazzové fráze s hlukovými stěnami a vybrnkávanými ohlasy surfrocku, rytmika občas pracuje skoro v punkovém tempu. Málokterá jazzová sestava má v sobě tolik energie a novátorství. **Divadlo 29** (Svaté Anežky České 29, **Pardubice**), v pátek **23. 5.** ve 20.00.

Po třinácté

Koncertní série **Impro**, pořádaná v NoD, je divácky čím dál úspěšnější. Její třináctý díl se ponese ve znamení česko-japonské spolupráce. **Ivan Palacký** si v projektu Koberce záclony vybudoval renomé tichou hrou na preparovaný pletací stroj Dopleta, z českých pódíí dobře známý **Toshimaru Nakamura** zpola ovládá, zpola krotí vazbící mixážní pult s propojeným vstupem a výstupem. Kytarista, violista a hráč na nástroje vlastní výroby **Tetuzi Akiyama** proslul preparací kytary samurajským mečem, kterou doplňuje hrou na gramofony a další elektroniku. Jeho směs country a blues bývá narušována atmosférickými free pasážemi a svým posledním albem Pre-Existence si vysloužil přirovnání k zesnulému mistru kytarové improvizace Dereku Baileymu. **Experimentální prostor Roxy/NoD** (Dlouhá 33, **Praha 1**), v úterý **27. 5.** v 19.30. –pf–

výtvarné umění

POINTshop

Jan Kaláb (1978) absolvoval pražskou Akademii výtvarných umění (ateliér kresby J. Svobodové). Ve své všestranné tvorbě vychází z graffiti, které svým způsobem „reformuje“. Od počátku 90. let vytvořil stovky graffiti po celé ČR a Evropě (včetně Berlína). Navštívil také New York, kde provedl několik realizací (panely, oneman). Ve své tvorbě se snaží posunout hranice graffiti kombinací s nástěnnou malbou a především svými 3D objekty (prostorové graffiti). Zde patří mezi průkopníky. Prostorové realizace sestavuje na způsob variabilní stavebnice a umísťuje je do prostoru

jako samostatné objekty nebo je lepí na pohledově exponované stěny jako reliéfy. Vystupuje pod více jmény, nejznáměji ovšem jako POINT. V současné době probíhá jeho nový pražský projekt v domovské Trafače, nazvaný jednoduše POINTshop – samostatná prodejní výstava. „Obrazy na plátně!“, fotky, objekty, tisky, samolepky, placky a mnohem více... To nejlepší za posledních 10 let práce na jednom místě,“ slibuje autor. Výstavu lze navštívit na adrese **Galerie Trafo** (Kurta Konráda 1, **Praha 9**, vchod z ul. Českomoravské) **do 5. 6.**

Nové perspektivy pro sídliště Centre for Central European Architecture a Goethe-Institut Prag společně připravily projekt nazvaný **Zmačkaný papír/Dar zerknüllte Papier** s podtitulem **Nové perspektivy pro sídliště**. Ten se má zaměřit na otázky, jak nově a komplexně řešit podoby existujících panelových sídlišť, dědictví totalitních režimů na území bývalého NDR a ČR. Situaci ve východních zemích Německa (především v Leinefelde) má přiblížit německý architekt **Stefan Forster**, autor řady sídlištních přestaveb a transformací, na přednášce **Proměny sídliště**. Český sociolog **Michal Illner** promluví obecně o sociálních aspektech sídlišť v ČR v komparaci s oblastmi bývalého východního Německa na přednášce **Co jsou a čím se mohou stát naše sídliště?**. Součástí projektu bude exkurze za panelovou výstavbou do Německa, která by se měla uskutečnit na podzim tohoto roku. **Goethe-Institut Prag** (Masarykovo nábř. 32, II. patro, **Praha 1**), přednáška **Proměny sídliště**, **21. 5.** v 19.00, přednáška **Co jsou a čím se mohou stát naše sídliště?**, **27. 5.** v 19.00.

Otto Wagner a Wunibald Deininger

Ostravské muzeum hostí dvě výstavy, které zaštitilo Rakouské kulturní fórum. První se věnuje reflexi díla slavného vídeňského architekta **Otto Wagnera** (1841–1918) ve fotografiích **Waltera Zedniceka**.

Wagner udával tón střeoevropské architektuře přelomu 19. a 20. století a jeho práce se staly určujícím prvkem v téměř všech oblastech stavebního umění. Také jeho pedagogický význam vedl k vytvoření jakési „wagnerovské“ architektonické školy, šířící autorovo smýšlení po celé střední Evropě, včetně Čech, Moravy a Slezska (např. architekti Josef Maria Olbricht, Josef Hoffmann, Josip Plečnik, Jan Kotěra, Leopold Bauer nebo Hubert Gessner). Druhý projekt představuje stavby a nábytek salcburské povenience z dílny Wagnerova žáka – architekta a designéra **Wunibalda Deiningera** (1879–1953), který si vytvořil vlastní styl syntézou prvků převzatých z funkcionalismu, expresionismu a tradiční věcnosti. Obě výstavy lze navštívit v **Ostravském muzeu** (Masarykovo nám. 1, **Ostrava**) až **do 13. 7.** –pev–

televize

Tři barvy: Červená

Červená barva je třetím odstínem francouzské trikolory, s níž polský režisér **Krzysztof Kieślowski** propojil i část francouzského hesla – bratrství (fraternité). Červenou barvou zakončil svou vynikající trilogii **Tři barvy**, jež vypráví samostatné příběhy, spojené tématem náhody v lidských životech. Životech, které jsou syntézou tisíců drobných náhod, jimž jsme přičli jméno osud. Podobně nahodile se setkává mladá studentka práv a modelka Valentine (**Irène Jacobová**) se starým zasmušilým soudcem (**Jean-Louis Trintignant**), jenž své dny tráví odposloucháváním telefonních hovorů svých sousedů. Postupně mezi nimi vzniká zvláštní pouto – situace, v níž oba zkoumají podstatu svázanosti lidských osudů... Snímek **Tři barvy: Červená** by se dal označit za vrchol trilogie

– nejen díky závěru, který jej propojuje s předchozími částmi, ale zejména díky nepatetickému vyznění psychologického dramatu. Dílo bylo ověřeno řadou cen, mimo jiné i nominací na Oscara. **ČT 1**, v úterý **27. 5.** ve 20.00.

Klasická animace a Falešná hra s králikem Rogerem

Robert Zemeckis se setkal s animací už na konci 80. let, dříve než se zcela oddal experimentům s ryze digitálními filmy, jež dodnes natáčí za účasti skutečných herců s pomocí techniky motion capture (Polární express, 2004; Beowulf, 2007). Už tehdy spojil díky

vyspělé filmové technologii reálného herce a animovanou postavu, tehdy ovšem oba póly ještě koexistovaly vedle sebe. **Falešná hra s králikem Rogerem** (1988) se tak stala nejen počtou animovanému filmu, ale i vtipnou parodií noirových detektivek ze 40. let, kde vysloužilé soukromé očko Eddie (**Bob Hoskins**) vyšetřuje případ vraždy majitele pozemků Toontownu (Kreslounova), přičemž podezření padne na hvězdu mnoha filmů – králíka Rogera. Zemeckis vytvořil společně s animátorem **Richardem Williamsem** svět, kde se kreslené postavy skvěle doplňují s reálnými lidmi, vzájemně na sebe reagují a řeší detektivní případ chandlerovské školy. Spiklenecké odkazy, vtipně ironické poznámky nezbytného monologu hlavního hrdiny, ale i technická vytříbenost z filmu vytvořily stále zábavnou podívanou, jež je v době digitální animace příjemně starosvětská. **ČT 2**, v neděli **25. 5.** ve 14.40.

–ph–

rozhlas

Mansarda v Paříži s výhledem na smrt

Autorem hry o rumunském filosofu Emilu Cioranovi je jeho krajan, spisovatel a dramatik Matei Visniec (1956), první publikující v roce 1972. V roce 1987 emigroval do Francie a od roku 1993, kdy získal tamní občanství, píše francouzsky. Ve své staré vlasti patří přesto (či právě proto?) k nejhranějším tvůrcům. Jeho literárními láskami jsou Kafka, Dostojevskij, Poe, Lautréamont, dada, surrealismus, magický realismus (Borges) a absurdní divadlo (viz jeho hra Poslední Godot). Nyní nás čeká premiéra rozhlasové úpravy výše jmenovaného textu od překladatele Jiřího Našince a dramaturga Martina Velíška. Hrají Ladislav Mrkvíčka, Miloš Kopečný, Nina Divišková, Zdeněk Žák, Filip Rajmont, Lenka Krobotová, Vladimír Brabec ad. **ČRo 3 – Vltava**, v úterý **27. 5.** v 21.30.

Výročí týdne

Prvního června uplyne sedmdesát let ode dne, kdy v Paříži spadl strom na Ůdöna von Horvátha, jednoho z nejdůležitějších německy píšících dramatiků 20. století. Den předtím budou odvysílány „zánovní“ nahrávky dvou jeho her. V pozdním dopolední to bude mikrohra Půlhodina lásky (Plzeň 1999; přeložil Miroslav Stuchl, r. Karel Kríž), odpoledne pak proslulý Figarův rozvod, komedie z doby po měšťanské revoluci, a to nikoli té Velké francouzské – děj je zasazen do historicky neurčitých reálií, mohl se odehrát i dnes. Přeložila Jarmila Hrušková, hudbu složil Jiří Váchal. V režii Michala Pavlíka hráli (1992): Boris Rösner (Figaro), Jana Paulová (Zuzana), Jiří Adamíra (hrabě Almaviva), Jana Štěpánková (hraběnka) ad. **ČRo 3 – Vltava**, v sobotu **31. 5.** v 11.30 a ve 14.00.

jb – Jana Bohutínská / **jj** – Jan Jílek / **ml** – Marta Ljubková / **mc** – Miloslav Caňko / **pa** – Petr Andreas / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík / **pew** – Petr Vaňous

Za 1 SMS získáte A2 kulturní týdeník na měsíc zdarma!

Vyzkoušejte si každou středu noviny plné kvalitních informací z kultury a společnosti.

Stačí poslat jednu SMS ve tvaru: „A2 04 Jmeno Prijmeni Adresa“ na 605 202 115 a do schránky budete dostávat ukázková čísla po dobu jednoho měsíce.

Ke každému ročnímu předplatnému navíc získáte dárek: legendární zápisník MOLESKINE.

Cena SMS dle vašeho tarifu a mobilního operátora. Akce platí pro objednání do 31. 5. 2008.

www.tydenikA2.cz

DNY NEKLIDU ZA PRAHU KULTURNÍ

KULTURA HOŘÍ! DO ULIC!

Blíží se protestní Dny neklidu za Prahu kulturní 25.–29. 5. 2008 po celé ČR

neděle 25. 5. od 14.00 piazzetta Národního divadla
pětihodinový koncert a výtvarné akce
pondělí, úterý, středa 26. až 28. 5. ve dne v noci v různých městech
umění v ulicích a institucích cení zubu
čtvrtek 29. 5. od 8.30 Mariánské náměstí v Praze
DEMONSTRACE proti devastaci české nezávislé kultury pražským magistrátem
Jak se zúčastnit – uspořádáním či návštěvou umělecké akce, která se přihlásí ke Dnům neklidu.
Znaky podpory – černobílé stužky na oděvu, logo Dnů neklidu, získávání podpisů pod petici.
za-prahu-kulturni.cz
tydenikA2.cz/petice

Podpořme Greenforce!

Strana zelených je dívka pro všechno

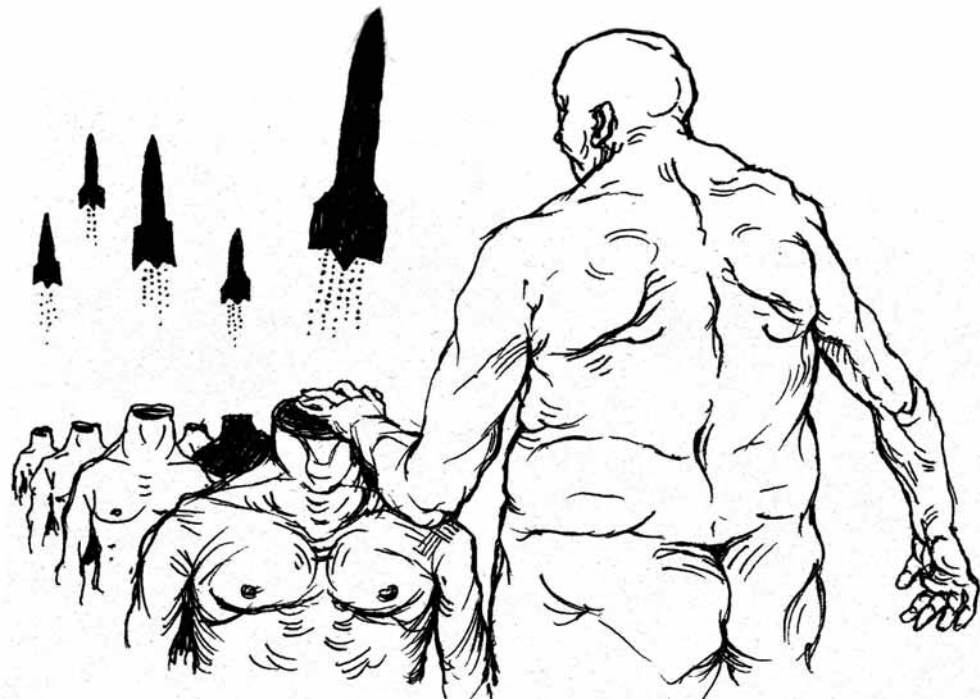
Angažmá organizace Greenpeace v otázce amerického radaru představuje důležitou politickou aktualizaci „zelené kauzy“. Zelená politika nemá znamenat jen starost o přírodu, ekologičtější spravování životního prostředí nebo pěstování soukromých životních ekostylů, ale především snahy o nové způsoby politického uspořádávání světa.

TEREZA STÖCKELOVÁ

Ekologie se netýká vztahu mezi Společností a Přírodou, ale způsobů vztahování se lidí, zvířat, strojů, rostlin a rozličných technologických obyvatel planety k sobě samým a k sobě navzájem. Ekologie nás učí, že nikdy jistě nevíme, co je a bude důležité. Nikdy se nemáme slepě spolehnout na stanoviska technologických mágů a odborníků – kteří se často neshodnou a ještě častěji mýlí. Nemáme proto nikdy sázet na jednostranná řešení, ale zvolnit krok, rozhlížet se, jaké stopy po sobě zanecháváme, poslouchat signály a hlasy druhých, počítat s omezenou kontrolovatelností dění. Výstavba radaru je v tom smyslu výsostně ekologické, „zelené“ téma.

Akce „pozdější doby“

Ti z nás, kteří si vstup Strany zelených do parlamentní politiky spojovali s nadějí na zviditelnění a rozvoj této nové politické ekologie, se krutě zmylili. Pokud ne ve straně jako takové, tak alespoň v těch, kdo ji dnes reprezentují na rozhodujících místech. Bursíkova Strana zelených se vyprofilovala jako technokraticky efektivní

Kresba Jakub Janovský

manažerka v oblasti životního prostředí, tedy do podoby, kam jsme měli v ideálním případě dotlačit pravicovou ODS. Strana zelených se měla stát feministkou, která bude rozkrývat neviditelné operace moci a problematizovat zavedené mocenské pořádky. Stala se ale dívkou pro všechno, která se nedovedla postavit ani zcela nelegitimním způsobům, jakými se protlačuje radar do Brd, ani těm, kterými se prodral do vlády Čunek.

Nedávné obsazení „radarové“ kóty 718 členy organizace Greenpeace představuje další nový a důležitý prvek české politiky. Akti-

visté Greenpeace svůj odpor proti umístění amerického radaru na českém území vyjadřují nelegální akcí, ve které dávájí všanc podstatný kus své osobní existence: vystavují se hrozbě pokuty, zápisu na (kvazi)„teroristické“ seznamy tajných služeb, zdravotním komplikacím. Tato forma opozice je příznakem společnosti „pozdější doby“, jak jí říká Václav Bělohradský, ve které jsou snahy ovlivnit dění prostřednictvím argumentace, partnerského vyjednávání a hledání konsensu stále méně účinné a stále směšnější. Nátlakové jednání, ze kterého dnes někteří komentátoři

Greenpeace – stejně jako podobné množství se iniciativy v zahraničí – obviňují, nezačali přitom provozovat tito odpůrci a kritici. Daleko dříve nastolili nepokrytě silovou politiku proponenti současné neoliberální podoby světa: politické reprezentace, nadnárodní korporace, technovědecké masinérie. Období konsensuální demokracie bylo krátkou etapou v životě západních společností; možná jen krátkou iluzí. Argumenty, demokratické hodnoty a hledání sdílených hledisek nesmíme opustit, je ale naivní si myslet, že jenom na nich lze dnes postavit účinnou opozici. Greenpeace to, zdá se, pochopilo a nebojí se cíleně jednat. Rozehrává svoji greenforce.

Zvednutí rukavice

Silové jednání vlády v případě radaru je možná legální, ale zcela nelegitimní. Vláda nemá mandát, veřejnou podporu ani přesvědčivé geopolitické a odborné argumenty. Snaží se maximum věcí utajit. Veřejnost masíruje stupidní a marnotratnou reklamní kampaní. O míře nezákonnosti akce Greenpeace budou zřejmě v budoucnu rozhodovat soudy; o její legitimitě však rozhodujeme my. Každá forma podpory, ať už ji vyjádříme připojením se k fotoblokádě, návštěvou obsazené kóty, finančním příspěvkem Greenpeace nebo prostě jen opakovaným odsuzováním dosavadního postupu vlády, má svůj smysl a váhu. Mění možnosti jednání a mění klima doby. Pokud neustavíme legitimitu akce Greenpeace, silová politika zůstane výsadou našich volených „zástupců“. Podpora Greenpeace bude naopak signálem toho, že procitnutí z příběhu o „reprezentativní demokracii“ nemusí následovat jen rezignace a (neo)-normalizační splín, ale přijetí výzvy k zápasu a vytváření silového vztahu.

Autorka působí v Sociologickém ústavu AV ČR.

zkrátka

Státní fond kultury bude pravděpodobně zrušen, již několik let totiž nerozděluje peníze, protože poslanci nikoho nenominovali do jeho rady. / Divadelní spolek Kašpar kvůli zoufalé finanční situaci, na níž se podílí i „kulturní“ politika hl. m. Prahy, v létě zřejmě skončí. / Cenu za velmi krátký film z Mezinárodní soutěže Anifest 2008 si odnesl Matthew Walker (za snímek John a Karen), cenu za krátký film Koji Yamamura (Franz Kafka: Venkovský lékař), cenu za nejlepší TV film nebo seriál Irina Margolinová (Příběhy starého klavíru: Ludwig van Beethoven), cenu za nejlepší videoklip, reklamu či znělku Michael Reissinger (reklama Stínohra) a cenu za internetovou animaci Jaromír Plachý (Hrouda). / V Londýně vznikne divadelní multiplex se třemi sály. / Kino Aero připravilo na konec července Dětské filmové soustředění, které si klade za cíl seznámit mladého diváka zábavně-vzdělávací formou s kinematografií. / Zemřel výtvarník Robert Rauschenberg (1925–2008), jeden z průkopníků pop artu. / Do užšího výběru výtvarníků nominovaných na Turnerovu cenu se dostali Mark Leckey, Cathy Wilkesová, Ru-na Islamová a Goshka Macugaová. / Diva-

delní hra Rock'n'roll Toma Stopparda získala čtyři nominace na americké divadelní ceny Tony. / Šanghajská knihovna předala Městské knihovně v Praze téměř pět set knih o Číně a zejména o Šanghaji, převážně v čínšském a anglickém jazyce. / Román Omega Minor Paula Verhaeghena získal cenu deníku Independent pro nejlepší zahraniční prózu. / V nedělní příloze britského deníku Guardian z 11. května píše Jason Burke o pražských grantech. / Příští rok začne vznikat celovečerní český animovaný film pro děti Autopohádky. / Experimentální prostor Roxy/NoD vyhláší soutěž o nejlepší živý remix semifinále a finále mistrovství Evropy ve fotbale EURO 2008. / Studio Warner Bros uzavřelo své dvě pobočky PictureHouse a Warner Independent Pictures, orientované na nízko-rozpočtové snímky. / Goncourtova akademie zvolila za nové členy Tahara Ben Jellouna a Patricka Rambauda. / Francouzsko-anglická nadace vybrala anglický překlad Opony Milana Kundery od Lindy Asherové mezi pět nejlepších v kategorii odborná literatura. / V pondělí 19. května začalo vysílání nové internetové televize Ambrosia TV. Výhledově by skupina Ambrosia TV Group měla spustit i programy GayTV nebo FolkTV. / Skupina Arcade Fire bude autorem soundtracku k novému filmu Richarda Kellyho (Donnie Darko), nazvanému The Box.

–jgr–

Petr Andjelkovski

KRÁSA

dát

melancholii

rytmus

Kulinární stránka emigrantství

Proč se dítě vaří v kaši Aglaji Veteranyi

Autobiografický debut švýcarské spisovatelky rumunského původu postihuje v pestrém žánrovém rozsahu mezi kuchařkou, hororem a poetickým textem dětský pohled na zkušenosti emigranta.

MARIE ILJAŠENKO

Název knižního debutu Aglaji Veteranyi (1962–2002) vyvolává nejrůznější asociace. Uvedme proto na úvod, že se nejedná ani o horor, ani o kuchařku. Titul knihy odkazuje k strašidelnému příběhu, který si vypravěčka, dcera klauna a akrobatky, nechává vyprávět od starší sestry. Sledování stop žánrů hororu i kuchařky může být jedním ze způsobů, jak knihu číst. Autorka totiž s žánry experimentuje, možností čtení je celá řada, počínaje románem o dospívání, přes sbírku aforismů a (nenapsaný) deník až k básním v próze.

Vyprávění o utrpení dítěte z titulu se během textu vrací v nových a nových obměnách, jeho účel je ale vždy stejný: zapomenout na vlastní trápení a strach. Nejprve je to strach o matku, která se nechává večer co večer zavěsit za vlasy ke stropu cirkusového stanu. Kukuřičná kaše, nazývaná mamalyga, kterou je ještě dnes možné ochutnat v kaž-

dé rumunské hospodě, je hrdinčiným nejoblíbenějším jídlem. Motiv kukuřičné kaše se tak spíná s představou štěstí a rodiny. Evokuje domov, vyvolaný známou vůní, vynořující se zas a zas v hotelových pokojích a marinotkách. Tentýž motiv ale odkazuje k navždy ztracenému rodnému Rumunsku a k utrpení obecně.

Chuť a vůně kukuřičné kaše

Vyprávění zprostředkované malou holčičkou zprvu neopouští rámec každodennosti. Do ní patří i zabíjení slepic ve vanách hotelových pokojů, nutné k tomu, aby mohla matka uvařit pravou „domácí“ polévku. Protože v noci slepice mohou vylézt ze záchodu, kam matka odhazuje zbytky, je nutné vymyslet způsob, jak jim v tom zabránit. Každodennost je plná této dětské magie a rituálů. S jejich pomocí je možné z ciziny a v cizině vytvořit domov. Mezi nutné ingredience (a zároveň klíčové motivy knihy) patří chuť, vůně a mateřský jazyk.

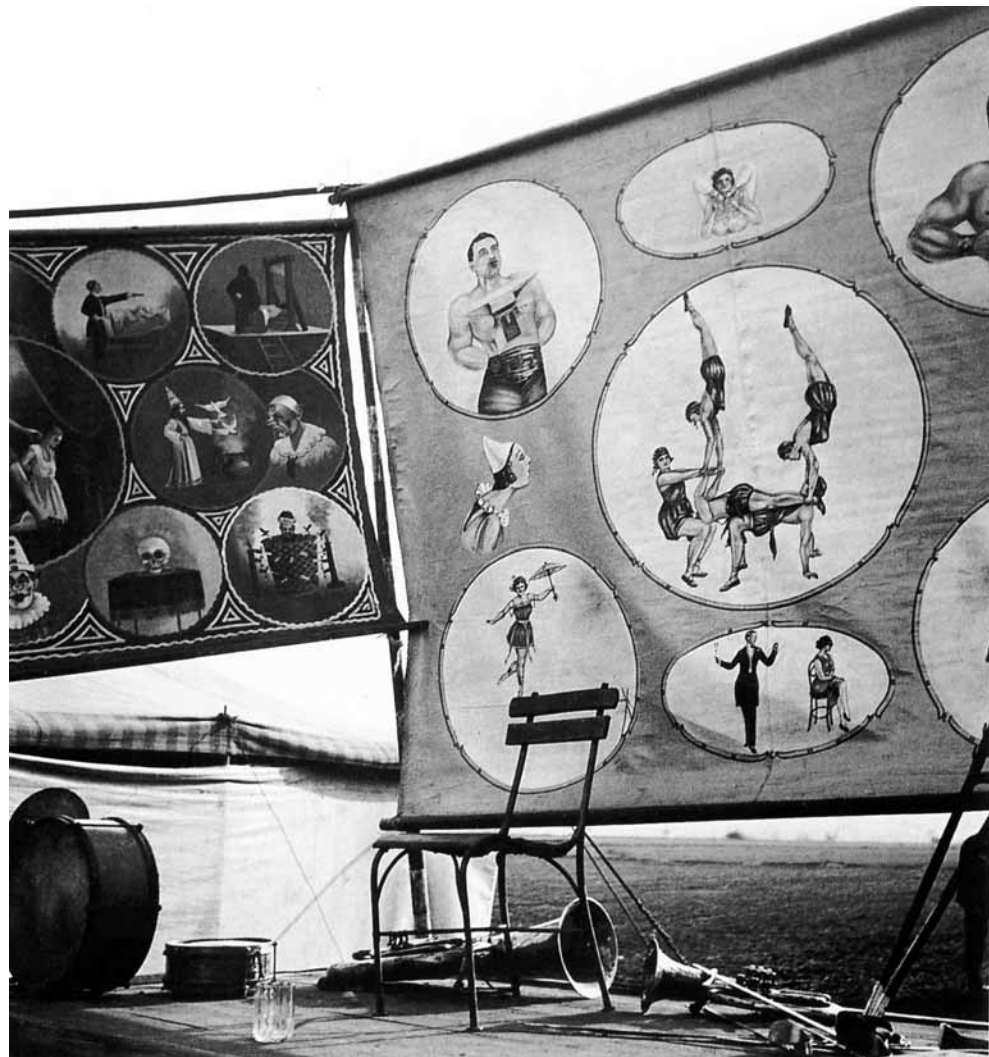
Protiklad domova a ciziny se textem vine jako leitmotiv, hrdinčiny postřehy neustále krouží kolem těchto pojmů a vrací se k rodné zemi, kterou si vypravěčka už nepamatuje. Její obraz si proto sestavuje především z toho, co zaslechne a k čemu dospěje ve svých úvahách: „Smutek dělá lidi starší. Jsem starší než děti tady. V Rumunsku se děti rodí staré, protože jsou už v matčině břiše chudé a musí poslouchat nářky rodičů.“ V druhé polovině knihy se rámec vyprávění mění: děj se přesouvá do tíživé atmosféry švýcarského internátu, rodina se rozpadá. Matka už nemůže vystupovat, a proto pro svou třináctiletou dceru najde práci. Úspěšná kariéra „herečky“ v nočním klubu je obdobím slávy a rychlého dospívání. Avšak ve chvíli, kdy se hrdinka rozhodne stát „filmovou hvězdou“, nebo si jen najít v cizí zemi své místo, narazí na překážku: téměř neumí psát a chybí jí základní vzdělání.

Společné dědictví

Když v roce 2002 spáchala autorka tohoto textu sebevraždu, bylo zase jednou možné sledovat, jak fungují zákonitosti „literárního provozu“ – následovala obrovská vlna zájmu o její tvorbu. Posmrtně vycházejí u nás zatím nepřeložené romány *Polička posledních vydechnutí* (Das Regal der letzten Atemzüge, 2002) a *O uklizeném moři, pronajatých ponožkách a paní Máslo* (Vom geräumten Meer, den gemieteten Socken und Frau Butter, 2004). Avšak literárně činná byla Aglaja Veteranyi už od osmdesátých let, publikovala časopisecky a v antologiích, účastnila se množství divadelních a literárních projektů.

Spisovatelka neunikla ztotožňování s protagonistkou své první knihy. Její život byl natolik „literární“, že se není čemu divit. „V rozhovorech se jí všichni ptali na to samé: Byl váš otec skutečně klaunem? Visela vaše matka opravdu pod stropem cirkusového stanu za vlasy? Skutečně byl váš strýc za Ceaușeska perzekvován? Ano, ano, odpovídala s úsměvem...“ píše o ní polská novinářka Anna Fostakowska.

Stejně jako její hrdinka se Aglaja Veteranyi narodila v Rumunsku a během dětství vystupovala s cirkusem v Evropě, Africe a Jižní Americe. Později spolu s rodiči emigrovala do Švýcarska, kde si až během puberty doplnila základní vzdělání a poté absolvovala hereckou školu. Vzdor množství bodů, ve kterých

Jindřich Štyrský – z cyklu Muž s klapkami na očích, 1934

se text protíná s jejím životem, je však kniha podle autorky biografická jen do určité míry: „Tento román není můj životní příběh. Při vyprávění jsem si musela zachovat co největší volnost a jazykově být co nejpreciznější.“

Řek, Rumun, sedlák, Turek, Žid, šlechtic, Cikán

Záměrem textu, který čtenáře brzy vytrhne z idyly dětství, aby ho vzápětí konfrontoval s tématy totality, incestu nebo sexuálního zneužívání, není šokovat nebo vyvolat sentimentální slzu na tváři. Dětská perspektiva sem vnáší lehkost, když s neviností pro ni typickou integruje štěstí i utrpení do jednoho celistvého světa, do hrnce kukuřičné kaše. Příkladem může být způsob, jak se hrdinka vyrovnává s matčiným věčným lhaním. Skutečnost, že je dědeček jednou Řek, podruhé Rumun a potom ještě sedlák, Turek, šlechtic a Cikán, je pro ni stejně přirozená, jako je přirozená pro každé jiné odpověď na otázku, proč se dítě vaří v kaši. „V matčině podání zní náš příběh pokaždé jinak,“ konstatuje pouze. Příběhy, skrze něž hrdinka uchopuje svět, existují všechny naráz a všechny naráz jsou pravdivé. Nemohou si odporovat, stejně jako si nemůže odporovat mýtus.

„Jen z pohledu dítěte jsem dokázala psát o všem tom strašném a nemorálním, co příběh obsahuje,“ říká autorka. Grafické členění textu, které využívá velkých písmen a prázdných ploch, podporuje dojem, že se jedná o dětský zápisník. Další možností, jak vnímat text, je spatřovat v něm myšlenkovou mapu vypravěčky, která neumí psát. Na mnoha místech se prozaický text láme a nejen svým zápisem se začíná blížit poezii. Poetický je totiž především způsob myšlení

protagonistky a také její dětsky jednoduchý a až aforisticky hutný jazyk. Právě jazyk se stal územím šarvátek kritiky. Zatímco jedni jsou jím okouzleni, jiní autorku kritizují za nevěrohodnost a vyumělkovanost. Pravda je, že tu a tam Veteranyi jakoby zapomíná, že mluví ústy desetileté holčičky, a přichází s metaforou nebo obrazem, který v daném kontextu působí rušivě. Takových míst ale není mnoho. Vypravěččin vtipný, vynalézavý a „všežravý“ jazyk má totiž nesčíslné množství poloh, protože se živí vším, co mu přijde do cesty, a pohlcuje dialogy rodičů, matčiny nadávky, dopisy rumunských příbuzných, mravoličná klišé slečny učitelky, rady striptérky Mary Mistral a množství dalších promluv.

Mamalyga s balkánským sýrem (2 porce)

1 hrnek hrubé kukuřičné mouky, 1 větší cibule, 10–15 dkg balkánského sýru, smetana, máslo, sůl.

Do hrnce nalijeme 4 dcl vody (dva hrnky) a nasypeme hrnek kukuřičné mouky. Osolíme. Za stálého míchání uvedeme do varu a na mírném ohni vaříme asi 10–15 min. Přidáme lžici smetany a trochu másla.

Cibuli nakrájíme a osmažíme na pánvi. Když je téměř hotová, přidáme na kostky nakrájený balkánský sýr. Nakonec přidáme několik lžic smetany a promícháme. Připravenou směsí polijeme hotovou mamalygu. Pojídáme horké.

Autorka studuje komparatistiku na FF UK.

Aglaja Veteranyi: Proč se dítě vaří v kaši.

Přeložila Eva Hermanová. Kniha Zlín, Zlín 2007, 184 stran.

Filharmonie Brno

KONCERTY V ČERVNU 2008

5. a 6. 6. Besední dům, 19.30 hodin
6. koncert
Komorně orchestrálního cyklu KODÁLY Letní večer
MARTINŮ Koncertantní duo pro dvoje housle a orchestr
WAGNER Siegfriedova idyla

WEBER Oberon, předehra
MARIE GAJDOŠOVÁ
a LEOŠ ZAVADILÍK – housle
FILHARMONIE BRNO
dirigent RASTISLAV ŠTÚR

10. 6. sál Besedního domu, 17.00 hodin
Zveme vás na videoprojekci s besedou na téma

FILHARMONIE BRNO
V JAPONSKU

Uslyšíte postřehy a zážitky v podání ředitele filharmonie Davida Marečka a koncertních mistrů Pavla Wallingera a Leoše Zavadilíka, kteří se japonského turné zúčastnili. Vstup volný

PRODEJ ABONMÁ
na sezonu 2008/2009
a festival Špilberk 2008
PRODEJ VSTUPENEK
Pokladna Filharmonie Brno,
Besední ulice (tel. +420 542 211 463)
v pracovní dny 13.00–18.00 h
– rezervace vstupenek:
www.filharmonie-brno.cz

Je Velký bratr stávkokaz?

1985 Anthonyho Burgesse

PAVEL KOŘÍNEK

Názvem je odděluje pouhý rok, mezi vznikem Orwellova klasického textu *1984* a Burgessovy knihy *1985*, jejíž překlad přineslo v závěru loňského roku nakladatelství Maťa, však uplynuly celé tři dekády. Nervózní atmosféra Británie konce sedmdesátých let přivedla autora proslulého *Mechanického pomeranče* k znovupromyšlení témat Orwellova antiutopického románu. Souborem úzce provázaných esejů i krátkým románem se v návaznosti na historický vývoj i aktuální sociopolitickou situaci pokouší o pozměněnou re-imaginaci neveselé předpovědi dystopického světa.

Mechanické pomeranče

Vstupní oddíl knihy, tvořený Burgessovými esejistickými úvahami nad Orwellovým *1984* a jeho dobově aktuálními konotacemi, je po všech stránkách zdařilejší než následující próza. Desítky textů (k devíti prvního oddílu se v závěru knihy přičleňuje epilog – „interview“) zaznamenává autorovo potýkání se s „klasickou“ antiutopií v nejlepším slova smyslu; klade ji do dobových událostí, usouvztažňuje s tématy typickými pro Orwella a dokazuje provázanost nejslavnější autorovy knihy s jeho dřívějšími díly. Místy až teologické domýšlení Orwellova světového konceptu vyrůstá i z komparace výrazných antiutopických románů, z krátkého, ale zdařile formulovaného a pozoruhodně argumentovaného srovnání se Zamjatinovým románem *My* a Huxleyho *Koncem civilizace*.

Spornější už jsou eseje věnované politice Státu, anarchismu či proklamované smrti lásky. Dobově možná provokativní myšlenky stačily za třicet let od svého vzniku výrazně zastarat a obrousily se jejich hrany. Přínosným exkursem je naopak oddíl Mechanické pomeranče, v němž Burgess porovnává svůj nejznámější prozaický text s Orwellovým a zaměřuje se na autorské zacházení s konceptem osobní svobody. Podařeným krokem byla volba žánru fiktivního rozhovoru, použitého přibližně u poloviny textů. Tato forma úspěšně ustavuje logické následnosti posuzovaných témat a argumentačně přeplněné eseje zbavuje neprostupného zahuštění.

Arabská Británie a všemocné odbory

Školy už rezignovaly na ideu vzdělání, mladí zajímaví se o filosofii provozují násilí bez důvodu a ve večerních podzemních kursech se doučují filosofii i klasické jazyky. Sexualita se oprostila od jakýchkoli morálních omezení, televize s radostí naplňuje svoji centrální úlohu nejdostupnější drogy. Vedoucí politikou silou jsou hypertrofované odbory, denně využívající nástrojů stávků. Do Británie navíc stále více pronikají ekonomicky silní investoři z arabského světa. Tak vypadá Burgessova představa budoucnosti, předkládaná románovou částí knihy *1985*. Neutěšený svět rozkládajícího se Londýna poznáváme v příběhu Beva, jehož ke vzdoru přivedla tragická smrt manželky, která uhořela kvůli stávce hasičů.

Burgess se v nepříliš rozsáhlém románu snaží představit možné důsledky nastíněného společenského vývoje. Co ale unese tematicky soustředěný esej, nevyhovuje už vyprávění. V románu bohužel téměř zcela chybí děj, postavy jsou redukovány na pouhé přednašeče tezí – jejich výstupy nejvíce připomí-

Wolf Vostell: Slečna Amerika, 1968

nají pečlivě naučené deklamace zapůjčených, osobně nemotivovaných názorů. Rozpadá se navíc i uvěřitelnost světa, snaha o prózu zastírá argumentační kauzalitu a přehlednost a Burgessův *1985* po chvíli začíná působit jen jako přehlídka nejrůznějších, chvílemi i nesourodě domyšlených negativ.

V porovnání s Orwellem je Burgessova antiutopie mnohem konkrétnější, zůstává pevněji ukotvena v aktuální politické situaci konce sedmdesátých let. Vyšší konkrétnost, politická aktuálnost a znalost dalších třiceti let historického vývoje jsou u románové části knihy nakonec spíše na škodu. V závěru zařazený lingvistický exkurs do „dělnické angličtiny“ pak nenachází v knize žádné opodstatnění a působí pouze jako zbytečně konstruovaná paralela k newspeaku. Autor českého překladu Milan Mikulášek se s Burgessovým textem s větším či menším úspěchem potýká, v komplikované poznámce lingvistické ale selhává (či snad rezignuje?) a do beztak zmatečných nástinů jazykovědných vnáší překladový chaos. Posuzovaná kniha je nejpoutavější v některých esejích, to tehdy, když mluví přímo k Orwellovu vzoru, nachází a domýšlí jeho souvislosti. Jako samostatně stojící román ani jako soudržný a uvěřitelný obraz neveselé budoucnosti však Burgessovo *1985* neobstojí. Autor je bohemista.

Anthony Burgess: 1985. Přeložil Milan Mikulášek. Maťa, Praha 2007, 276 stran.

literární zápisník

Ten tahák si fakt netahejte

Sokratův maturitní bolehlav

PETR A. BÍLEK

Tak nám zas nastaly maturity a následovat budou přijímací zkoušky na vysoké školy. Maturita, dosud zcela v režii jednotlivých středních škol, je žánrem, který má svá pravidla daná: je v zájmu dobré pověsti školy, aby – až na pár výjimek popravených pro výstrahu – odmaturovali takřka všichni. U veřejných vysokých škol pak systém financování, založený na ministerské dotaci přicházející na hlavu zaregistrovaného studenta, vede k tomu, že na běžné humanitní velkodobory typu český jazyk a literatura se někde již berou všichni uchazeči, jinde se přijímací řízení koná, ale šance na přijetí je, kulantně řečeno, značně velká. Přesto, jak se ukazuje, tato oblast poskytuje dosti možností pro tučné zisky z kapes těch, kdo se bojí, že ani minimálním nárokům nedostojí.

Nejčtenější „seriózní“ deník MF Dnes přinesl 7. května přílohu věnovanou právě maturitám. Zcela ve stylu dnešní mediální doby v ní větší prostor zabírají vizuálně ztvárněné povídačky o tom, co by si měl vzít maturant na sebe, než aby se zde člověk dočetl myšlenkově produktivní úvahu o funkci a smyslu takové „zkoušky dospělosti“ dnes a v téhle zemi. Maturantům se radí, ne že ne, ale ve stylu, kterým by jistě nepohrdl ani Paulo Coelho: „To je zásadní informace pro vás: nemusíte umět všech-

no – hlavně stále mluvit,“ říká nám autorský tým paní redaktorky a „specialisty na přípravu ke zkouškám“. Ano, žvanit, seč huba stačí, to je cesta, jak se protlouci tím dnešním komplikovaným světem. Jako zlatý hřeb pak příloha nabízí celostránkový „Tahák k maturitní zkoušce z českého jazyka“, odkazující velkými písmeny na Institut vzdělávání Sokrates.cz. O placené inzerci ani zmínka, čili učebnicový příklad pí ár vazeb, kdy produkt někoho jiného si deník jakoby přisvojí a tím jej etabloje.

Žánr taháku obecně by vydal na samostatné rozčilování se, ale přiblížlost toho zveřejněného vskutku překračuje meze tolerance. Má v sobě totiž obsaženy takřka veškeré nešvary, které výuku literatury hyzdí natolik, že laická veřejnost se pak oprávněně může dotazovat, k čemu je něco takového z našich daní vůbec potřeba. „Tahák“ je žánr zvláštní tím, že vyžaduje redukci: jen to nejpodstatnější se má dostat na jeho omezený prostor. V našem případě se však třeba u Elišky Krásnohorské kromě názvu a „obsahu“ jedné stati dozvíme jen to, že se jmenovala „vl. jménem Alžběta Pechová“. K čemu je to, prosím, dobré vědět? Vyplývá z toho něco – kromě toho, že každý se nějak jmenuje a spisovatelé občas volí pseudonymy? Taktéž pak Vrchlický alias Emil Frída. K čemu je maturantovi dobré vědět, že se „narodil v Lounech v kupecké rodině“ a „dožil v ústraní v Domažlicích“ – snad kromě maturantů z Loun a Domažlic? Nabízejí se nám tu – a totéž platí bohužel i pro valnou většinu „taháků“ a vypracovaných maturitních otázek, zavěšených ve stovkách provedení na internetu – jakoby znalosti, „fakta“. Ale fakta k ničemu: z toho, že se Vrchlický narodil právě v Lounech a právě v kupecké rodině, nevyplývá pro jeho dílo zhora nic. Snad kromě osvojení si kupeckých počtů, jak nám zmíněný „tahák“ dále sugeruje: „dílo dnes nepřehledné, mnohomluvnost

(kvalita často rozmělněna), ale i dobré knihy“. To až našprtáný maturant odrecituje, jistě se ho komise zeptá: A které jsou dle vaší četby a úsudku ty dobré knihy, pane kolego? Na to už mu tahák pochopitelně neodpovídá, pouze pár vybraných sbírek škatulkuje: „Dojmy a rozmary – milostná a rodinná poezie“, „Poutí k Eldorádu – intimní lyrika, verše opěvující přírodu“. Milostnou, přírodní, rodinnou a reflexivní lyriku psaly tisíce básníků; ono ani jinou už moc dobře psát nejde. Jak na potvoru to ale píšou tak, že skoro v každé sbírce je každý z těchto typů; a jak se vůbec ten rozdíl pozná? Co když lyrický subjekt v milostné básni situované do přírody přemýšlí? Je to pak lyrika milostně-přírodně-reflexivní?

Vrchlický na taháku vychází jako duševní zpozdilec (pročpak asi, pošetilec, opěval přírodu? To se bez něj nevědělo, že je krásná?), který „tematicky se zajímal o vše – povrchnost (nemohl jít do větší hloubky), všeobecné úvahy“. Takový nýmand či podivín, co jen tak všeobecně uvažoval... No ale k čemu se pak toto stvoření zkouší vůbec u maturity? Obdobně se o Michelu de Montaigne dozvíme, že to byl „soudce, voják, starosta, filozof života“, zatímco Cervantes je pouze „Španělsko“. A charakteristiky děl jsou ještě vypečenější: „Sonety Lauře – píše o lásce k Lauře, zachycuje skutečný prožitek lásky – štěstí i trápení“. No panečku: Petrarca je tedy pro literaturu cenný tím, že se zamiloval. A ona ho ta Laura trápila?

Člověk si říká, že si možná v MF Dnes zařadil šotek a otiskl tam omylem maturitní tahák nedůvtipného dítěte některého ze zaměstnanců. Mírím proto na Sokrates.cz a hle: šotek neřádl. Ba daří se tam – soudě dle toho, co je nabídnuto volně ke stažení – ještě hůř. Posedlost zcela zbytečnou biografií (ano, Nerudovy osudové ženy poskytnuty k memorování), nicneříkající fráze typu „poezie odráží jeho

vztah ke světu“ (u Nerudy – šlo by toto ale o nějakém básníkovi neřící?). Chtít, aby se odlišoval třeba autor a vyprávěč („Dante zabloudiv v lese“, „autor [...] v některých povídkách jako malý kluk vystupuje sám“ – opět o Nerudovi), to by už bylo příliš. A když se o povídce Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku dočteme, že „pan Vorel si otevře krupařský krámek, a protože k němu nikdo nechodí, kouří, pak k němu nechodí kvůli kouři, když se má krámek zavřít, oběsí se“, ztrácíme už i jistotu, že Neruda není ani Beckettem, ani Cimrmanem. Zájemci o insitní umění nechtějí si více počtou na sokrates.cz/Public/Download/File/maturity.pdf.

Institut Sokrates hrdě hlásá, že je akreditován ministerstvem školství a „specializuje se již jedenáctý rok na přípravu studentů pro přijímací zkoušky na vysoké školy“, neúspěšným studentům zdarma posoudí přijímací test a zpracuje „odvolání“. V rubrice O nás však chybí jakákoli konkrétní osoba institutu řídící; „experti“, kteří tyto hloupé testy vytvořili a kteří nejspíš v přípravných kursech učí, jsou pochopitelně skryti v anonymitě také. Kdyby mi kouzelná rybka slíbila splnit tři přání, asi bych jedno vyplýval na to vidět, jak přijímací test posuzují. Anebo na možnost spatřit jejich CV a bibliografie.

Antický Sókratés byl údajně odsouzen k smrti požitím bolehlavu. Český Sokrates – soudě podle ukázek produkce z oblasti české a světové literatury – způsobuje nejen bolest hlavy a smutek na duši, ale ohrožuje i naši mládež przněním literatury. Že mají akreditaci MŠMT, je smutné, ale nikoli překvapivé. Že jejich „pomocníka s přípravou“ na maturitu bez uzardění či ironie otisknou v MF Dnes, kde alespoň snad pánové Chuchma, Komárek či Steigerwald o literatuře něco vědí, svědčí o tom, kam až naše „seriózní“ deníky klesly.

Autor je literární teoretik.

Jiří Kovanda v Klatovech

JAN ZÁLEŠÁK

Galerie Klatovy/Klenová výstavou Jiřího Kovandy opět potvrdila, že ačkoli je regionální svou polohou, závažností výstavního programu se řadí do pomyslného „středu“ dění. Nemám zde přitom na mysli samotný fakt uspořádání souborné výstavy významného autora, ale způsob, jakým se této příležitosti galerie, respektive kurátorka Edith Jeřábková, chopila. Výjimečnost výstavy v Galerii U Bílého jednorožce spočívá v tom, že se Kovanda stal (spolu)kurátorem, když do vlastní výstavy přizval i několik hostů. Tento krok jasně koresponduje s aktuálními kolaborativními tendencemi na české umělecké

Kotátkové nový rozměr. Kotátková v posledních letech opakovaně pracovala s podobným principem – kumulováním předmětů denní potřeby, které buď trvaleji nebo pouze latentně (například po dobu jejich přidržování u stěny) mohly fungovat jako socha. Vnímání Kovandova „soklu“ je tak obohaceno o významové prvky lability, efemérnosti a závislosti objektu na akci, jež jsou konotovány dosavadním dílem Evy Kotátkové. Toto je pouze jedna z mnoha významových vazeb, které vznikají v hybridní expozici hostitele a jeho hostů.

Další sousedství se v celku instalace vyskytuje v různorodé škále. Může jít o prostorově velmi těsné a přitom ambivalentní zapojení, jako v případě maleb Sylvie Brodiové: jejích pět drobných, výrazově i obsahově sevřených pláten se střídá s heterogenní sestavou Kovandových prací – malba na překliž-

uměleckých směrů (např. minimalismu nebo arte povera), velkou míru onoho rizika, které je postmoderně cizí. Byla zde rozehrána hra, v níž často přestává být jasné, kdo má v danou chvíli navrch. Právě to dělá z výstavy jedinečnou a vzrušující podívanou.

Autor je historik umění.

Jiří Kovanda: Když jsem byl malej, hrál jsem si s holkama. Kurátorka Edith Jeřábková.

Galerie U Bílého jednorožce, Klatovy, 9. 3. – 1. 6. 2008.

Neznámý A. R. Penck

PETR VAŇOUS

Jeden z předních umělců evropské scény A. R. Penck (1939), původním jménem Ralf Winkler, pochází z Drážďan. Začínal tu svou uměleckou kariéru v roce 1956 jako reklamní kreslič a malířský autodidakt. Kvůli perzekucím ze strany totalitního režimu bývalé Německé demokratické republiky byl nucen nejprve přežívat na okraji společnosti v příležitostných zaměstnáních jako listonoš, topič nebo noční vrátný. Teprve roku 1980 emigroval, nejprve do západního Německa, později žil v Londýně, Dublinu a New Yorku. Od roku 1988 působí na umělecké akademii v Düsseldorfu, kde se stal profesorem malířského ateliéru.

Sbírka Jürgena Schweinebradena

Drážďanská Městská galerie (Städtische Galerie) využila na podzim roku 2007 jedinečné možnosti získat za finanční podpory veřejných a soukromých donátorů důležitou kolekci obsahující nejranější Penckovy práce (z padesátých a šedesátých let) – soukromou sbírku Jürgena Schweinebradena. Sběratel a Penckův dlouholetý přítel z mládí shromáždil přibližně v rozmezí let 1956–80 rozsáhlou kolekci obrazů, objektů a prací na papíře. Ve své berlínské EP-Galerii věnoval v roce 1973 Penckovi také první samostatnou výstavu na území bývalé NDR. Sbírka

etapu navazuje období šedesátých a raných sedmdesátých let, plné různorodých experimentů a stylistických postupů tematizujících vytčený cíl – proces abstrahování.

Šedesátá a sedmdesátá léta

Především v kresbách sbírkového konvolutu lze sledovat Penckův systematický průzkum dějin umění a úsilí o nalezení cesty k vlastnímu výrazu a tvarosloví. Vedle portrétních náčrtů k obrazům zaujímá ve sbírce významné místo série tzv. systémových skic – *Systembilder*. Ukazuje umělcovu fascinaci popularizačním výkladem různých informačních teorií a společenských systémů stejně jako přenosem vědeckých paměťových modelů, kódů a struktur do výtvarného umění. Je tu patrný ale i vliv grafických technik (dřevořez). Během sedmdesátých let bylo jasné, že výhledové soužití s oficiálním uměleckým provozem v tehdejší NDR je pro Pencka vyloučené. K rozhodnutí opustit zemi mu dopomohl úspěch a ohlas jeho tvorby v západním Německu, kde se v roce 1972 poprvé zúčastnil kasselské Documenty. V Drážďanech se ještě mezitím pokoušel, společně s umělci skupiny Lücke (mezera nebo štěrbin), praktikovat přenosy různých vědeckých teorií a tezí do praktických vizuálních a formálních experimentů. To je zpětně vysledovatelné v jeho spontánních pracích na papíře a v autorských knihách, jejichž stránky jsou pokryty seriálně, místy až obsedantně rozvíjenými motivy.

Přemalby

Mezi léty 1974 a 1976, v době, kdy se Penck dostával pod silný tlak oficiálních struktur NDR, je v jeho díle pevně a otevřeně zakotveno téma agrese. Nejpatrněji v souboru *Přemalby*, které Jürgen Schweinebraden představil veřejnosti až zpětně, roku 1979 na berlínské výstavě (opět v EP-Galerii). Z původních kreativních procesů, kterým se autor zaslíbil ve svém základním malířském východisku, zde zůstaly pouze jakési „odpady“. Penckovy nové výrazové strategie jsou od této doby založeny na formách a gestech negace – škrtání, vymazávání, přemalby a ničení. Přesto tyto obrazy zůstávají – ve znakové rovině – nositeli jakési osvobozující vitality.

Instalace (přehled akcí a instalací Jiřího Kovandy), xerokopie; vpravo objekt Uši, 2007. Foto Jan Freiberg

scéně. Autor ovšem tento postup nepoužil poprvé – například na výstavě v Domě pánů z Kunštátu v Brně (*Nejsem proti*, 2004) vystavil i „katalog“ obsahující pouze reprodukce prací jiných umělců. V Klatovech zapojil práce patnácti umělekyn přímo mezi vlastní díla z posledních zhruba třiceti let.

Expozici otevírá video *Libání přes sklo*, jež v sobě shrnuje esenci Kovandovy práce. Ukazuje umělce jako subjekt, který sice definuje rámec toho, co se má stát, v samotném dění se ale nakonec ocitá stejně zranitelný jako jeho partner/ka na druhé straně skla, protože se podřizuje jeho/jejímu pohledu a jeho/jejímu rozhodnutí vstoupit do hry. V té se pak na okamžik stává objektem – „dílem“, jež divák-tvůrce může prožít pouze prostřednictvím vlastní akce: polibku.

Hybridní expozice

Jsou to právě podobné akce a intervence, s nimiž je v posledních letech nejvýrazněji spojena Kovandova popularita. Kurátoři se však rozhodli narušit pomalu tuhnoucí model toho, jak se na Kovandu dívat. Důsledkem je mimo jiné zásadní obrácení poměru mezi prezentováním akcí (respektive jejich záznamů) a dalších výtupů autorovy práce. Pás černobílých tisků běžících dokola jedné místnosti ve výšce ne zcela nejvhodnější k dlouhému prohlížení je ostentativně lapidárním shrnutím třiceti let vývoje toho, co zakládá značnou část Kovandova „kulturního kapitálu“.

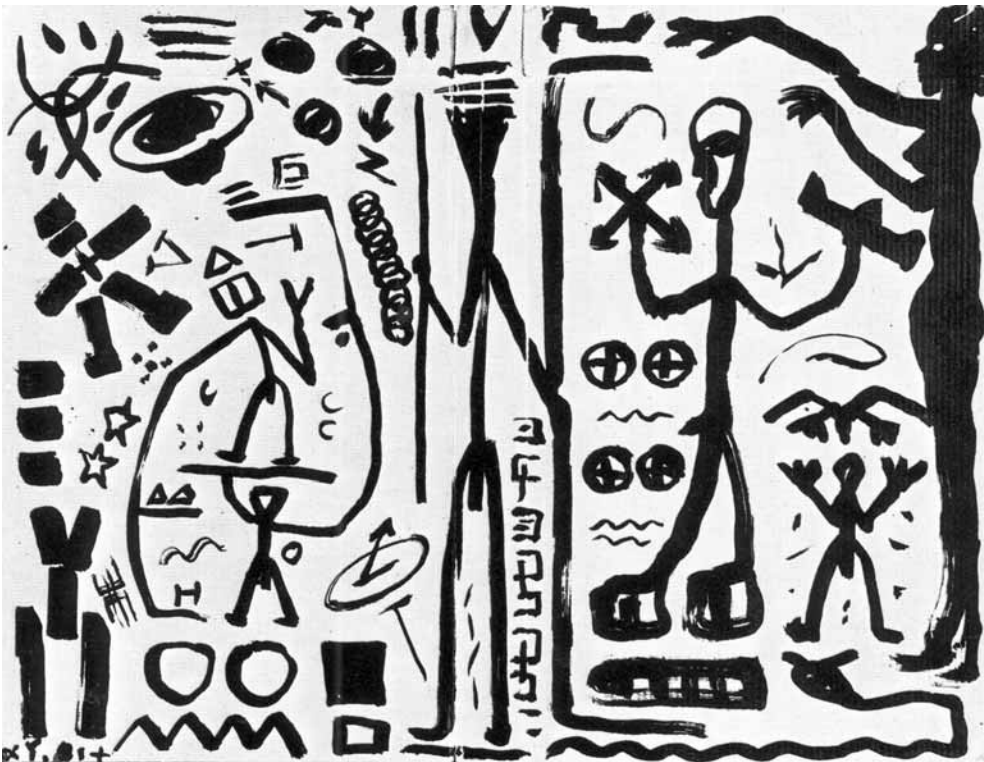
Ušetřené místo umožnilo představit „co nejširší kolekci toho, co se z díla Jiřího Kovandy v českých soukromých i veřejných sbírkách nachází“. Vystavena je série prací na milimetrovém papíře z konce sedmdesátých let, malby na nejružnějších podložkách od osmdesátých let do současnosti, koláže a assembláže, objekty i instalace. Tato instalace – sokl pod květináč vyskládaný z knih o umění – byla vystavena již dříve (o něco nižší), a to na konci roku 2007 v Ateliéru Josefa Sudka, vedle raných Kovandových koláží. Zde získává v blízkosti princeznovského kostýmu Evy

ce složená z citací ikonických motivů moderního umění, puntikaté dekorativní plátno, assembláž a dvě koláže adjustované za sklem. I když by se dalo spekulovat, že společným jmenovatelem je jakási těžko definovatelná ornamentálnost, jde o spojení spíše pocitové než nějak věcně odvoditelné. Podobně, i když trochu volněji, jsou mezi Kovandovy práce vložena plátna Jitky Mikulcové, Barbory Mottlové nebo Toyen. Ještě jeden příklad: *All the Lovesongs* (2007) od dua norských umělekyn Niny Beierové a Marie Lundové: z dvojice reproduktorů otočených k sobě tak, že tvoří jednolitý minimalistický kvádr, se line sentimentální melodie, překrývající vnímání všeho, co je v jejím dosahu, rouškou nostalgického vzpomínání na krásné minulé časy.

Přesmyčky: subjekt-objekt

Rozhodnutí postupně „otevřít“ kanonizovaný konvolut prací novým souvislostem vyvstávajícím v bezprostředním dialogu s díly přizvaných autorek je v souladu s tendencemi přítomnými v Kovandově tvorbě od samého počátku. V první řadě jde o důsledné přijetí principu readymade, kdy se pomocí rekontextualizace objektu otevírají nová významová pole. A potom jde o aktivní pojetí umění, založené na interakci, která s sebou přináší nezanedbatelné riziko konfliktu. Toto riziko je zjevné při Kovandových akcích ve veřejném prostoru. Podobně jako u zmíněného *Libání přes sklo* to je autor, kdo nastavuje pravidla hry. Tím však nemizí riziko, že se ze subjektu stane objektem (ať už tehdy, když se na okamžik sám promění v „dílo“, nebo tehdy, bude-li považován za provokatéra či výtržníka).

Rada z Kovandových maleb a objektů vystavených v Klatovech zapadá do kontextu postmoderní hry v duchu *everything goes*, v níž jsou rizika na autorově straně minimalizována. Spolu s Edith Jeřábkovou vnesl Kovanda do souboru svých prací, založených často na principu citování či apropriování jednotlivých uměleckých děl nebo principů celých

A. R. Penck: Bez názvu, 1982. Foto EP Edition Jürgen Schweinebraden

obsahuje odhadem přes stovku děl. Nejstarší práce z kolekce pocházejí z období, kdy Penck (ještě jako Ralf Winkler) navštěvoval Volkshochschule (u Jürgena Böttchera) společně s Peterem Grafem, Peterem Herrmannem, Winfriedem Dierskem a Peterem Makoliesem. Do konce padesátých let vytvářel především podobizny a portréty pod silným vlivem Rembrandta, ale i klasických modernistů (zvláště pak Pabla Picassa). Na tuto

Drážďanská výstava je spíše komorní. Zahrnuje sotva tři menší výstavní sály. Přesto je velmi důležitá pro nalezení čtecího kódu k pozdější Penckově „západní“ malířské produkci. Někde se tu totiž střetává a slévá evropský Východ se Západem, což je moment aktuální a podnětný i pro naše české prostředí.

Sein und Wesen. Der Unbekannte A. R. Penck.

Städtische Galerie Dresden, 5. 4. – 29. 6. 2008.

Malíř a jeho stín

Dualismus tvorby Františka Foltýna

Velká retrospektivní výstava Františka Foltýna odkrývá a zpřesňuje autorova formální a ideová východiska jeho malířské tvorby. Zároveň reflektuje silný ohlas, který toto dílo vyvolalo v českém prostředí, známém svou nedůvěrou v možnosti abstraktního umění.

VOJTĚCH LAHODA

Na obálce katalogu výstavy Františka Foltýna, která po Moravské galerii v Brně byla instalována v Domě U Kamenného zvonu v Galerii hlavního města Prahy, je fotografie malíře od Viléma Reichmanna z roku 1940, nazvaná *Malíř a jeho stín*. Devětačtyřicetiletý malíř vypadá unaveně, sešlý bojem za uznání nepředmětného umění.

Ačkoliv fotografie není nejlepším marketingovým tahákem na obalu katalogu, přece jen může cosi vypovídat o umělci v době protektorátu. Fotograf postihl snad skryté dvojnictví Foltýnovy osobnosti: existuje malíř skutečný, reálný, možná až příliš souzržený realitou, a současně jeho stín, který je formován siluetou šedi. Stín je nepostižitelný, bez vnitřního napětí, je to jakási nulová plocha „bezpředmětnosti“.

Takové čtení Reichmannova portrétu Foltýna jako by bylo vizuální manifestací dvou složek Foltýnovy tvorby, do níž se štěpí jeho dílo: mimetické a abstraktní. V katalogu výstavy ji vystihl Karel Srp, když napsal, že „svár vznikající mezi abstrakcí a mímou vyvolával prudký střet, nenabízející zprostředkující článek“. Abstrakce tak neposkytovala odbočku na jinou kolej, „kolem ní se nacházel příkrý sráz...“.

Dualita abstrakce a mimesis se vine Foltynovým dílem od počátku. Jedna forma bezvýhradně nahrazuje druhou. Výstava a katalog byly velmi pečlivě uspořádány kolektivem autorů pod vedením Hany Rousové pro Moravskou galerii v Brně a Galerii hlavního města Prahy. Autoři k jeho dílu přistupují na základě podrobných pramenných rešerší. Zdůrazňují kontext, tj. dle možností jsou Foltynova díla konfrontována s blízkými projevy přátel malířů či jiných umělců, někdy tak blízkými, že bylo dokonce zaměřováno autorství (Gejza Schiller).

Mimesis je předpokladem abstrakce

Foltýnovy krajiny z Podkarpatské Rusi jsou expresivně vyhocené, v kresbách až kubo-expresionistické. Srp postřehl, že motivy z těchto krajín – odraz, osová symetrie, a rozcestí – uplatnil Foltýn později ve svém nezobrazivém období.

Spojení s košickou avantgardou a kontext i s maďarskými avantgardisty ukazuje, že Košice byly důležitým lokálním centrem modernistické kultury. Důležité je spojení zvláště s dílem Bély Uitze. Od něho se možná Foltýn mohl inspirovat tezí o ideovém „nabíjení“ geometrické formy. Taková forma byla pro Uitze „ideologická“, zatímco pro Foltýna od poloviny dvacátých let byla „idea“ formy morfologická. Oblé a zaoblené plány, vlnící se linie a dostředný, „jádrovitý“ způsob kompozice simulovaly vzpdy nový vznik jednotlivého obrazu jako bezpředmětné formy z jakéhosi jádra či pupence. Postupem času se forma stala imanentním tvarovým

František Foltýn: Dostojevskij, 1922

slovníkem obrazů jako jakési písmo. Souvisela s technikami vidění a zvláště s teorií vidění Wladyslaw Strzeminského. Foltýn dospěl ke svým obrazům jako podnětům k umocnění bohatosti vidění. Tento „didaktický“ moment malířovy abstrakce nelze asi podceňovat. Foltýn možná naivně v diskusi s Carlem Einsteinem uvedl, že pokud dnes lidé rozumějí deskriptivnímu znázornění předmětů, jejich perspektivě, a znají-li proporce a atmosféru věcí, mají co děkovat moderním malířům. Na to prý reagoval Adolf Loos: „Bravo!“ Známost s architektem Loosem mohla vést i k Foltýnově snaze očistit formy od dekorativního, nepodstatného v duchu Loosovy známé kritiky ornamentu v architektuře.

Zdá se, že Foltýnova snaha o dynamizaci vidění prostřednictvím abstraktních obrazů a kompozic jen pokračovala v pojetí, které Carl Einstein formuloval u příležitosti kubismu a které analyzoval Georges Didi-Hubermann v knize *Před časem. Dějiny umění a anachronismus obrazů* (2000; slovenský překlad 2006). Einstein chápal kubismus jako předpoklad k aktivizaci vnímání: „Vidět znamená rozpohybovat ještě neviditelnou realitu.“ Foltýn pracoval již s nepředmětnými formami, nikoliv s fragmenty reality, nicméně by asi souhlasil s Einsteinovým „věnovat pozornost“ je „anticipačním procesem obrazu“. Foltýn chtěl, aby divák reflektoval tvary, které zdánlivě nejsou z předmětného světa, a kterými by dynamizoval vlastní vidění.

ní. Napsal, že jeho počáteční abstrakce jsou „fragментy“ reality. „Abstrakce je nemožná pro toho, kdo nepozná realitu.“ Mimesis je předpokladem abstrakce.

Ve druhém patře je jakási výstava ve výstavě, remake části projektu, který Hana Rousová představila již v roce 1988 pod názvem *Linie, barva, tvar v českém výtvarném umění třicátých let*. Jsou tam umělci, které Foltýn natolik oslovil, že vytvořili skupinu, jejíž snahou bylo prosazení abstrakce u nás. Nikoliv vizuálně i obsahově složitější Kupka, který bohužel v českém prostředí prakticky neměl ohlas, ale Foltýn byl tím, kdo pomohl formovat tak křehkou a pro Čechy podezřelou tendenci, jakou bylo abstraktní umění. Že toto úsilí bylo marné a že v Čechách se v meziválečném období abstrakci vůbec nedařilo, náléhavě zmiňuje Hana Rousová. Přesto bylo představeno několik pozoruhodných příkladů kreseb a reliéfů, například z díla sochaře Zdeňka Dvořáka. Bez Foltýna by nejspíše nebylo ani těchto ojedinělých pokusů.

Akrobat z hrazdy bezpředmětného světa

Byl Foltýn akrobatem mezi abstrakcí a realismem (viz obraz *Akrobat*, 1928), nebo jedno či druhé bylo v určitém období jeho stínem, druhým egem? Zákonitost, s jakou malíř nahrazuje jeden pól druhým, zejména pól abstrakce mimetickým po roce 1940, není podle mého soudu ani tak založena na oportunismu, jak se dočteme v katalogu, ale pře-

devším na vědomí, že v jeho případě z abstrakce není možné přejít do realismu plynule. Je nutné do něj vpadnout náhle, jako řítící se akrobat z hrazdy bezpředmětného světa. Lze pochopit umělce, že abstraktní forma, budující svět „nefigurativních“ forem a dle přesvědčení autora obohacujících vidění, neměla pro malíře smysl za protektorátu. Proč vychovávat k vidění, když vše, co smíme a nesmíme vidět, je dáno, dokonce i to, jak vidět a proč vidět? Otázky vidění byly přesunuty do jednodušší, realističtější formy, do formy konstruované a stylizované melancholické „domovské“ krajiny v mlze, krajiny spíše tušené, neheroicky pohroužené do vnitřního spánku.

Množství dokumentů a nových informací (zejména týkající se pařížského pobytu) nám umožňuje lépe situovat Foltýnovu tvorbu i jeho více méně marné a zoufalé úsilí o prosazení abstrakce v ČSR. Výstava a katalog dokládají hodnoty umělcovy expresionistické a civilistní periody poloviny dvacátých let i abstrakce let třicátých, ojediněle v českém prostředí. V těchto polohách lze vidět hlavní dosah Foltýnovy tvorby. Po válce kvalita Foltýnových obrazů, ať už realistických nebo abstraktních, výrazně klesá. Užitečnost katalogu zvyšují nejen faktograficky bohaté stati a dokumentace, ale také cenný soupis malířova díla na přiloženém CD-ROMu.

Autor je historik umění.

František Foltýn 1891-1976. Košice – Paříž – Brno.

Autorka koncepce výstavy Hana Rousová,
kurátorka Hana Larvová. Galerie hlavního města Prahy
– Dům U Kamenného zvonu, 7. 3. – 1. 6. 2008.

Stejnomený katalog pod vedením Hany Rousové,
texty kromě jmenované Marcela Macharáčková,
Alena Pomajzllová, Anna Pravdová, Karel Šrp,
Marie Klimešová, Petr Ingerle. Moravská galerie v Brně
– Arbor vitae, Praha 2007, 243 stran.

DIVADLO NA

Nazabradlí

ČERVEN

DIVADLO ČESKÝCH A SVĚTOVÝCH PREMIÉR

- 1.ne / BORŠČ 18 / host / EK**
- 2.po / STRÝČEK VÁŇA / A. P. Čechov / režie P. Lébl**
/ 1. DERNIÉRA
- 3.út / ARNIE MÁ PROBLÉM / H. Ibsen / režie J. Nebeský**
- 4.st / ZÁZRAK V ČERNÉM DOMĚ / M. Uhde / režie J. Nvota**
- 5.čt / SARABANDA / I. Bergman / režie J. Pokorný**
- 6.pá / PERFECT DAYS / L. Lochhead / režie A. Nellis**
- 7.so / LOVE IS LÁSKA, LÁSKA IS LOVE / host / EK**
- 8.ne / RECITÁL HANY KŘÍŽKOVÉ / host**
- 9.po / MILADA (nedokončená opera)**
/ J. Pokorný / režie J. Ornest
- 10.út / ŘEDITELÉ / D. Besse / režie M. Záchenská**
- 11.st / KOMPLIC / F. Dürrenmatt / režie D. Czesany**
- 12.čt / BORŠČ 18 / host / EK**

Pokladna otevřena po – pá od 14 do 20 h. • Tel: 222 868 868
rezervace e-mail: pokladna@nazabradli.cz
www.nazabradli.cz • Anenské nám. 5 • 115 33 Praha 1
Začátky představení v 19.00, není-li uvedeno jinak

Balety se značkou Libor Vaculík

Na cestě mezi baletem a muzikálem

Jak si vede úspěšný choreograf v českých divadlech a co to vypovídá o našem současném baletu a jeho vývoji?

ROMAN VAŠEK

Na přelomu zimy a jara se po drobné odmlce hned dvakrát vrátil choreograf Libor Vaculík na česká baletní jeviště – v Divadle J. K. Tyla v Plzni uvedl *Čachtickou paní* a ve Státní opeře Praha *Fantoma Opery*. Obě novinky nesou téměř všechny znaky typické pro jeho tvorbu posledních let. Snad kromě jediného – obvykle vysoký choreografický a režijní standard tentokrát poklesl do nižších pater. Značka Libor Vaculík se stala v českých divadlech velmi žádanou a za poptávkou nezaostávala ani cena. Osm let stará tanečně-muzikálová *Edith* už prošla pětici českých divadel a počet jejích repríz se počítá na stovky. Investice do osvědčeného titulu se vrací prostřednictvím dobře naplněné divadelní kasy.

Originální baletní divadlo

Kořeny Vaculíkova osobitého, s ubíhajícím časem spíš dramaturgicko-režijního než vysloveně choreografického stylu je třeba hledat hluboko v devadesátých letech. Tehdy

nalitý bývá v ryze pohybové charakteristice hlavních postav.

Divadelní kříženec

Na přelomu století, kdy mimo jiné krátce vedl Pražský komorní balet, Vaculík střídal velké baletní fresky (především *Ivan Hrozný* v Brně) s nesyžetovými, s hudební předlohou úzce svázanými komorními pracemi (*Slovanské dvojzpěvy*, *Tance podle Brahmsa*). Poté však už byla zjevná inklinace k příběhu a vystavění kompletní inscenace – od rozpracování námětu až po režii. Význam choreografie (tanečního textu) pozvolna ustupoval do pozadí. Vliv na proměnu Libora Vaculíka měla i jeho zkušenost se světem muzikálu. *Rusalka-muzikál*, *Rebelové* a především *Tři mušketýři* jej stále častěji vedli ke kříženci, který dnes bývá označován jako taneční muzikál. Terminologicky jde trochu o nonsense, ale pro vymezení pojmu lze ve Vaculíkově případě nalézt jasné charakteristiky. Stále platí ty

vy tančí členové plzeňského baletu. Rezignace na osvědčený model s sebou ale přináší některá úskalí, protože zpívající s mimujícími stále komunikují. To vede až ke komickým situacím, například při dialogích zpívající Alžběty s tančící Eržíkou. Svě zálibě ve skandálnosti se Vaculík plně oddával už v inscenaci *Lucrezia Borgia*, kde názorně předvedl zhýralé orgie, dokořeněné kýčovitým sentimentem. V *Čachtické paní* šel po linii sadismu už zcela přímočaře. Bití, mučení, vraždění – vše takřka bez oddechu a bez konce. Překvapilo to, co u Vaculíka nebývá vůbec obvyklé: řídkost sdělení. Je to opravdová tortura, jak pro všechny ty těžko uvěřitelné postavičky na jevišti, tak pro diváky, natahované na skřípec trpělivosti.

Neuplynul ani měsíc, a Vaculík uvedl svou další celovečerní novinku. *Fantom Opery*, vycházející z oblíbené předlohy Gastona Leroux, měl slibný podtitul: taneční hororová love story. Vaculík adaptoval příběh na baletní prostředí, jenže té hororové love story v něm zbylo pramálo. S *Čachtickou paní* má tento titul podobné nejen datum premiéry, ale i nezvyklou rozředěnost. Ano, Vaculík vypráví přehledně, názorně, až polopatiisticky, ale kdyby se škrtlo vše nadbytečné, zbyla by místo celovečerní inscenace zřejmě jen aktovka. Pokud jde o choreografické anebo režijní inovace, drží zde přísnou dietu. Dokonce ani nijak zvlášť nerozhazuje scény, které po detailním vystavění a efektním vypointování doslova volají. Takovou je třeba ta plesová, která končí pádem lustru do hlediště. Namísto očekávaného efektu se jednoduše zhasne, lustr sjede dolů a rozsvítí se až v okamžiku, kdy skrz jeho konstrukci trčí noha mrtvé primabaleriny. A obdobně nevzrušivě plyne i zbytek inscenace – ať už ukazuje vzplanutí vášní anebo humor.

Libor Vaculík patří k svérázným osobnostem českého baletu, k nemnohým opravdu originálním choreografům, kteří tvoří pro naše baletní scény. Je to epik, jakýsi protipól k mladšímu, abstraktnějšímu a lyrickému Petru Zuskovi. Při vědomí dřívějších Vaculíkových působivých inscenací však jeho poslední dvě premiéry ukazují vykročení do slepé uličky. Zdá se, že je pro ni příznačná zeslabená chuť vymýšlet, objevovat, zkrátka rvát se o něco nového.

Autor pracuje v Institutu umění – Divadelním ústavu.

Fantom opery ve Státní opeře. Foto Irena Vodáková

coby stálý choreograf Národního divadla spolupracoval s režisérem Jozefem Bednárikem na čtyřech divácky přitažlivých inscenacích. Ty při zpětném pohledu tvořily patrně nejpritažlivější linii baletu ND za éry šéfování Vlastimila Harapese. Problematicky dopadla jen trochu krkolomná modernizace klasického baletu *Coppélia*, zato trojlístek původních novinek *Malý pan Friedemann + Psycho*, *Čajkovskij a Isadora Duncan* přinesl do českého repertoáru svěží závan originálního „baletního divadla“. Atraktivní příběhy skutečných osobností nebo psychicky narušených hrdinů se staly i pro příště okruhem Vaculíkových oblíbených námětů. Od Bednárika se Vaculík inspiroval k osobitému způsobu vyprávění, které se opíralo mimo jiné o barvitou charakteristiku ústředních postav, kombinaci tance s glosujícím slovním komentářem, široké využití jevištní techniky a především světelného designu (jeho význam ve Vaculíkových inscenacích poté nadále sílil). A už tehdy nechybí příznačný náběh k bulvárnosti. Zůžeme-li pohled na choreografii (přesněji na taneční či pohybovou kompozici), pak už v pracích z devadesátých let byl jasně čitelný rukopis, vycházející z tradičního baletního tvarosloví. Má své konstanty při explikaci vztahů – v tanečních dialogích; více origi-

obecné – totiž že východiskem je atraktivní příběh zpravidla složité nebo skandální osobnosti, lačně lapající po každém motivu kontroverze a křiklavosti. Novinkou je ale skloubení baletního projevu se zpěvem. Jde o slovo vysvětlující, ne už jen glosující jako v inscenacích, na nichž spolupracoval s Bednárikem. Zpěvák nebo zpěvačka bývají obsazováni do několika málo hlavních rolí a většinou dublováni tanečníky. Zbytek obstarává baletní soubor. Režisér pak těží z rafinovaných záměn zpěváků a tanečníků, které mu umožňují rychlé a nečekané časoprostorové střihy. To byl právě případ veleúspěšné *Edith*, v níž excelovala Radka Fišarová, a inscenace *Lucrezia Borgia*, jejíž hlavní hvězdou byla Bára Basičková. Princip záměn a z toho plynoucí rychlý sled vyprávění využil Vaculík také v kombinaci baletu a činohry ve výborném brněnském *Úplném zatmění*. Za další obdobnou položku na hranici divadelních druhů lze považovat i nedávnou *Čachtickou paní*.

Naředěné noviny

V *Čachtické paní* Vaculík opouští osvědčený princip rozdělení hlavních postav mezi tanečníky a zpěvačku. Tady už jsou titulní hrdinka Alžběta Báthoryová a její sluha Fricko svěřeni pouze zpěvákům, zatímco ostatní posta-

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

Rjú Murakami V polévce miso

Přeložil Jan Levora, 259 Kč

Rjú Murakami, „enfant terrible“ současné japonské literatury, patří mezi nejvýraznější představitele japonské moderní prózy. Kniha je profesionálně zpracovaným thrillerem a promyšleným psychologickým románem s bohatým, až vizuálně působícím jazykem. Čtenář, který začne postmoderními baleními thrilleru plného krutého násilí a sexu postupně loupat jako cibuli, objeví příběh o samotě, lásce a přátelství. O strachu ze života i smrti. O ztrátě vlastního já. O pokrytectví světa, ve kterém žijeme.

inzerce

Všechny tváře animace

KAMILA BOHÁČKOVÁ

Krédem letošního sedmého ročníku Mezinárodního festivalu animovaných filmů Anifest, který se uskutečnil od 7. 5. do 13. 5. v jihočeské Třeboni, byly „všechny tváře animace“ a opravdu tomu odpovídala nejen různorodost programu, ale i jednotná grafická koncepce festivalu od Jaromíra Plachého, která animaci oproti předchozím ročníkům definitivně vymanila ze zbytečné image „filmů pro děti“ a žabky a čápy nahradily různorodé osobité amorfní postavičky. Festivalu se tak za krátkou dobu jeho existence (od roku 2002) konečně podařilo najít vlastní tvář a jednoznačně se vymezit vůči podnikům pro děti a mládež, jako je například Film Festival Zlín.

Základním stavebním kamenem je každý rok mezinárodní soutěž, do které se letos přihlásilo na 1600 děl, poprvé se však v soutěži celovečerních filmů neobjevil český snímek, zato dominovala díla francouzské proveniencce (nebo přinejmenším koprodukce s Francií). Jejich tematická spřízněnost i poměrně vyrovnaná úroveň byla překvapivá zejména ve srovnání s minulými ročníky Anifestu i s obdobnými soutěžemi na zahraničních festivalech (Anne-cy apod.). Soutěž vyhrál u nás už dobře známý *Persepolis* (2007) Marjane Satrapiové a Vincenta Parannauda, téma strachu a dětského vidění světa převažovalo ve španělsko-francouzských *Nocturnech* (2006) Victora Maldonada a Adrià Garcíi v brilantním francouzském snímku *Strach(y) ze tmy* (2007) šesti uznávaných grafiků a kreslířů, kteří v něm oživilí své noční můry, a reflexe dospívání a klíčový vztah s matkou se dost specificky a až „freudisticky“ přetavily ve francouzském filmu Borislava Sajtinace *Zabiják z Montmartru* (2007). Všechna vítězná díla budou k vidění na Ozvěnách Anifestu, a to celý rok, každé druhé úterý v měsíci v pražské kavárně Obratník.

Odlišnou tvář představuje Anifest každoročně profesionálům, pro které letos poprvé zorganizoval tzv. Pitching zone. Pitching je jedna z prvních fází vzniku filmu, při níž tvůrce námět svého projektu prezentuje potenciálním koproducentům a distributorům. Pitching fóra jsou rozšířená všude po světě a pomalu se začínají prosazovat i u nás, zatím však většinou v oblasti dokumentu – poprvé je u nás zavedl Institut dokumentárního filmu (IDF) ve spolupráci s MFDF Jihlava a pořádá je i Jeden svět. Kromě toho se festival letos snažil podpořit a sjednotit animátory ze středoevropského prostoru tím, že uspořádal prezentaci CAS, komplexní přehlídku české, rakouské a slovenské animace po roce 2006

Soutěž celovečerních filmů na Anifestu vyhrál francouzský snímek *Persepolis* (2007) Marjane Satrapiové a Vincenta Parannauda o životě v Íránu z pohledu ženy. Foto outnow.com

včetně. V rámci podpory tvorby zemí Visegrádu pak probíhalo na Anifestu Sympozium animace visegrádských škol, kde se představila průřezová tvorba vysokých uměleckých škol animace z visegrádského prostoru.

Anifest se tak postupně profiluje jako klíčový festival animace ve středoevropském prostoru, a to nejen proto, že ho finančně podporuje Visegrádský fond. Podobnou a zcela logickou strategii razí již delší dobu i MFDF Jihlava v žánru autorského dokumentu. Anifestu by proto do budoucna prospělo, kdyby výrazněji prosazoval autorskou animaci na úkor „všech tváří animace“ a nesnažil se vyjít vstříc širší divácké obci, které se tady promítají distribuční trháků typu *Simpsonovi ve filmu*, *Pan Včelka* či *Shrek Třetí*.

Tribeca – trojúhelník pod Kanálskou

ŠTĚPÁN STEIGER

Ve dnech 23. 4. až 4. 5. proběhl už sedmý ročník filmového festivalu nazvaného podle místa konání Tribeca. Fanoušci vědí, že jméno je zkratkou – jde o první slabiky tří slov TRiangle BElow CANal Street (Trojúhelník pod Kanálskou ulicí), jimiž je označen okresek dolního Manhattanu v New Yorku, zhruba od Canal Street na jih po Chambers Street a od řeky Hudson na východ k Broadwayi. Toto místo se vyznačuje tím, že v něm žije mnoho známých osobností, zejména filmových hvězd – například Scarlett Johanssonová, Harvey Keitel, Meryl Streepová, Kate Winsletová, ale také dramatik Edward Albee nebo Yoko Ono.

Když se po útoku z 11. září 2001 zazdalo, že – jako ostatně v celém New Yorku – zdejší vitalita klesá, napadlo o rok později Roberta de Niro (který tu rovněž žije) a filmovou producentku Jane Rosenthalovou, že by mohli založit filmový festival. Jeho účelem mělo

být „ekonomicky i kulturně znovu oživit dolní Manhattan prostřednictvím filmu, hudby a kultury“.

Již první ročník Tribecy, po pouhém čtyřměsíčním plánování a s pomocí 1300 dobrovolníků, zaznamenal úspěch u kritiků i u diváků a uskutečnily se zde i premiéry významných filmových děl (*Hvězdné války*, *Epizoda II* nebo *Liga výjimečných*). Projekce byly rozděleny na soutěžní sekce dlouhých, dokumentárních a krátkých filmů, série „restaurovaných klasiků“ a „To nejlepší z New Yorku“ v péči Martina Scorseseho.

Hned od druhého ročníku se začal festival s rozšířenou nabídkou nezávislých filmů rozrůstat a jeho provozovatelem se stala samostatná společnost. Předloni a loni nabídl více než 160 celovečerních filmů a řadu snímků dokumentárních, celkem s více než 1000 projekcí. Letos se obě festivalové ředitelky, Paola Freccerová a Nancy Schafarová, rozhodly ke změně: snížily sice počet filmů celovečerních na 125 a dokumentárních a krátkých na 11 programů (celkem z 31 zemí), uzavřely však dohodu se sítí biografů AMC, a ačkoliv je jméno festivalu zachováno, není už lokálně tak omezen (třebaže jsou projekce místně blízko sebe).

Takřka metaforický byl pro letošní ročník dokumentární film Jamese Marshe *Muž na drátě* (Man on Wire) o Philippu Petitovi, který 7. srpna 1974 ve výšce 430 metrů přešel osmkrát během 45 minut mezi oběma věžemi Světového obchodního střediska (než jej policie přinutila sestoupit). Umělecký ředitel festivalu Peter Scarlet se domnívá, že i filmový festival Tribeca „dokázal takto vybalancovat umění a komerci“.

Zatímco podzimní newyorský filmový festival – starší bratr Tribecy, konaný už od roku 1963 – přináší především nejlepší filmy z Cannes před jejich americkými premiérami, Tribeca předvádí díla vyznamenaná v Berlíně, Torontu či na Sundance.

Autor je publicista a překladatel.

Obchodní nápady v Kanadě

ANDREA SLOVÁKOVÁ

Velké příběhy, ne menší než ten o americkém vrahovi, který po útěku z vězení žil více než dvacet let jako úspěšný básník; portréty velkých mužů ve formě televizního infotainmentu, jako třeba detektivka Jamese Marshe *Muž na drátě*, anebo příběh o britském chirurgovi, který po příjezdu na Ukrajinu vidí, že lidé umírají na lehce odstranitelné nádory na mozku, a snaží se situaci změnit (tento dokument vyhrál Hlavní cenu) – právě tím je příznačný největší severoamerický festival dokumentárního filmu Hot Docs, který se ve dnech 17.–27. 4. uskutečnil v kanadském Torontu. Programově jde však spíše o konzervativní festival, o čemž svědčí i výběr lidí, od nichž se očekává jeho zásadní reflexe – hlavní porotu tvořil spolu s filmovým kritikem dramaturg finské televize a novinářka. Některé filmy festival označuje za experimentální dokumenty, ale ve skutečnosti většinou jde o konvenční snímky, často až neobratné nebo kýčovitě natočené, které portrétyují malíře nebo rockovou kapelu. Retrospektiva, věnovaná kanadskému tvůrci, představila tvorbu režisérky Jennifer Baichwalové, autorky mnoha oceňovaných dokumentů, naposledy i u nás promítaného dokumentu *Vyrábění krajiny* – vizuálně ohromujícího svědectví o mechanice života v Číně. Cenu za celoživotní přínos dokumentu si přijel převzít Richard Leacock, slavný režisér cinema direkt, který i tentokrát sklídl obrovské ovace vestoje.

Hot Docs však funguje především jako podloží pro filmové profesionály. Pro hosty z řad filmových profesionálů je k dispozici online komunita, kam se přihlásíte se svými kontaktními údaji, a pak si listujete kategoriemi hostů, které můžete přímo kontaktovat. Mezi desítkami dalších akcí pořádá několik workshopů pro začínající dokumentaristy a semináře pro studenty filmových škol, kteří se chystají absolvovat. Velká část doprovodného programu je věnována novým médiím – jeden z diskusních panelů se jmenoval Jak online platformy zachrání autorský dokument a důraz, který kladl nejen na nové digitální televizní kanály specializované na dokumentární film, ale především na obsahy pro nová média, třeba pro mobilní telefony nebo iPody, je nejvýraznější agendou o vývoji dokumentu ve světě.

Festival spolu s produkční a mediální společností Canwest letos založily fond pro podporu dokumentárních filmů, dohromady byl vstupní vklad 4 miliony kanadských dolarů. Fond je rozdělený na dvě části – 3 miliony dolarů pro dokončování filmů (sociální, kulturní a politické solitérní dokumenty z kanadské produkce, z fondu bude moci každý projekt čerpat maximálně 100 000 CAD, které mohou tvořit nanejvýš 20 % celkového rozpočtu) a 1 milion pro bezúročné půjčky do začátku nových, ještě zcela nezafinancovaných nebo riskantních dokumentárních projektů. U nás a v okolních zemích je podobnou iniciativou česko-německý projekt – letos vyhlášený pod tematickým názvem *Breathless*, který ve spolupráci německého festivalu v Lipsku, českého Institutu dokumentárních filmů a MFDF Jihlava podpoří vznik šesti krátkých dokumentárních filmů. Hot Docs je festival, o němž se nemluví tak jednoznačně – nenajdete tady desítky úžasných filmů, ale není to ani amsterodamská IDFa, která se topí v záplavě špatných televizních filmů a lidé sem jezdí hlavně kvůli filmovému trhu.

Autorka je organizátorka MFDF Jihlava.

Dokument Jamese Marshe *Muž na drátě* (2007) o artistovi, jenž se po laně procházel mezi výškovými budovami celého světa, mimo jiné i mezi newyorskými „dvojčaty“, se promítal s úspěchem na festivalu Tribeca v New Yorku i na kanadském Hot Docs. Foto outnow.com

Nahrávky Osvobozeného divadla

Chyby zdánlivě reprezentativní edice

Soubor nahrávek Osvobozeného divadla původně vyšel v polovině devadesátých let, loni ho Supraphon znovu uvedl na trh v mírně pozměněné podobě. Sedm disků je nyní obsaženo v jediné krabičce a všechny booklety shrnuty do jednoho obsáhlého. Vypadly některé fotografie, ale jinak je obsah na první pohled totožný s předešlým vydáním kompletu. Bohužel je to však pouhé zdání.

JAROSLAV RIEDEL

Sedmialbum *Osvobozené divadlo* obsahuje nahrávky z let 1929–1938. Standardní desky pečlivě přepsali Jindřich Kučera a Miroslav Smola, nahrávky seřadil Miroslav Černý, komentář napsal Vladimír Just. Vyšly v období 1994–1995 a záhy byly doplněny další tvorbou Jiřího Voskovce a Jana Wericha: reedicemi gramofonových desek s písničkami z her Divadla V + W Pěst na oko a Divotvorný hrnec, dvojalbum *Nashledanou v lepších časech*, které přineslo Voskovcovy a Werichovy nahrávky z let válečných a těsně poválečných. K této edici volně náležely disky *Divotvorný hrnec* (sedmdesátiminutová rozhlasová verze z února 1951), *Werich & Horníček* – Předscény (záznamy z roku 1958), navázaly na ně dva bontonské disky (*Temavomodrý svět* a *Písničkové panorama*) s Werichovými nahrávkami ze čtyřicátých a padesátých let.

Osvobozené reedice

Komplet *Osvobozené divadlo* je vlastně již třetí reedicí předválečných nahrávek Voskovce, Wericha a Ježka. První, jen neúplný pokus o vyrovnání se s tímto odkazem přišel v letech 1962 a 1964: byl to projekt Václava Holzknechta *J. Ježek + V + W* na deseti deskách s průměrem 25 cm. Druhá reedice na sebe nechala čekat do roku 1986, obsáhla čtyři dlouhohrající desky a nesla název *To bylo Osvobozené divadlo*. Byly na ní zařazeny některé dosud zapomenuté písně, převážně ty, které nenapsal Jaroslav Ježek (například Zeměkoule, Chodidla, Prodám srdce, Strýček Jack). Jiné skladby ovšem zase byly vynechány – s formálním, prakticky však zcela absurdním odůvodněním, že nepatřily do divadelního repertoáru V + W (Stonožka, Klobouk ve křoví a další). Chyběly také orchestrálky, ty však už roku 1982 vyšly na dvojalbum *Jaroslav Ježek & Orchestro Osvobozeného divadla 1930–1938* v pečlivě sestavě Josefa Kotka.

Edice z poloviny devadesátých let byla nejen téměř kompletní (včetně řady dosud vůbec nepublikovaných nahrávek), ale také mimořádně zvukově kvalitní. Šelakové desky byly nově přehrány a záznam se podařilo pečlivě rekonstruovat za použití špičkové digitální techniky. Poprvé jsme tak například dostali možnost slyšet kompletní verzi Zlaté střední cesty. I když se v tomto

případě zachoval jediný exemplář vzorkové, nikdy nevydané desky, a ten byl výrazně poškozen (vylomení části okraje, které dříve znemožňovalo přehrávání úvodních asi 25 sekund, tedy celé první sloky), nahrávka se objevila v úplně, počítačově rekonstruované podobě. Celá řada skladeb vyšla poprvé až v této v reedici – hned na prvním disku jich najdeme deset. Na dalších pokračováních sice neznámých titulů ubývalo, ale jsou mezi nimi i skvosty jako Kolumbovo vejce – americkou demokracii oslavující píseň, která v minulých desetiletích nemohla vyjít z čistě cenzurních důvodů.

Sporné je občas řazení jednotlivých titulů: Jackova píseň (nahráná v listopadu 1932) je zařazena pod letopočet 1928 (tj. datum premiéry hry Gorila ex machina), přestože se objevila až v obnovené premiéře v dubnu 1931. V úvodním dílu kompletu tak předchází dvacet ukázek z šesti her, jejichž písně a orchestrálky byly na jevišti hrány (a také natočeny) dříve. Do žádné hry nezakomponovaná Láska zhrzená (na desku zaznamenaná 8. 3. 1934) je umístěna až na konec čtvrtého kompaktu, tedy za nahrávky z roku 1937.

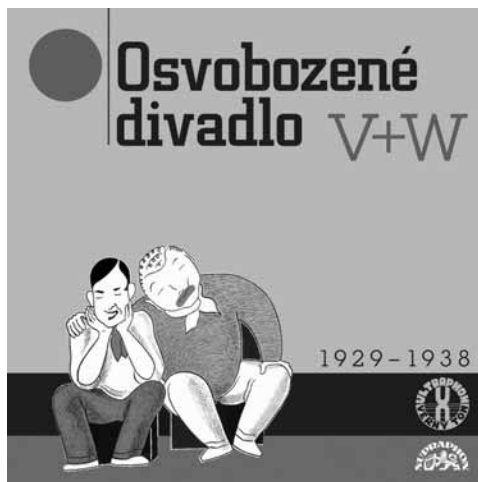

Foto Supraphon

V oddíle věnovaném Světu za mřížemi (1933) chybí píseň Život je jen náhoda (je pak obsažena na pátém disku mezi filmovými skladbami, ovšem v gramofonové nahrávce). Celý oddíl Rarity vnáší do celé koncepce jen zmatek – všechny čtyři sem zařazené ukázky totiž nejen vyšly na deskách, ale byly i součástí her Osvobozeného divadla. A tak by se dalo pokračovat. Nedůslednosti (včetně občas problematického pořadí skladeb v rámci jednotlivých her) jsou v tak prestižní edici přece jen překvapující, je však třeba říci, že problému je i tak daleko méně než u předchozích dvou projektů. Otázku řazení skladeb obtížně řešili i dřívější editoři. Vydání z let 1962–64 uvádí: „řazení není ani přísně chronologické, ani divadelní, ani žánrové“, edice z roku 1986 praví: „ukázky jsou řazeny divadelně-chronologicky, podle data premiér jednotlivých her“, přičemž jednotlivé projekty se často liší i v názoru na to, která píseň se v té či oné hře hrála.

Kromě písní a orchestrálních skladeb, které zněly z jeviště, najdeme na supraphonském kompletu i nahrávky Orchestru Jaroslava Ježka, jejichž souvislost s Osvobozeným divadlem byla někdy jen velmi volná. Mezi nimi je třeba hudba k filmům Ze soboty na neděli a Zlaté ptáče či dvě skladby Jiřího Traxlera, které chtěl Ježek použít jako orchestrální předehry v sezoně 1938–1939 – ta se ovšem nakonec ze známých politických

důvodů vůbec neuskutečnila. Velmi zajímavé jsou do té doby neznámé alternativní verze proslulých písní (například Tři strážníci, Na shledanou v lepších časech nebo David a Goliáš) či raritní snímky, v nichž Voskovcovy a Werichovy písně s Orchestrem Osvobozeného divadla nazpívali jiní interpreti (Jaroslav Gleich, Jára Pospíšil, Ultraphon duo).

Nevysvětlené absence

Avšak ani tak sedm disků série Osvobozené divadlo neobsahuje úplně vše. Největším problémem je absence filmových verzí písníček, i když se o nich průvodní text zmiňuje a některé vyšly roku 1981 na supraphonské desce *Perličky stříbrného plátna* (Stonožka, Život je jen náhoda) a roku 1993 na kompaktním disku *Písničky z biografu* firmy Venkow (Nikdy nic není definitivní, Peníze nebo život, Ezop a brabenec). Filmová Stonožka se od gramofonové verze příliš neliší, stejně jako další zmíněné skladby, ale píseň Život je jen náhoda ano: ve filmu ji zpívají Ljuba Hermanová a Hana Vítová, na desce Anita Schlesingerová a Jožina Srbová.

Předloňský disk *Jaroslav Ježek – Bugatti Step* (Raritní a neznámé zvukové záznamy z let 1930–1942; vydal Radioservis v edici Fonogram, editor Gabriel Gössel) přinesl dalších 69 minut materiálu z gramofonových desek a rozhlasových fólií, který s Osvobozeným divadlem většinou velmi úzce souvisí, a měl by tudíž být do kompletní edice dodatečně zařazen. Je zde několik raných záznamů Ježkových skladeb, někdy dosti bizarních, každopádně však pozoruhodných: Bugatti Step v berlínské nahrávce orchestru Bély Dájose z listopadu 1930, Mercedes a Pochod neutrální ve vídeňských snímcích orchestru Dola Daubera z října 1930; všeobecně známé autorské verze těchto skladeb přitom byly natočeny až později. Skutečným objevem jsou rozhlasové nahrávky tří písní ze zkoušky hry Nebe na zemi v říjnu 1936 či fragment o čtyři měsíce později zaznamenané písně Vousatý svět z téže hry (na rozdíl od gramofonového snímku s V + W ji zde zpívá Vladimír Šmeral). Najdeme zde i dosud nereeditované gramofonové desky s Orchestrem Osvobozeného divadla nebo záznamy příležitostných seskupení, které Jaroslav Ježek řídil.

Dalo by se tedy očekávat, že nová supraphonská edice k těmto dříve opomenutým nebo nově nalezeným nahrávkám přihlédne. Bohužel je to přesně naopak, jak lze lehce zjistit už nahlédnutím do připojeného abecedního rejstříku. Chceme si podle něj vyhledat Píseň národů (má být na disku číslo 3), zjišťujeme však, že z nevysvětlených důvodů chybí – na rozdíl od zdánlivě totožné verze z roku 1994. Takže obsah sedmialba ve svém druhém vydání nejen nebyl doplněn, ale naopak zkrácen, aniž by k tomu vydavatel sdělil jakoukoli informaci.

Autor je hudební publicista.

Osvobozené divadlo. Kolekce 7 CD. Supraphon; 2007.

OSTRAVSKÉ CENTRUM NOVÉ HUDBY
OSTRAVA CENTER FOR NEW MUSIC

Ostrava 21.5.08 / Janáčkův máj

Černá louka - pavilon A, 19:30

Petr Kolík / Solos and Incidental Harmonies
Elliott Carter / Dialogues
Miroslav Sínka / Reservoirs
György Ligeti / Concert for Violin and Orchestra

Praha 23.5.08 / Pražské jaro

Rudolfinum, 20:00

Petr Kolík / Solos and Incidental Harmonies
Louis Andriessen / La Passione
Elliott Carter / Dialogues
Miroslav Sínka / Reservoirs
György Ligeti / Concert for Violin and Orchestra

OSTRAVSKÁ BANDA

Daan Vandewalle / klavír
Hana Kolková / housle
Monika Germino / housle
Michaela Riener / soprán
Petr Kolík / dirigent

Generální podpora koncertu
Janáčkův máj

Generální podpora koncertu
Pražské jaro

Koncerty dále podpoří: Velembanecvi Nizozemského království v Praze, strážníci místo Ostrava a Komorní scéna Avena.

info@ocnmh.cz

www.ocnmh.cz

Druhá míza!

Zdařilé znovuzdivočení Nicka Cavea

Na albu Dig, Lazarus, Dig!!! se Nick Cave se skupinou Bad Seeds vrací v syrovější podobě, kterou jeho příznivci deset let postrádali.

PETR FERENC

Většina fanoušků ctí australského barda Nicka Cavea na základě alb z osmdesátých a počátku devadesátých let, ti starší navíc stále vzpomínají na divokou sestavu Birthday Party, v jejímž středu Cave a jeho nerozlučný spoluhráč Mick Harvey přibyli z Austrálie do Londýna. Klidná produkce Caveovy skupiny Bad Seeds z druhé půle minulé dekády tolik nadšení nevzbuzuje a bývá pokládána za odpočinkovou fázi, na kterou má bouřlivák Caveova formátu právo. Introspektivní klavírní balady, které zaplnily alba *The Boatman's Call* a *No More Shall We Part*, si byly podobné jako vejce vejci a obecenstvo nepřestávalo doufat v budoucí šlápnutí do pedálů. Za „návrát ztraceného syna“ byli fanoušci ochotni považovat o fous neklidnější desku *Nocturama* i dvojalbum *Abbatoir Blues / The Lyre of Orpheus*. Pro mne je plnokrevným comebackem Nicka Cavea and the Bad Seeds až letošní kolekce *Dig, Lazarus, Dig!!!*.

Návrat pistolníků s Biblí

Předcházelo jí eponymní album sdružení Grinderman, v němž Cave osekal sestavu své doprovodné skupiny na tři hráče (newyorským undergroundem řádně odkojení Warren Ellis, Jim Sclavunos a dávný souputník Martyn Casey), nechal si narůst mužný knír a pověsil na krk notně hlučící elektrickou kytaru. Vyhoupl se zpět do sedla a přehlédl obzor vyprahlé země pistolnických mravů. Z pokojného křesťana se opět stal potulný reverend s koltem

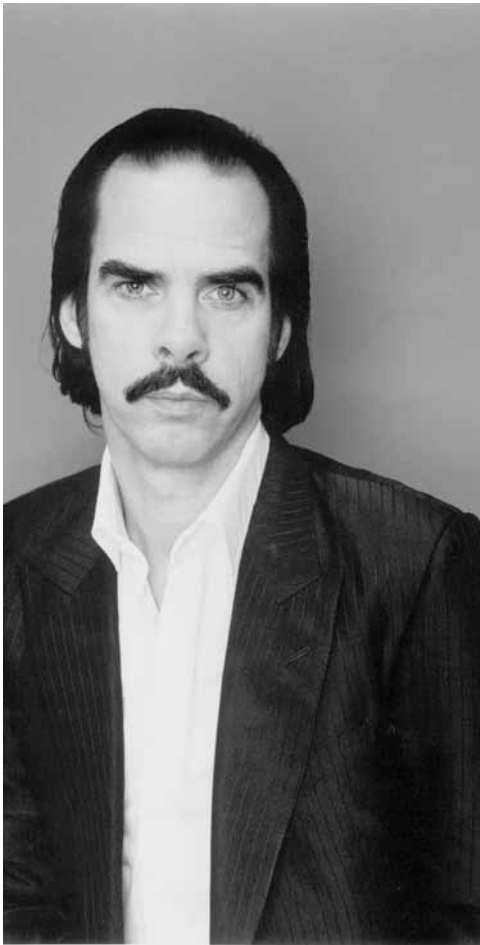

Foto nick-cave.com

používaným k vrtání důrazných teček mezi verši Pisma. Za urvaností se vedle nostalgických vzpomínek na mladickou vervu samozřejmě skrývala i notná dávka sarkasmu a stylizace; důležité je, že se mistr místo rozjímání baví.

Srovnáme-li novinku *Dig, Lazarus, Dig!!!*, na níž členové Grinderman hrají prim, se staršími alby Bad Seeds, nejpodobnější asi bude

z komerčního hlediska přelomová *Henry's Dream* (1992). Australan, žijící tu v Londýně, tu například v Brazílii, zde našel poetiku jihu USA s pustými pláněmi a dřevěnými městečky se skřípajícími verandami a větrnými čerpadly. Příběhy desperátů a ztroskotanců si braly z tradic hillbilly a lidových balad. Ostatně, části historie osídlování amerického západu a Austrálie si nejsou nepodobné, takže Cave své kovbojské boty mohl nosit s pocitem dokonalé stylizace i klopýtání o důvěrně známé kořeny – viz jeho scénář k „pseudowesternu“ *The Proposition*, který na australskou půdu umisťuje děj řádně archetypální kovbojky.

Alba, která Henryho sen následovala, *Let Love In* a *Murder Ballads*, byla v Caveově tvorbě těmi nejexperimentálnějšími, co se týče využití studiové techniky. Zatímco některé desky vystříhli Bad Seeds ve studiu div ne živě, na dvou zmíněných slyšíme pečlivě aranžé tajuplných změtí zvuků nástrojů a nehudbních ruchů. *Dig, Lazarus, Dig!!!* je – díky návratu k využívání možností studiových kouzel – zmíněné dvojici v lecčems podobná.

Larry, hobluji!

Bez jedné tucet skladeb se odehrává především na americké půdě a je kaleidoskopem přicházejících a odcházejících postav. Některé z nich poslouží jen jako dvojrozměrné figurky-vystřihovánky, které bokem projdou měňavým dioramatem, jiné z pozorovatele udělají bolestivě rozdrásaného účastníka, který si znovu a znovu uvědomuje svou samotu. Není jím nikdo jiný než vzkríšený Lazar. Říká si Larry a po vystoupení z hrobu putuje z New Yorku přes San Francisco a Los Angeles zpět do řádně hnijícího Velkého jablka. Krásné ženy ho trápí, ostatní lidské bytosti se jen zjevují – někdy je jejich pachtění k smíchu, jindy k vzteku,

v němž by Cave-Larry nejraději vzal Bohu z ruky scénář a upravil ho nůžkami, v poslední písni si mrtví druhové vzájemně kradou podoby, na nichž už koneckonců nezáleží, a potouchle vyvolávají pokroucené vzpomínky.

Podíváme-li se na obal alba, téměř nás oslepi fotka blikajícího nápisu přes celou přední stranu. Dojem lehce zaprášeného, ale svůdně mihotavého nočního života nemůže být vyjádřen lépe. Na mysli mi tanou dva podobné obaly – *Big Time* Toma Waitse a *Modern Times* Boba Dylana. S oběma hudebníky má Caveovo album něco společného. Kýčovitě skočná *Jesus of The Moon* je dost možná zdvořilým pukrlem Tomu Waitsovi, již zmíněné finále *More News From Nowhere* je mistrovskou paralelou Dylanovy *Desolation Row*. Cave i Dylan (o dvaačtyřicet let dříve, na desce *Highway 61 Revisited*) končí divoké album tou nejdelší, klidnou písní – melancholickým výčtem desítek zapomenutých jmen, u nichž už dávno nevíme, skrýval-li se za nimi člověk z masa a kostí či jen podivná historka, a kde leží hranice mezi vzpomínkou a nechtěnou lži-přikrášením.

Jak jsem již zmínil, Bad Seeds pro jednu zase využili možnosti studiového nahrávání. Dřevní rock and roll předchozího dvojalba obohatili o elektronické prskance a ruchy, psychedelická sóla varhan i dusnou, strohou chvějivost tak trochu latinských rytmů. To vše už se na albech Bad Seeds objevilo dříve, přívál vitality, který Cavea postihl kolem padesátky, však dal desce potřebný tah, který si jedenáct písní, doufejme, uchová i při živých provedeních.

Nick Cave and the Bad Seeds: Dig, Lazarus, Dig!!!. Mute; 2008.

Nick Cave and the Bad Seeds, HC Sparta Aréna, Praha, 24. 5. 2008.

hudební zápisník

Říkej tomu wonky

KAREL VESELÝ

Londýnský undergroundový raper Wiley před čtyřmi lety vydal oficiální singl *Wot Do U Call It?*, jenž začíná vzkazem hudebním novinářům milujícím zařazování hudby do škatulek: „Jak tomu říkáte? 2step? Garage? Urban?“ deklamoval, a aby v tom udělal jasno, přidal pojmenování, pod nímž měl do dějin vejít jeho vlastní styl – eski. Rozebírání žánrových odlišností není zrovna téma na hitový singl, píseň nijak výrazně neuspěla, následné album komerčně propadlo a Wiley dostal od nahrávací firmy vyhazov. Co více: žánru, který chtěl pojmenovat, se začalo říkat grime.

Hudební subkultura potřebuje jméno, které ji odliší od těch už existujících. Bez něj jako by neexistovala. Pojmenovat hudební žánr platí mezi hudebními novináři za vstupenku mezi nesmrtelné. (Nutno dodat, že nesmrtelní hudební novináři nebudou na

Comeback ohlásili i New Kids On The Block. Foto nktb.com

věčnosti patřit mezi nejvyhledávanější celebrity. Ale přesto...) V posledních letech se jim však při hledání vhodných jmen pro nové evoluční výhonky nějak nedaří. Většina pokusů končí fiaskem a následným ironickým odfrknutím kolegů. Rádoby žánry jako nu-rave, nu-gaze nebo nu-jazz jsou spíše vroucným přáním jejich autorů, než že by reálně existovaly. (Možná je na vině ta předpona; postrock a postmetal se ujaly docela dobře.)

Teď možná začíná svítat na lepší časy. Mezi anglicky píšícími publicisty totiž přišlo do módy slovo wonky. Slovník ho definuje jako „divný, polámaný, nestejný ve velikosti či zábavně perverzní“, ale žádný český překlad nezní tak úderně jako anglické slovo.

Pokud vás po přečtení inkriminovaného termínu napadl čokoládový továrník Willy Wonka (třeba v podání Gena Wildera nebo později Johnnyho Deppa), pak jsme/jste doma. V hudebním kontextu se nejprve začalo mluvit o wonky technu. Takhle prý nazval milovník elektronické hudby Jerome Hill jeden oddíl ve svém obchodě s deskami Dragon-disks. Dával tam klubové desky s ujiždějícím rytmem, ne úplně padnoucími samplly nebo divnými glitchovými pasážemi. Ačkoliv zmíněný obchod už v Londýně neexistuje, slovo se ujalo a možná za to může i fakt, že wonky je podle Wikipedie slangový termín pro drogu ketamin, která se používá jako uspávací pro koně a návštěvníci klubů si s její pomocí navozují zvláštní halucinační stavy.

Podle Google Trends (služby sledující četnost výskytů inkriminovaného termínu na internetu) zažil termín wonky v posledních dvou měsících obrovský vzestup. Asi za tím není nová odnož tanečního stylu dubstep, jejíž jméno oficiálně vypustil do oběhu hudební publicista Martin Clark v rubrice *The Month In: Grime/Dubstep* na internetovém magazínu Pitchfork. Termínem popsal undergroundové beatmakery, jejichž produkce připomíná abstraktní hip hop infikovaný splašenými osmibity. Mnohem větší pozornost než undergroundovi producenti jako Quarta 330 nebo Hudson Mohawke na

sebe určitě poutá anglické turné čtyř hudebních projektů, které nese název *The Wonky Pop Tour*. Zpěvačka Annie, zpěvák Leon Jean Marie a kapely Alphabeat a FRANK-MUSIK hrají v rámci popu pořádně divnou hudbu, která ale slaví úspěchy možná právě díky tomu, jak je neobvyklá. Hudební blogeri i jejich kolegové z papírových tiskovin se termínu chytli a ohlašují nástup „popových kapel s indie přístupem“ (říká *The Guardian*) pro všechny, kdo jsou unavení z tuctových žebříčkových hvězd.

Popularita termínu wonky má ale možná ještě jeden, obecnější důvod. To slovo totiž může posloužit jako pěkná amatérská diagnóza pro současný stav hudebního průmyslu. Jako kdybychom žili v době těch nejprapodivnějších úkazů. *Nine Inch Nails* a *Gnarls Barkley* rozdávají desky zdarma na internetu, Beck či *The Raconteurs* je pro změnu vydávají bez předchozího ohlášení, Neil Diamond poráží v americkém žebříčku Madonnu, comeback ohlásila už úplně každá kapela, která se rozpadla v posledních třiceti letech (včetně *New Kids On The Block*). A aby toho nebylo dost, výše zmíněný raper Wiley, který nedávno shlížel z obálky bible alternativní hudby – časopisu *Wire*, právě teď sahá v britském žebříčku po čísle jedna s electrohitem *Wearing My Rolex*. That's really wonky!

Autor je hudební publicista.

Celým etnikům hrozí vyhynutí

Když se všechno nechává v rukou trhu, je demokracie oslabena, říká a konkrétně dokládá spisovatel Luis Sepúlveda. Pochází z Chile, nyní žije většinou ve Španělsku a českým čtenářům je dobře znám.

ANNA TKÁČOVÁ

Ve vašem románu, který byl do češtiny přeložen pod názvem *Sbohem, pampo*, jeden chilský hrdina říká, že z prominentních představitelů diktátorského režimu se stávají nejhorlivější šířitelé demokracie. Mohl byste komentovat paralely mezi Českou republikou a Chile po pádu diktatur? Diktatury korumpují všechno. Stasi v NDR se nelišila od chilské tajné služby. Nejinteligentnější lidé represivního aparátu jsou ke konci diktatury vždycky schopni se nejlépe připravit na svou „konverzi k demokracii“. V Chile, stejně jako ve většině socialistických republik východní Evropy, se prominentní spoluvníci diktatury stali demokraty ze dne na den. Viděli, že totalitarismus diktatury je nahraditelný totalitarismem trhu, který také nemá žádnou morálku.

Můžete popsat dnešní Chile? Jde stále o rozdělenou společnost? Víme, že po Pinochetově smrti část občanů symbolicky oslavovala jeho smrt a část se dožadovala jeho pohřbu se státními poctami. Chile je země s mnoha otevřenými ranami, stále se pohřešuje na dva tisíce Čilanů. Především ale zbývá obnovit demokracii, dříve příkladnou. V roce 1973 uběhlo 138 let od vzniku chilského parlamentu, který do té doby fungoval bez přerušení, dokonce dva pokusy o diktaturu byly vyřešeny mírovou parlamentní cestou. Dnes máme ústavu zděděnou po diktatuře. Více než třicet procent Čilanů nemá přímé parlamentní zastoupení, protože binominální systém pomíjí strany, jež nevyjednávaly s diktaturou. Společnost je rozdělená, ale ne z politických důvodů. Ultraliberální ekonomický model způsobuje, že země na makroekonomické úrovni roste, ale je stále bezvýznamnější a závislejší ve vědě, technice a technologiích. Chile mívalo druhý nejvyspělejší textilní průmysl na světě, byli jsme první v exportu zpracované mědi, celá planeta byla elektrifikovaná měděnými dráty made in Chile. Dnes Chile vyváží geneticky modifikované ovoce, víno a něco málo přírodní neopracované mědi. Dováží všechno, co potřebuje, od špendlíků po počítače, protože země ztratila

technologickou konkurenceschopnost. Chile je rozděleno nespravedlivým, nelidským ekonomickým modelem.

A jak to bylo se vztahem k Pinochetovi?

Ta historka o Pinochetovi svědčí o manipulaci s informacemi v nových evropských demokraciích. Před několika lety mi jeden polský novinář z katolického rádia řekl, že Čilané by měli Pinochetovi postavit pomník, protože nás zachránil před komunismem. To je, jak říkají Latinci, confundir el culo con las témporas. Míchání jablek s hruškami. Je politováníhodné, jak se v zemích východní Evropy relativizují dějiny. My Latinoameričané známe bývalé Československo díky salvadorskému básníkovi Roque Daltonovi. Když jsem byl naposledy v Praze, projel jsem se tramvají a díval se Roqueho očima. Očima velkého básníka, kterého zavraždili jeho vlastní druzi ze salvadorské guerilly z jediného důvodu: jako básníkovi mu byla cizí dogmata a sektářství.

Můžete sloužit jako jistý symbol Iberoameriky. V žilách vám koluje krev baskická, andaluská, italská a krev Indiánů Mapuche. To může být posilující, ale též přinášet potíže s identitou. Žil jste v mnoha zemích, na různých kontinentech, v románu Patagonský expres nastolujete téma hledání kořenů. Co pro vás znamenají slova vlast, domov?

Idea čisté identity je fašistická idea. Odmítám ji. Nemám problém s identitou. Mou identitou je doba, ve které žiji, a mou kulturou je jazyk, jímž mluvím téměř pět set milionů lidí. Žiji v souladu se svou baskickou, andalusskou, italskou i mapučskou částí. Cítím, že jsem hlavně Mapuche, ale nevylučuji ostatní součásti své krve. Nyní žiji ve Španělsku, v Asturii – a cítím se velmi astursky. Můj andaluský dědeček mě učil, že člověk je člověkem tam, kde se cítí nejlépe, kde ze sebe může vydat to nejlepší.

Nyní žijete ve městě Gijón. Proč jste si ho vybral? Pro otevřený oceán, kudy se můžete zase snadno rozletět do světa?

Dům mých španělských prarodičů v Chile byl jedním z mnoha domů španělského republikánského exilu – pro Španěly, které porazil Franco, „zachránce Španělska před komunismem“. Mnozí z lidí, kteří přicházeli k mým prarodičům, byli Astuřané z Gijónu. Vyrosl jsem uprostřed stesku po Asturii, po Gijónu a hned při první návštěvě jsem se tu cítil jako doma. Žiji zde kvůli lidem: jsou drsní, solidární, bratrští, spravedliví, od doby, co Franco zemřel, tu vyhrává levice a jsme autonomie s nejlepší vládou ve Španělsku. Jistě, město má krásné a otevřené moře, má údolí a hory. Má ale také dělnické spolky, lidové knihovny, tisíce solidarizujících sdružení, hornickou kulturu. To všechno je můj domov.

V Gijónu organizujete veřejná setkání spřízněných spisovatelů. Většinou jde o autory takzvaného černého románu nebo detektivních příběhů. A sám píšete takové knihy. Myslíte si, že morální či ekologická poselství se prostřednictvím akčního a napínavého příběhu snáz dostanou ke čtenáři? Nebo je detektivní příběh vhodný pro vyjádření vašich obav? Tady došlo k nedorozumění. V Gijónu se mimo jiné koná Černý týden, festival detektiv-

ních románů, v jehož čele stojí mexický spisovatel Paco Ignacio Taibo II. Já vedu Salon iberoamerické literatury, věnovaný všem literárním projevům psaným španělsky a portugalsky. Je ale pravda, že také píšu černý román, žánr, který se zrodil v Latinské Americe a zmocnil se všech existujících žánrů. Setkávají se v něm tradiční detektivní román, aristotelský divadelní systém, poslušnost, jak ji chápal Balzac, cestopisná a dobrodružná literatura a velká dávka novinářského způsobu vyprávění. Černý román jsme vymysleli v osmdesátých letech jako jednu z literárních možností zachránit naši paměť a sociální kulturu. Nevěřím ve slavná poselství, nejsem manipulátor. Můj úhel pohledu je otevřený diskusi.

Od vydání vašeho románu Stařec, který četl milostné romány, se mluví o druhém boomu hispanoamerické literatury. V textu se zabýváte problémem setkání s tím druhým, opozicemi „civilizace a barbarství“. Po letech znovu uvádíte na scénu román z pralesa. Vychází pouze z vašich prožitků v pralese mezi Šuary, nebo jste při psaní myslel i na díla svých předchůdců, třeba na román Víř Kolumbijce J. E. Riverý? Přirozeně, že vlivy existují, i když to člověk nevnímá. To ale neznamená, že by se mělo psát „ve stylu toho a toho“. V tom románu je moje osobní zkušenost z pohledu antropologie – v zacházení s informacemi jsem velmi přísný; ale je tam také fikce. Je v něm pocta Horaci Quirógovi, Euclidesovi d'Acunha, Jorge Amadovi a Emiliu Salgarimu.

Setkání s tím druhým byla životní zkušenost Evropanů a původních amerických obyvatel po „objevení“ Ameriky. Víc než pět set let se spolu učí žít různorodé kultury na jednom kontinentě. Vyplývá z toho soužití nějaké poučení pro obyvatele střední Evropy, kteří byli donedávna obklopeni pouze příbuznými kulturami?

Nesouhlasím s vaším viděním reality mezi tím druhým – Indián – a potomky conquistadorů nebo nových kolonizátorů v podobě nadnárodních dřevařských, sojových, elektrických nebo telefonických společností. V roce 1994 došlo v mexickém Chiapasu k povstání domorodců vedených zapatistickou armádou. Nechtěli komunismus ani moc, chtěli být uznáni za existující osoby. V tom roce bílí počítali mexický lid a zjistili, že v Chiapasu žije asi 60 tisíc lidí. O dva roky později provedli sčítání zapatisté za pomoci univerzity v Hamburku a vyšlo najevo, že obyvatel v Chiapasu je téměř půl milionu. Asi 440 tisíc lidí neexistovalo, protože byli Indiáni. V Amazonii existují celá etnika, jímž hrozí vyhynutí. Setkání s bělochy, to znamená s trhem, je stále bolestnější. Brazilský biskup Pedro Casaldáliga, sesazený z diecéze polským papežem a dosazený znovu obyvateli Mato Grossa, v roce 2006 prohlásil: „Dějiny posledních pěti set let jsou dějinami nejpropracovanějšího vyhlazování lidí. Indoamerické obyvatelstvo je vyhlazováno zastřeně, ale systematicky kvůli potřebám pánů světa.“ Ten biskup žije v chatrči o patnácti metrech čtverečních a není komunista. Nadnárodní podniky jako Endesa dnes, v roce 2008, v Chile uzurpují půdu Mapuche, aby zde postavili hydroelektrárnu, nerespektují ani pochybnou chilskou legislativu nebo smlouvy podepsané mezi Mapuche a španělskou korunou v roce 1630. Hledání

AKROPOLISMULTIMEDIALE 2008 PALÁC AKROPOLIS 04.–07.06.

myspace.com/akropolismultimediale
palacakropolis.cz/akropolismultimediale

AKROPOLISMULTIMEDIALE

ADDICTIVE TV [UK] 06.06.08

Londýnští Addictive TV stojí na absolutním vrcholu současného audiovizuálního umění. Tento spolek vznikl na začátku minulého dekády z klubka organizátorů festivalu Optronica. Jejich revoluční audiovizuální remixy a mash-upy stály na počátku světybného uměleckého žánru, který v poslední době nachází uplatnění i ve filmovém průmyslu. Kromě remixování upoutávek na hollywoodské filmy (Take The Lead, Shoot 'em Up či Iron Man) a reklamních zakázek se však i nadále věnují A/V galerijním instalacím, naživo provedeným filmovým experimentům či hraním na velkých hudebních a filmových festivalech i proslulých klubech světových metropolí.

CARRÉ PROJECT [FR] „Carré Project in Prague“ 05.06.08

Projekt francouzské čtveřice Carré Project je jako obří kostka, v níž každá strana reprezentuje jeden umělecký směr. Elektronický hudebník Distúrb, dekonstruktivní turntablista Dee Juli'one, designér digitální grafiky Oni-Bi a provokativní videoaktivista Huggy vytvořili unikátní projekt, který do sebe vsákl vlivy pražské architektury, českého kubismu či animovaného filmu.

ODD & VJ CHUUU [JAP/DE] 07.06.08

V Berlíně usazený japonský hudebník Daisuke Pak vystupuje pod zkratkou ODD a hraje zábavné electro s bláznivými výstřelky do kultury videoher. Má za sebou debutové EP Kwai Raku a vystupování v klubech po celé Evropě. Aktuální podoba projektu příkla Daisukemu i roli živého vokalisty, když si ze zvukomalebné japonštiny a její post-produkce udělal další hudební nástroj. Vizualní doprovod obstará VJ Chuuu, který vytváří projekce doslova šité na míru Daisukeho excentrické show.

PHASER SHOW [CZ] 06.06.08

Phase Vision Factory jsou nejdéle působící česká UJská skupina s dlouholetí rezidenti pražského klubu Roxu. Tentokrát přicházejí se zcela novým projektem, jenž v sobě spojuje audiovizuální představu tří členů skupiny, kteří průběh vystoupení ovládají manipulacemi v reálném čase s pomocí laseru a vlastními silami modifikovanými technologiemi, to vše za doprovodu „trash disco“ rytmů.

MIMO-TV [CZ] „Mythematica“ 04.06.08

Originální designerská skupina Mimo-TV často doprovází undergroundové taneční večírky, ale mají na svědomí i videoklipy (-123 minut). V Akropoli představí svoji vizi mimozemské televizní centrály, v jejímž vysílání nebude chybět ani elektronika ve stylu downtempo a chill-out.

INSECT ELEKTRIKA & VJ KOLOUCH + VJ INITI [CZ] 07.06.08

Jeden z nejvýraznějších domácích ohlasů na vlnu minimal techna, v Praze sídlící duo Insect Elekrika už rok a půl vystupuje také na živo. Jejich show v Akropoli doplní přední český vizuální umělec Kolouch, mj. člen MIDI LIDI, Fiume nebo 8-bitového projektu la2v1. Jeho partnerem bude VJ Initi, člen divadla Pollygon a fanoušek městské kulturní diverzity a virtuálních světů.

MICHAL MARIÁNEK & VJ DAVID MOŽNÝ [CZ] „Le Nonstop Bleu“ 05.06.08

Přední domácí umělec na poli abstraktní elektroniky představí návštěvníkům v Akropoli svůj nejnovější projekt Le Nonstop Bleu. Oproti dřívější, čistě digitální tvorbě tentokrát využívá i živě hrané klávesové party nebo elektronické manipulace s lidským hlasem. Jeho click'n'cuts/retro koláže doprovází VJ David Možný.

DVA [CZ] „Melies“ 04.06.08

Jeden z největších objevů domácí alternativní hudby posledních let uvede na Akropolismultimediale premiéru svého druhého A/V představení, které oživuje stařícké trikové filmy George Meliése. K cestě na Měsíc a ještě dál patří samozřejmě i originální hudební doprovod DVA, který využívá elektronické i akustické nástroje a lidský hlas.

PRÁČKA PRÁČKA PRÁČKA PALÁC AKROPOLIS A2COM DaSys Pioneer HUNSER freemusic.cz poslouchet.net

Se spisovatelem Luisem Sepúlvedou nejen o černém románu

V Chile, stejně jako ve většině socialistických republik východní Evropy, se prominentní spoluvníci diktatury stali demokraty ze dne na den. Luis Sepúlveda. Foto Daniel Mordzinski, 2006

společného prostoru neexistuje. Je tam jen uzurpace, drancování a odpor.

Dozvěděla jsem se, že román Stařec, který četl milostné romány, patří mezi nejoblíbenější četbu komandanta Marcose. Znáte Marcose osobně?

Znám, dělal jsem s ním v roce 1995 rozhovor v lacandonském pralese a překvapilo mě, jak kulturně vzdělaný je to čtenář. Mluvili jsme o válce a o Schillerovi, o Mayích a o Goethovi, o klasicích starověkého Řecka, o Římanech, svěřil se mi s vášní, kterou chová k německým romantikům, jako jsou Novalis a Hölderlin, miluje romány Julia Cortázara a Osvalda Soriana. Řekl mi také, že píše básně, četl jsem je, zdály se mi dobré. Povstaleckého subkomandanta Marcose velmi obdivuji.

Zmínili jsme Mapuche, etnikum, jež patří k etnické skupině Araukánců, kteří téměř tři sta let vzdorovali španělské nadvládě a zlomila je až svobodná republika. Jaká je jejich situace nyní?

Mapu znamená země, che lidé, tedy Lidé země. Diktatura odstranila všechny zákony, které je chránily. Zrušila systém kolektivního vlastnictví půdy, který zaručoval jejich kulturu, upřednostnila malé latifundie s následnou spekulací. Mapuche odolávají od roku 1542. Předtím porazili Inký a donutili Španěly podepsat mírovou smlouvu, respektovanou až do roku 1810. Vznik republiky byl začátek dalšího dlouhého boje, který dosud neustal.

Existují v Chile zákony na ochranu menšin a jejich kultury?

Mapuche tvoří asi osm procent chilského obyvatelstva, jejich kultura je ve společné chilské kultuře velmi přítomná, vyslovujeme stovky mapučských slov, která se začlenila do naší španělštiny. Ale v jižních provinciích, kde jich žije většina, dosud není bilingvní vzdělávání. Stát jim nedal nic; sami si vydobyli nějaká práva a určitý způsob, jak sdílet kulturu se zbytkem Chile. Existuje například síť mapučských léká-

ren, kde prodávají léčiva. Aspirin, ať už je to Bayer nebo jiná značka, je kyselina acetylsalicylová a mramorový prášek. Mapuche umějí získat kyselinu acetylsalicylovou z určitých druhů rostlin a vlastně prodávají aspirin, ale bez mramoru, místo něj používají jemnou stromovou kůru. Minulý rok jim zakázali prodávat aspirin třicetkrát levnější než ten od Bayera, když nebudou platit mezinárodní tantiémy. Mapuche změnili název léku a prodávají ho dál, protože trh nemůže znemožnit kolektivizaci zdraví.

Ve vaší povídce Yacaré říká majitel továrny na výrobky z kůže chráněných krokodýlů yacaré: „Že zabíjíme pár chráněných zvířat? Ano, to je jisté, ale kolik peněz z našich daní jde na pomoc těm zavšiveným Indiánům? (...) Jakýsi intelektuálek napsal článek, kde nás usvědčuje z toho, že vyhlazujeme Indiány, ale žádný trouba už se nezmiňuje o tom, že produkujeme bohatství, že vytváříme

tisíce pracovních míst.“ To je příkladná ukázka filosofie současných nadnárodních společností. Existuje recept, jak omezit bezskrupulózní liberalismus, aniž to omezí demokracii? Státy, které mají demokratickou tradici, vědí, že všechny lidské vztahy, včetně obchodních, jsou vedeny jistou etikou. Právě neoliberalismus omezuje demokracii. Když všechno nechává v rukou trhu, je demokracie oslabena. Když se vytratí občan, vytratí se etika, a zemře i demokracie. Nelze směšovat postkomunistickou demokracii s divokým kapitalismem.

Účastnil jste se několika hnutí, která se snažila budovat spravedlivější společnost. Všechny pokusy ztroskotaly. Znamená to, že spravedlivá společnost je utopií? Vláda Salvadora Allendeho neztroskotala, nechala ji ztroskotat státní administrativa USA. Popírat tento fakt znamená popírat dějiny Spojených států. Bývalý ministr zahraničí USA Collin Powell v roce 2003 řekl: „Na puč 11. září 1973 skutečně nemůžeme být hrdí.“

Zdá se, že procházíme obdobím bez jasných ideálů. V jednom své románu otevřeně píšete: „Člověku nezbyvá nic jiného než se naučit prohrávat.“ Lze však žít s vědomím, že člověka čekají jen ztráty a prohry? Umět prohrávat neznamená rezignovat. Existují jasné ideály. OSN ohlašuje velmi pravděpodobnou tsunami v podobě přívalu chudých lidí do bohatých zemí z důvodu nedostatku potravin. Ukazuje se, že jsou tu lidé, kteří velmi dobře vědí, co se děje, co je špatné a proč. Dnes, kdy se výroba v mnoha chudých zemích věnuje místo zpracování obilí pohonným hmotám pro bohaté země, stále přetrvává jakýsi pocit kolektivní spravedlnosti, a to jak v západní Evropě, tak v Latinské Americe a v Africe. To je nadějně. A ti lidé nejsou komunisté, jak se často někteří obávají.

Luis Sepúlveda (nar. 1949) je chilský spisovatel. Od mládí hodně cestuje, například po Patagonii, po Evropě i Africe, kde pracoval jako reportér. V roce 1969 dostal studijní stipendium v Moskvě, kvůli stykům s disidenty byl ze země vyhoštěn. Za vlády Lidové jednoty Salvadora Allendeho v Chile působil ve studentském hnutí, po Pinochetově puči byl odsouzen k doživotnímu žaláři, ve vězení byl mučen. Na základě žádosti Amnesty International byl po dvou letech propuštěn a vyhnán do exilu. Poté bojoval s nikaragujskými partyzány proti Somozově diktatuře. Angažoval se v hnutí Greenpeace a několik let strávil na lodích bojujících za zákaz lovu velryb. Sedm měsíců pobýval v rámci výzkumu UNESCO mezi Indiány Šuary v ekvádorské Amazonii – z pobytu výtěžil román Stařec, který četl milostné romány (Un viejo que leía novelas de amor; 1989, česky 2000). Nyní žije střídavě ve Španělsku a Hispánské Americe. U nás dále vyšly romány Sbohem, pampopo (Nombre de torero, 1994, česky 2003), Patagonský expres (Patagonia expres, 1995, česky 2004), prózy Deník sentimentálního zabijáka a Yacaré (Diario de un killer sentimental y Yacaré, 1998, česky 2002) a kniha pro děti O rackovi a kočce, která ho naučila létat (Historia de una gaviota y del gato que le enseñó volar, 1996, česky 2006).

Kam zmizelo město, jež neexistuje?

Další oceněný text ze soutěže Essay It! se tentokrát věnuje městu, které dějiny 20. století a válkou vynucené přesuny obyvatelstva připravily o paměť. Zrodí se ze zapomnění nový genius loci?

KAMIL KRUSZEWSKI

Vítejte na prohlídce města, jež neexistuje. Začneme pěkně od Adama, čili od náměstí: uprostřed se vyjímá moderní fontána, v současnosti je ostatně v rekonstrukci, po pravé straně se honosí poměrně pěkná novogotická radnice z červených cihel. Dále zde máme moderní budovy ozdobené satelitními talíři, naproti nimž stojí domy z 19. století s dojímavou směsí klasicistních a secesních prvků... A ještě jedna drobnost: automatické hodiny na radniční věži odbíjejí každou celou hodinu, pohlédneme však stranou, na štít jiné eklektické stavby – kvůli místním i turistům jsou zde umístěny elektronické hodiny, jež ukazují aktuální teplotu a datum...

Proč toto město neexistuje? Cítíte přece v ústech prach, na kostelní věži bije zvon a halas hovorů se mísí s údery nohou o dlážděný chodník. O holubech nemluvě, ti tu budou navěky. Co zde tedy schází?

Pohřbené hřbitovy

Vilové čtvrti prominentních měšťanů, špína v zákoutích starých barabizen, vypelichání psi a výkaly na chodnicích, člověk tedy nemusí mít dvakrát velký postřeh k odhalení všech podob města. Nechybí zde kouř z továrních komínů či dráždivý smrad chemikálií, jež do převážné většiny místního koloritu nezapadají. V útulném koutku ve vzdálené části hřbitova nalezneme hrob sebevraha z lásky, a z policejních lejster vyčuhuje

čerstvý záznam o muži, který za bílého dne, venku, v ulicích onoho města, zastřelil nejprve svoji ženu a následně sebe. A i zde žije člověk, který si kompenzuje smrt svého syna tím, že zachraňuje cizí děti ze spárů smrtelné choroby. Vše je tedy, jak má být, jako všude jinde, v každém jiném městě.

Přesto jde o fiktivní město. Nebo že by neexistovalo pouze dočasně? Každopádně město zde neplní funkci společného organismu složeného z těla domů a ulic, duší obyvatel zaštitěných duchem nečekaných událostí. Starý duch se kamsi vytratil, nový se ještě nezrodil, a duše s tělem se lhostejně mýjí.

Zůstaly zde pouze nápisy na zdech, na střechách nenápadně prosvítají poslední důkazy cizí civilizace. Země vydává ze svých útrob staré mince, knoflíky, odznaky, cetky či zbraně. Těžko říci, zdali se chce zbavit tíhy minulosti, nebo se zároveň snaží odůvodnit, že vlastně přísluší někomu jinému. Vzpomeňme na vyprávění našich rodičů o přízracích, klenotech či záhadných předmětech... Naši předkové je vyhazovali na smetiště, pálili je v pecích obestavených knihami s pěknými přebaly, jejichž písmo vypadalo jako inskripce vytesané do kamene. Dubové kredence, v tom lepším případě, putovaly za pakatel do rukou mazaných obchodníků. Zde však onen svět ještě nekončil. Zanikl tehdy, kdy příslušné služby srovnaly se zemí zbytky starých hřbitovů společně s náhrob-

ky či zrezivělými kříži. Nikdo se o ně přece nestaral, nikdo sem nechodil zapalovat svíčky a měnit květiny. Stačí, že zde zůstaly kosti.

Atomová bomba nejspíše způsobila nepatrné materiální škody, na rozdíl od ztrát na lidských životech. K něčemu takovému došlo i zde, a to dokonce bez použití rafinovaných technik zabíjení. To také předznamenalo konec a agonii města.

Andělé a démoni

Větrní rozsévají se onoho zimního rána klepali nejen zimou, ale také strachy před nevyhnutelností. Nejspíše vyprovokovali bouřku, jejíž odvěta se neodvratně blížila. Takový malý armageddon, kterých se tehdy dělo mnoho. Narychlo sestavená armáda měla ohlídat město, stejně jako další pevnosti. Do posledního vojáka. Mezitím na nádraží, stejně jako na místních komunikacích rostl chaos, lidi pohlcovala panika, jako by se ocitli na potápějící se lodi. Nikdo nevěřil tomu, co říkájí ti nahoře, že fortifikace a funkční armáda jsou schopny zabezpečit životy vyděšených obyvatel. Kolikrát jen se člověk může nechat napálit! Za městem se tyčily betonové bunkry, tehdy nejnovější doplněk městské architektury. I na ně však došlo a čas se jim vysmál do očí. Jejich kasematy utichly. Přestože úderné síly byly značné, vůle obránců přežít byla natolik velká, že konflikt byl vyřešen

TICKETSTREAM®
www.ts1.cz +420 224 263 049

fringe | festival
praha

Studenti...
 za 50 kaček
 máte
 od Fringe
 divadlo,
 hudbu,
 tanec
 a plno zábavy...!
 více informací
 na stránkách
 www.fringe.cz

25.5 - 1.6 2008

8 dní **39** souborů **227** představení
days companies performances

www.fringe.cz

Divadlo Na Prádle | Divadlo Na Prádle (Kavárna) | Kostel Sv. Jana Křtitele Na Prádle | Divadelní stan Nablízko | U Malého Glenu | Nosticovo divadlo | A Studio Rubín | Divadlo Inspirace | Všebaráčnícká rychta

PRA
PRA
PRA
G

CORINTHIA
TOWERS HOTEL

PRAGUE

DHL
EXPAT-CENTER
ČESKÉ SPOŘITELNY

Embassy of Canada
Ambassade du Canada

radiowave
DESKY ROZHLAS

A2
kulturní týdeník

THE PRAGUE POST

e@pats.cz

auberggray.com
DESIGN

PRAGUE TV

Stíny našich cizích předků

během několika hodin. Poslední vojáci zmizeli z města do temnoty noci. Vítězové však neměli pochopení ani pro město, ani pro jeho obyvatele.

Zanedlouho dobyvatelé odešli, vystřídali je zde noví osídlenci, aby si zbudovali nové město, na novém místě. Jeho očišťování od plodů staré kultury bylo systematické a často neurvalé. Nejprve donutili odejít obyvatele, poté byly zahlazeny jejich stopy v bytech. Noví našinci však také přežili smrt svých měst a vesnic, často dvojí. Životy jim ničili synové otců, kteří zbudovali zabavené domy, a matek, jež zaplnily spižírny. Měli se nyní v jejich domech usadit, což jim dodávalo pocit satisfakce, leč s hořkou příchutí. Dobyvatelé města, či chcete-li jeho osvoboditelé, přece nejdříve zabrali novým obyvatelům domy v jejich vlasti. Žít se zkrátka musí dál, přestože nikdo si takto vítězství nepředstavoval.

Tak vypadal konec, co se však stalo předtím? Nic zvláštního, stačilo si podmanit a pojmenovat přírodu, zformovat ji tak, aby přinášela užitek a aby se zde noví obyvatelé cítili jako doma. Organismus města rostl a dospíval v bolestech. Zakládací listina zmizela stejně jako zanikl akt zrození – měl k tomu během oněch sedmi století dostatek příležitostí. Slovanský kníže dal městu německé právo, které spojilo slovanské rybáře obydlující nedaleké jezero s německými osadníky. Náměstí, radnice, domy a dílny, valy i příkopy, a dokonce starostova rezidence – všechny tyto prvotní součásti městské krajinomalby bystré oko bez problému najde. Koloběh svátků a jarmarků či každodenního života narušil ne jeden požár, povodeň, náklady a ty nejhorší katastrofy zavíněné člověkem – války. Loupežná přepadení z iniciativy jedinců či státu, vojenská procesí spojená s kontribucemi a loupežemi. Město se nevyhnulo jak malým válkám středověkých marek, knížectví či jednotlivých rytířů, tak ani velkým válkám novověkých monarchií. Tricetiletá válka s sebou přinášela nemoci, které vyhubily většinu obyvatel, válka sedmiletá vyhladila město natolik, že v něm zůstalo sotva několik desítek lidí, kteří nemohli utéci, načež tudy ještě tam i zpět přešla Napoleonova Velká armáda. Přesto však město dále žilo.

Zdánlivě se zde změnilo téměř vše – pruské zdi nahradila cihla, katoličtí mniši opustili klášter na pobřeží a začali se hlásit k Lutheřově víře, slovanská knížata vystřídal pruský kurfiřt. Zachovala se pouze jména a jejich nositelé, kteří svými osudy a duchem, po celé generace, oživovali zemi, povodí i domy. To se projevovalo například tak, že konkrétní časové úseky či místa v prostoru měly své pradávne názvy a smyšlené historky. Mísily se v nich pohanské obřady, místní legendy či nadčasové eposy. „Oné noci se vyvaruj lidských duší zakletých do zvířat... Na jezeře praská led, kdysi tam totiž bydlel velký vodní had... A na tom starém klášterním vršku, mezi bludnými světélky, se zjevuje duch mnicha...“ My jsme ony příběhy neznali. Naši andělé a zlí duchové, zbojníci či rytíři přišli s námi, čímž se jejich legenda stala ještě éteričtější než doposud. Báchorky uvízlé mezi pamětí osadníků a odlehými místy jejich vzniku se tu nemohly, a ani nemohou déle uchovat. Možná, že se toho někdy dočkají, pokud si je tedy ještě bude někdo pamatovat.

Zanedlouho dobyvatelé odešli, vystřídali je zde noví osídlenci, aby si zbudovali nové město, na novém místě. Jeho očišťování od plodů staré kultury bylo systematické a často neurvalé.

Spěch za modernitou

Existuje nejspíš jakási nit, jež spojuje město fiktivní a zmizelé společně s městem, které teprve vznikne. Jde o ten samý hlas, který zaznívá po staletí, přinejmenším od té doby, kdy železniční síť navždy propojila město se zbytkem světa. „Budoucnost zde není a nejspíš nikdy nebude...“ S takovým přesvědčením se další generace stěhovaly do velkých měst, ba ještě dále, nejen za hranice dědictví svých otců, ale i z Vlasti samotné. Počet obyvatel postupně rostl, dělo se to však na úkor okolních vsí, z nichž byli tamní obyvatelé nemilosrdně evakuováni. Už další generace těchto „vesnických“ měšťanů brala místo svého narození jako přestupní stanici do světa nových, neohrazených možností. Ti, kteří zůstali, museli potom více zdůrazňovat smysl svého místa na zemi, zde také pramení jejich snaha o upravený park, pohlednice lákající na odpočinek v malebném městě, reklamní hesla ve stylu „slavnosti u nás trvají po celý rok“. Proč tedy lidé nepřestávali město opouštět? Že by to byla nevyhnutelná daň spěchu za modernitou?

Toto je další situace, kdy kontinuita převažuje nad proměnlivostí. Kdykoli vás osloví starý pán – po celý den tu totiž můžete potkat převážně staré lidi –, okamžitě si začne vylévat srdce a stěžovat si na vládu (od starosty, přes krále až po prezidenta), na ekonomiku („Ta inflace nás zničí!“, „Copak nemůžeme dotisknout peníze?“), na mládež („Do kostela nechodí! A když už, tak si s těmi svými mobily hrají i na mši.“). Výčet připomínek by se dnes od těch před sto lety asi příliš nelišil, závěr by však byl poněkud jiný. Tehdy by onen fiktivní muž zakončil svůj proslov vlasteneckým prohlášením o městu, na rozdíl od jednoho z potomků, příchodích vyděděnců, hledajících ztracený ráj ve svém rodišti, které možná není tak pěkné a udržované, je však pevně zakořeněné v jeho tělesných tkáních a v paměti.

Lze takový pohyb zadržet ve chvíli, kdy chceme utvářet novou realitu města? Náhodní turisté přece využívali krás města ve prospěch všeobecně rozšířené kultury. Jistý skladatel uviděl (zaslechl?) při večerní procházce mě-

stem v odrazu zapadajícího slunce rozrušenou a rozechvělou Dafné, jež se snažila uniknout neústupnému Apollónovi. Jiní synové a dcery města objevovali vzdálené planety, portrétovali státníky, otevírali génium dveře ke slávě. Kant by možná zůstal pouhým královeckým řemeslníkem, jedním z mnoha, nebýt profesora teologie, historií zapomenutého starostova syna.

V tomto místě tkví jakási neutuchající síla, jež není typická zřejmě pouze zde, síla, která neustále připomíná, že nebylo již ve svých počátcích odsouzeno k živoření či zániku. Není přece možné, aby se zapsalo do historie výlučně jako místo, kde se zjevila sousedská nenávisť, kterou se snažili pěstovat a využívat pro své nečestné plány mazání politických hráčů. Jestliže upalování čarodějnic tehdejší obyvatelé zařadili do rejstříku městského folkloru, o dvojím zapálení synagogy raději pomlčí. O zadržování vládků s vystěhoválci, o zabavování jejich majetku, který zachránili během požáru, potom nechceme hovořit my.

A ještě jedna věc může být zarážející. Nováčci dostali domy, vybavení, mnoho z nich však dosud nikdy nevidělo taková zařízení, která používali jejich vyhoštění předchůdci. K plnému využití kořisti by bývalo stačilo velmi málo – město i přes vpád cizích vojsk zaznamenalo minimální ztráty. Tehdy by se práce osadníků stala základem zakladatelského mýtu, z něhož by se zrodil nový genius loci. Přesto tomu tak nebylo. Není divu, že starší generace o válečných hrůzách a bolestných vzpomínkách raději pomlčí, zarážející je však to, že nehovoří ani o novém životě na neznámém místě.

Dvě barvy: černobílá

Historie oddělila sny od skutečnosti pančefovou závorou. Stavělo se a přestavovalo, a jakkoli komicky či podezřele to dnes může znít, šlo o pořádný kus těžké práce. Přesto však práce nevytěsnila poraženecký pocit, vzpomínky na opuštěný dům, i kdyby se rozpadl v prach. Nová sídliště, cesty, parky, to vše rychle stárla, jejich mladost se rozplynula v hromadně řízeném entuziasmu, v donu-

cení či v boji myšlenek a pocitů s ambivalencí systému. Odevšad jste mohli zaslechnout, že už je vše v pořádku a že se budeme mít mnohem lépe, než jak tomu bývalo doposud. Jenže slůvko „doposud“, které je nespíš nutno zamítnout a zapomenout, reprezentuje mládí osadníků. Může tomu člověk věřit? Nebo naopak nemá? A pokud těmto heslům uvěříte, co potom s jejich odlišností od skutečnosti? Iluzorní svět všeobecně hláсанých vznešených ideálů od města zrazoval ještě více, lidé se kvůli nim zamykali ve svých domovech. Během prvomájového dne znělo z amplionů mnoho slov, pokud jste však chtěli cokoli říci, museli jste být velmi obezřetní... Do smeti putovala nejprve cizí řeč z novinových ústřížků, které člověk náhodně našel při opravě podlahy, potom stejný osud potkal noviny plné prázdných a lživých slov v rodném jazyce.

Nakonec se však stejně černá a bílá paměť promíchaly, rozplynuly se ve falešném projevu a v naučené letité nedůvěře. Z organismu města zůstaly útržky, jeho duch se tedy rozprostřel tam, kde se usadili jak původní, tak i noví obyvatelé, z trosek staré kultury se stěhuje do slumů či do nedostavěných staveb osobní paměti a kolektivní tradice. Duch města nikomu nenahání hrůzu, přál by si pouze, aby mu navrátili jeho původní místo, aby se mohl usadit na letitých skládkách, teprve tehdy se vydá do rukou nových měšťanů, to pro ně bude vymyslet příběhy, mísit staré a nové legendy. Leda že jeho „locus“ zaujme nový genius a na otázku, kdy se zde jeho obyvatelé usídlili, budou odpovídat, že tu bydlí odnepaměti, k čemuž budou mít pádné důkazy.

Přeložila Barbora Gregorová.

ESSAYIT!
INTERNATIONAL ESSAY PRIZE CONTEST

Chaos na pravém křídle

Co může číst pravicový intelektuál?

„Jan Švejnar založí think tank. Podobná instituce podle něho v Česku chybí,“ hlásila Mladá fronta Dnes. Ministr Ivan Langer se v reakci na toto prohlášení rozhořčeně ohradil, že Švejnar netuší, co se u nás děje. Think tanků, tedy „mozkových trustů“ sdružujících myslitele spjaté společným názorem na politiku, je u nás opravdu víc než dost.

JIRÍ T. KRÁL

Téměř všechny české think tanky se hlásí k pravici. Centrum pro studium demokracie a kultury, Centrum pro politiku a ekonomiku, Občanský institut, Liberální institut, Liberálně konzervativní akademie – to jsou hlavní „hráči“ na tomto poli. Zdálo by se, že pravicoví intelektuálové musejí jásat: takový počet institucí přece musí vytvářet nepřehledné množství kvalitních textů. Pokud nějaké aktivisté spustí kampaň proti geneticky modifikovaným potravinám, pravičáky v ní nic nepřekvapí: už dávno totiž o všech argumentech diskutují.

Pravičák bezdomovcem

Think tanky tak plní jednu ze svých důležitých rolí: vytvářet „intelektuální střední vrstvy“, které jim v dlouhodobém horizontu pomáhají změnit politické povědomí žádoucím směrem.

Jenže skutečnost je jiná – pravicoví intelektuálové se právem mohou cítit opuštěni. Think tanky se totiž soustřeďují především na práci s politiky a aktivisty či na přesvědčování veřejnosti v médiích o správnosti toho kterého politického názoru. Místo soustředěné dlouhodobé práce je zkrátka víc zajímavá praktická politika, změna mínění tady a teď. Jako by nevnímaly, že své názory vsazují do intelektuálně nepřátelštějšího prostředí. Přitom by v první fázi stačilo málo, ale ani toho mála nejsou české pravicové think tanky schopny. Jinými slovy: neumějí ani dát dohromady slušný časopis, který by získal respekt a měl širší čtenářskou obec než pár stovek lidí. Pár knih nebo sborníků tento deficit ve vzdělávání a podněcování intelektuální diskuse nenahradí.

Jediný časopis, který se aspoň trochu přibližuje obdobným projektům v zahraničí, vydá-

vá brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury. „Exkluzivní pravicový měsíčník pro politiku, společnost a kulturu“ *Revue politika* ovšem má ono pověstné jedno oko a zdá se, že situace takového časopisu je obdobná jako u literárních periodik: každá „parta“ má dva tři schopné autory a ostatní stránky prostě vycpává, jak se dá. Zatímco u newsletterů to tolik nebije do očí, u *Revue politika* si jako první věci všimnete, že se jména autorů téměř nestrídají: texty Bohumila Pečinky, Ondřeje Šlecht, Petra Havlíka, Jefima Fištejna či Hynka Fajmona skoro jistě najdete v tomto, v příštím i v minulém čísle.

Překlady vedou

Články českých autorů v *Revui politika* nejsou příliš objevné a většinou opakují to, co už zaznělo v denním tisku, „bonusem“ části z nich je ovšem až trapně silácká rétorika – za všechny si ocitujme třeba Fajmona: „Bývalý advokát teroristů z německé Frakce rudé armády, jakýsi Gerhard Schröder, je nyní předsedou představenstva německo-ruského podniku pro výstavbu baltského podmořského plynovodu z Ruska do Německa. Tento politik v době, kdy byl německým kancléřem, prosadil ve spolupráci se známým zeleným pouličním rváčem Joschkou Fischerem odstavení německých jaderných elektráren z provozu do roku 2020.“ Takové šťouchance jsou vážně k nezaplacení – když je použijete, budou si oponenti jistě myslet něco velmi lichotivého o vaší inteligenci.

Pro spravedlnost je nutné dodat, že úroveň *Revue politika* je o něco vyšší než před dvěma třemi lety (především díky zdařilým rozhovorům: letos kupříkladu s novinářem Jiřím Ješem, expertem na protiraketovou obranu Bakerem Springem či politickým vězněm Miroslavem Koptem), co je to ale platné, když nejlepší jsou v ní texty převzaté ze zahraničí, ať už o úloze celebrit ve vztahu ke světovým problémům či o mýtu, že Rusko vděčí za rozvoj své ekonomiky autoritářskému modelu vládnutí Vladimíra Putina. Ale i zde jsou vidět nedostatečné síly redakce: čtenář dostane porci přeložených kratších komentářů a porad si, jak umíš. Příjemce informace pak bývá právem zmaten: mnohé z těchto článků byly součástí širší diskuse a raději by měl k dispozici její zprostředkování než osamělý hlas vytržený ze souvislosti.

Nicméně, ať už je *Revue politika* jakákoliv, Centrum pro studium demokracie a kultury se o vydávání pravicového komentářového časopisu určité kvality aspoň pokouší. Takový pokus sice činí i CEVRO se svou *Cevrorevue*, výsledek je ovšem o mnoho horší. Úpornost *Cevrorevue* ve sdělování banalit je takového rázu, že až čtenář neví, zda si z něj redakce nedělá legraci. Když napíše výkonný redaktor Zbyněk Klíč, že po vyhraných volbách zůstane prezident stejný jako dosud („Shrnuto a potvrzeno, nelze čekat, že by u Václava Klause došlo k názorové změně.“), nezbyvá než sednout na zadek obdivem k takovému intelektuálnímu výkonu. U Liberálního institutu a Centra pro politiku a ekonomiku si pravičák může objednat několikastránkové newslettery, ale nic se nestane, když to neudělá. A tak je úlevná informace, že Občanský institut vydává pravidelné bulletiny vždy s jedním přeloženým článkem.

přešlap

Eichmann a Ahmadínežád redaktory Lidových novin

Jak se stát snadno a rychle antisemitou? V českém prostředí stačí málo. Tato nálepka se totiž zneužívá k diskreditaci kritiky státu Izrael.

Nyní to měl poznat Petr Zídek, historik a redaktor přílohy Lidových novin Orientace. Jeho článek z 10. května Proč pomáhat Izraelcům totiž ve světle šedesátého výročí vzniku státu Izrael sáhl na jedno tabu: zatímco běžně se diskuse o Izraeli/Palestině vrací nanejdříve k roku 1967 a k okupovaným územím, Zídek se vrátil k roku 1948 a položil otázku: Co by se stalo, kdyby nevznikl Izrael? Pokusil se i o odpověď: „Militantní sionisté by opustili Palestinu a ostatní Židé by v poklidu žili ve státě s islámskou většinou tak jako celá staletí předtím. Nedošlo by k dalším třem velkým válkám, statisíce Palestinců by nepřišly o domov a neživořily po generace v uprchlických táborech. Terorismus by zůstal okrajovým jevem a arabské země by určitě nehledaly tak intenzivně podporu v Moskvě. Na Blízkém východě by nevznikl neuralgický bod mezinárodní politiky.“

Pochopitelně, slova o „poklidu“ ve společném životě Palestinců a Židů mohou narazit na nesouhlas. Konflikt by v nějaké podobě patrně pokračoval – nedošlo by ale k dřívějšímu a lepšímu rozuzlení, kdyby Židé rezignovali na vytvoření vlastního státu? Nevedl by ústupek z jejich strany k lepšímu řešení, než je po šedesáti letech stále situace bez míru, než byly tři války na území Palestiny a další na území Egypta a Libanonu? Zhruba na tyto otázky poukazoval v podtextu Zídkův článek.

Jak jsme se nicméně dozvěděli, už vůbec klást si takovéto otázky je – antisemitismus. Pro reakci na serveru Eretz.cz dokonce „vulgární antisemitismus“. Široké definici antisemitismu se nemusíme divit. Autor Karel Orlík totiž ve stejném článku k Izraeli přistupuje jako k „bývalé vlasti“ Židů, kam se po dvou tisících let vrátili (argumentace hodná obhajoby „práva na návrat“ na české území pro Kelty). V článku není jediný doklad Zídkova antisemitismu, pokud jím nemá být autorův komentář k Zídkově otázce, zda by nebylo pro svět lepší, kdyby Izrael nevznikl: „Jako by Zídek litoval, spolu s Eichmanem, že se nacistům nepodařilo celý židovský národ vyhladit.“ Eichmanna sice autor neumí ani správně napsat, poselství je ale jasné: Pokud někdo kritizuje existenci politického útvaru, v němž žije méně než polovina židovského obyvatelstva na planetě, je třeba jej přirovnat k někomu, kdo se snažil fyzicky vyhladit Židy.

Je pozoruhodné, že autor, který vidí antisemitismus i tam, kde není, zároveň ale přistupuje s typickým esencialistickým stereotypismem vůči muslimům: „Každý čtenář koránu ví, že teror je zakomponován v islámu od samého jeho zrodu. Po Mohamedově smrti byli čtyři jeho nástupci zavražděni muslimskými souvěrci.“ Jak by se asi panu Orlíkovi líbila analogicky hloupá esencializující věta: „Každý čtenář Bible ví, že zábor cizí země je zakomponován v judaismu od samého jeho zrodu. Ve Starém zákoně se detailně popisují masakry spáchané Židy po vpádu na území Palestiny.“

Sportovní redaktor téhož serveru Lubomír Stejskal svou jinak mnohem korektnější odpověď uzavírá slovy: „V čem, kromě použitého slovníku, se v principu liší negativní postoj Petra Zídka k existenci židovského státu od postoje iránského prezidenta Ahmadínežáda?“ Zatímco se naprosto běžně vedou diskuse například o smyslu vzniku Československa roku 1918 (nemluvě o ČR roku 1992), zatímco se s naprostým klidem spekuluje o rozdělení okupovaného Iráku a americká prezidentská kandidátka je dokonce schopna mluvit v souvislosti s Íránem o „vymazání z mapy“, kritická diskuse o Izraeli je „antisemitismem“ a vede ke srovnání s fundamentalistickými diktátory nebo dokonce architekty plynových komor. Takové manipulace jsou přitom urážkou obětí skutečného antisemitismu a také příspěvkem k tomu, aby antisemitů přibývalo.

Ondřej Slačálek

Finanční podpora kulturních projektů 2009

ČESKÁ CENTRA

CZECH CENTRES

Česká centra i letos nabízejí finanční podporu zajímavým projektům, které budou prezentovat naši kulturu v zahraničí.

3. ročník bude specifický předsednictvím České republiky v Radě EU.

Česká centra se rozhodla upřednostnit ve výběrovém řízení projektů 2009 ty projekty, které budou vhodně prezentovat ČR v době našeho předsednictví a budou v tomto období také realizovány.

Podmínky poskytnutí finanční podpory a další informace najdete na www.czechcentres.cz

Své žádosti posílejte do 30. 5. 2008.

Uvažovali jsme o zavření

Rozhovor s ředitelkou projektů Meet Factory

Může být zchátralá továrna místem kulturního setkávání? Smíchovský dům zvaný Meet Factory takové ambice netají. Po vzoru proslavených evropských kulturních domů má pod jednou střechou vznikat současné umění v různých podobách. V domě múz se může bavit každý. Co ale krásně zní, hůř se realizuje.

FILIP HORÁČEK

Jak vznikla myšlenka přestavět starý drážní dům na místo setkávání se současným uměním?

Vytvořit mezinárodní kulturní centrum s akcentem na výtvarné umění, jehož ohniskem by byl rezidenční ateliérový program, je ideou Davida Černého z roku 2001. Původně projekt vznikal v holešovické Osadní ulici v jedné roztomilé továrničce. Davida Černého inspirovaly jeho rezidenční pobyty v zahraničí. V té době v Praze nebylo žádné podobné centrum. Přišly ale povodně a překazily plány. Výtvarník myšlenku neopustil, hledal mezitím nový objekt, a protože je Smíchovan, zaujalo ho toho místo – obrovský barák v sevření dálnice a vlakových kolejí, naproti němuž stojí mrtvý lihovar. Centrum mělo mimo jiné do této lokality vnést život.

Kolik zde pracuje lidí?

Zatím je nás tady pět, ale žádný zaměstnanec. Celkově počítáme se čtrnácti pracovitými lidmi. Letos jsme poprvé žádali o grant a vlastně, i když už jsme nějaké peníze od magistrátu dříve dostali, teprve vstupujeme na pražskou scénu. Také v souvislosti s ne úplně předvídatelnou kulturní politikou města si nemohu dovolit mít lidi v pevném pracovním poměru. Nemohu zkrátka nikomu nic garantovat, když mi ani magistrát jako hlavní donátor nedá jistoty. Jistě víte, že když vás nepodpoří magistrát, znamená to, že město projekt odmítá. Naopak, když vás podpoří, zároveň tím sděluje, že město o projekt stojí, a vy se můžete domluvit s nějakou nadací.

Co všechno tady nyní je?

Divadlo a galerie přímo spjatá s ateliérovým rezidenčním programem s akcentem na výtvarné umění. Rozhodně to neznamená, že je to jen pro výtvarné umělce. Hranice mezi jednotlivými kategoriemi umění už nejsou tak pevné jako před sto lety. Také tady se má všechno prolínat – divadelní ateliér, hudební zkušebna, galerie... Záměrem, který se nám nepodaří letos završit, je nahrávací hudební studio provázané s velkým sálem.

V čem se to má ale lišit od již existujících kulturních domů?

Jindra Zemanová. Foto Filip Horáček

Právě svou plností. V prostoru 5000 metrů čtverečních budou vznikat různé formy současného umění. Nic takového zatím neexistuje.

To ale musí být velmi drahé...

To samozřejmě je. Rozpočet na roční provoz domu je 24 milionů. Mohu odpovědně říct, že jsou to velké peníze a ne jen střelení od pasu. V této relaci bude dům naplněný programy a částka pokryje i provozní náklady, jako je elektřina, úklid, zaměstnanci. Znamená to například 156 představení v hudebním sále.

Kolik peněz jste zatím získali?

Žádali jsme 16 milionů. Dostali jsme... nevím přesně... rada se velmi opožděně zavázala, že do konce dubna budou podepsány smlouvy, ale zatím není podepsáno nic, tudíž nevím, jak to bude s granty od města. Skutečnost je taková, že jsme pořád ještě na vodě. Z jiných dvou grantů jsme získali 4,5 milionu. Žádáme také o dotace z Evropské unie.

Kde chcete vzít zbytek?

O 16 milionů jsme žádali a zbytek chceme získat z jiných zdrojů, od sponzorů, skrze partnerství nebo z ministerstva kultury. Pokud jde o EU, jsme začínající subjekt. A všechny evropské dotace se opírají o podporu domovského města a o kontinuitu. Musíme o přízeň bojovat. Například formou partnerství s jinými evropskými institucemi (brownfields), jako jsme my, což považujeme za cenné, i kdybychom byli zatím například partnery na zkoumání větrných elektráren.

Co když peníze neseženete?

Projekt je samozřejmě už teď redukován. Debata o tom, do jaké míry můžeme program dál omezovat, je stále živá, takže je to docela detektivka a já zhruba dvakrát týdně podle nových skutečností modifikuji rozpočet.

Máte šanci ještě letos sehnat víc než 4,5 milionu?

Musíme, protože jinak bych zcela odpovědně rozhodla, a velmi jsem to zvažovala už v dubnu, jestli skončíme nebo ne. Tým řekl, že budeme pokračovat. Jsou nějaké mandatorní výdaje, se kterými musím počítat, ostatní by se omezilo. Například bychom pracovali ne sice jako dobrovolníci, ale tak, že bychom nedostávali přiměřenou odměnu.

Na co vám peníze vystačí?

Zaplatíme energie, uklízečku, odvoz odpadů, možná ještě něco navíc.

Co z vašeho programu tady zatím nefunguje?

Například tady neběží koncerty a zamýšlené výstavy s mezinárodním partnerstvím, protože nemáme na dopravu a na pojištění.

Jak sem chcete přilákat dost lidí?

Tím, že budeme mít dobrý program. Jiná možnost není. Musíme brát ale v úvahu záměr. Není v úmyslu pořádat tady „diskotéky“, protože kvůli těm sem nikdo nepůjde. Náš záměr není masovka. V případě, kdy bychom měli 24 milionů, tak bude móda sem chodit.

Na jaké akce sem lidé chodí?

Na vlastní produkci nemáme, takže to byly zatím věci v koprodukcii. Když se sešlo 1200 lidí, tak to bylo opravdu hodně, na WWW překvapivě přišlo asi 600 lidí. Kdybychom chtěli být objektivní, tak zaběhlá skutečnost bude mnohem přísnější, protože Meet Factory ještě není okoukaná a v návštěvnosti se skrývá podíl těch, kteří přijdou či přišli ze zvědavosti.

Podle jakých kritérií vybíráte umělce?

Vybírá je umělecká rada ve složení výtvarníků Tomáš Pospiszyl, David Černý a kurátorka Zuzana Blochová. Rezidenti se ucházejí o pobyt, pošlou životopis a na základě dalšího seznamování se umělecká rada rozhodne.

Kdy předpokládáte, že se projekt rozběhne naplno?

Výstavy už jsou v plném provozu a divadlo začne v létě. Divadelní sál s červenými sameťty tu nebude nikdy, to ani nechceme. Nebude pravděpodobně ani tak precizní jako třeba Archa, chceme naopak zachovat syrový industriální ráz.

Chcete podporovat spíš české, nebo zahraniční umění?

Rozhodně je důležitý mix oběho. České umění pochopitelně podporujete i přizváním zahraničních umělců. Není to myšleno jako dislokovaná, uzavřená společnost, ale jako rozčeření našeho kulturního rybníčku, který žije sám v sobě. Ideálně chceme umělce během jejich pobytu víc zapojit a seznámit s českou uměleckou scénou a dosáhnout toho, aby výsledkem jejich krátkého působení zde nebyl jen projekt nebo výstava přímo v Meet Factory, ale pokud možno i na dalších místech v Praze.

Jak zajistíte, aby podporu nedostávali místo nezávislých umělců ti, kteří se řadí ve svém žánru k mainstreamu?

To je jednoduché. Tím, že nepřipustíme, aby tady měla koncert třeba Lucie Bílá.

Své zázemí zde ale našla již zaběhnutá hiphopová kapela Peneři strýčka homeboye, která podporu nepotřebuje.

Ano, mají zde zkušebnu. Je to parta lidí, kteří s námi spolupracují. Grafici pro nás pracují, ale zdaleka nejde o komerční vztah. To, co je živí, zde nedělají, jen tu mají své pracovníky. Tak jako oni zde mohou působit i profesionální režiséři.

Vášim cílem je vyhledávat nové nadějné talenty z nezávislé scény, to ale „Peneři“ nejsou.

Vyhledávat nové nadějné talenty není dogma.

Jak funguje rezidenční pobyt?

Nejdéle zde můžete působit rok. Umělci mají otevřené ateliéry, kde tvoří. Není to ale ubytovna. Tvoří zde a vždycky je to směřováno k nějaké prezentaci. Také neplatí, že kdo je rezident, má v přízemní galerii výstavu. Ta žije svým vlastním programem, do něhož může rezidenty zahrnout. Tak je to i s divadlem.

Jindra Zemanová (1949) pracovala jako asistentka mluvčích Republikového koordinačního centra Občanského fóra, dále na manažerských pozicích (Lucerna – Barrandov, s. r. o., DMMS, s. r. o., RUST s. r. o., hotel Symposion). Od roku 2003 do roku 2007 byla ředitelkou Linhartovy nadace a od roku 2007 zastává v Meet Factory, o. p. s., pozici projektové manažerky. V roce 2001 pomáhala s realizací původního projektu Meet Factory v Holešovicích.

www. **temporevue.cz**

Současná hudba a poezie
v dialogu.

GENERÁLNÍ PARTNER

HLAVNÍ PARTNER

HLAVNÍ PARTNER

HLAVNÍ PARTNER

SKUPINA ČEZ

OFICIÁLNÍ PARTNER

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

ČESKÁ TELEVIZE

WWW.MEZIPLYTY.CZ

OFICIÁLNÍ VŮZ

OFICIÁLNÍ PARTNER

31. 5. DIVADELNÍ FESTIVAL 1. 6.

DIVADLO & MUZIKA & VÝTVARNÉ DÍLNY

AREÁL PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY BOHNICE

POŘÁDÁ NEDOMYSLENO, FINANČNÍ PODPORA: MINISTERSTVO KULTURY ČR
SPOLUPOŘADATEL: PSYCHIATRICKÁ LÉČEBNA BOHNICE A HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

SOBOTA A NE ĚLE OD 12,00 HODIN

IVA LO

- IVADLO NA ZÁBRADLÍ
- IVADLO SEMAFOR
- IVADLO V LOUHÉ
- HBO - NA STOJÁKA
- IVADLO V ŘEZNICKÉ
- MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ
- IVADLO KOMEDIE
- STUDIO VA (J. KRAUSOVÁ, J. SCHNEIDEROVÁ A A. ŠÍŠKOVÁ)
- MALÉ VINOHRADSKÉ IVADLO
- LAURYCHOVO DIVADLO
- JAMU - S RUŽENÍ ABSOLVENTŮ
- A-STU IO RUBÍN
- IVA LO V CELETNÉ - VESELÉ SKOKY
- IVA LO MINOR
- BOHNICKÁ IVA ELNÍ SPOLEČNOST
- THEATRO PANTOMISSIMO
- IVA LO EMAGO
- KABARET ČERVENÁ TROJKA
- IVADLO NA CESTĚ PM
- ĚTSKÉ DIVADELNÍ STUDIO
- IVADLO PAP
- IVADÉLKO FRYDOLÍN

- IVADLO LETÍ
- IVADLO CHA
- ĚTSKÉ DIVADLO MARGARITAS
- S TY-JÁ-TR
- HAF IVADLO
- LÉTÁJÍCÍ IVA LO NA KOLEČKÁCH
- ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ BRNO
- ÚSP TEREZÍN - TERMITI
- NOEMOVA ARCHA
- REGINA A RAHOMÍRA BROKOVY
- ZTRACENÁ EXISTENCE
- IVADLO POTRVÁ
- KOMEDIANTI NA KÁŘE
- IVADLO NAHOŘ
- IVADELNÍ SPOLEK ŽUMPA NUČICE
- OL STARS
- IVA LO OMOVA PO HRA EM ŽAMPACH
- PT IVADLO
- IVADLO MIRIAM
- IVA LO UŠÍ SPŘÍZNĚNÝCH
- IVA ELKO ROMANETO
- ROKKE ET
- ŽIVÁ KNIHOVNA

- DIVADLO EXIL
- IVIDYLKO SLANÝ
- NE(Z)ŘÍZENÉ IVA LO
- IVA LO U.S. MARVIN
- TRIARIUS
- LOS PEJOROS

TO NEJLEPŠÍ Z ČESKÉ

- TANEČNÍ SCÉNY
- TANEČNÍ SKUPINA IF
- TANEČNÍ SKUPINA CROCK 14
- CRAZY BREAKERS
- PETRA MACHÁČKOVÁ
- TRN V OKU
- RENA MILGROM
- ANCE N EXTREMIS
- ILNA SV. PROKOPA U ČERVENÉHO JAVORU
- KATEŘINA EVA KLIMEŠOVÁ
- COMPANY PROART
- IVADLO BALLATA
- TANEČNÍ ŠKOLA POHYB PRAHA
- ISCO ANCE

- AUTORSKÁ ČTENÍ LITERÁRNÍ AKA EMIE JOSEFA ŠKVORECKÉHO
- JAN PAVEL
- BOLDRICK
- KLÁRA MAYEROVÁ
- LADISLAV KONEČNÝ
- JAKUB KAIFOSZ

- MATĚJ VAVŘINA
- HOUMROVA CESTA KE SLÁVĚ
- LENKA FOHLOVÁ
- ONDŘEJ ČUPAL
- TOMÁŠ TVR Y

MUZIKA

- ANETA LANGEROVÁ
- WOHNOUT
- AVI KOLLER
- MEKY ŽBIRKA
- G-POINT HUNTERS (R. HOLÝ & M. RUPPERT)
- PRAŽSKÝ VÝBĚR II
- IVA FRÜHLINGOVÁ
- MICHAL HRŮZA
- MICHAL PROKOP A FRAMUS FIVE
- THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE
- THE TAP TAP & P. ČTVRTNÍČEK A E. HOLUBOVÁ
- GAIA MESIAH
- AVI KRAUS
- THE PROSTITUTES
- U G
- PRIESSNITZ
- BRATŘI ORFFOVÉ
- JANA LOTA
- THE CHANCERS
- STO ZVÍŘAT
- HYPNOTIX
- ŠVIHA LO

- TRABAN
- LÉTÁJÍCÍ KOBREK A PATRIK PELOUCH
- SWAMP SAFARI S.S.
- TAM TAM ORCHESTRA
- LAURA A JEJÍ TYGŘI
- XAVIER BAUMAXA
- BURANA ORFFCHESTER
- PSÍ VOJÁCI
- JABLKOŇ
- BENGAS
- KAŠPÁREK V ROHLÍKU
- KELSÁ VINICE
- TAZAFAROU
- VEGA
- PLEXIS
- SUNFLOWER CARAVAN
- MICHAEL'S UNCLE & ST. VINCENT
- KILL THE AN IES!
- KRUCIPŮSK
- JIM ČERT
- COCOTTE MINUTE
- SIXIN
- PRAGO UNION
- ISCREAM BOYZ
- MOJA REČ
- SUPERCROO
- PSH
- ATARI TERROR
- ŠKWOR
- EBUSTROL
- RIVIERA PLAYBOYZ
- ROOT
- TORR

VÝTVARNÉ DÍLNY ● DIVADELNÍ DÍLNY ● ĚTSKÝ EN ● JARMAK CHRÁNĚNÝCH DÍLEN
PROMÍTÁNÍ: DOKUMENTÁRNÍ FILMY ČESKÉ TELEVIZE
FESTIVAL PSYCHO FILM PRAHA, 6. - 8. 6., KINO ATLAS

PŘEDPRODEJ VSTUPENEK: TICKETSTREAM
SPOJENÍ: POSÍLENÉ AUTOBUSOVÉ LINKY Č. 177 A 200 ZE STANICE METRA C „KOBYLISY“

Nová umělecká centra

Meet Factory, Karlin Studios, Trafačka, La Fabrika a DOX Prague

MARTINA KRÍŽKOVÁ
MARKÉTA KUBAČÁKOVÁ

Dokončení ze s. 1

Na další provoz potřebuje podle Jindry Zemanové, jež celý cirkus kočíruje, dalších 24 milionů, které v současnosti nemá. V letošním pražském grantovém veletoci pravděpodobně získá čtyři a půl milionu z žádaných šestnácti. V praxi to znamená odřeknutí něk-

vě se kumuluje tvůrčí atmosféra, pohodlné je třeba jen zajít na kafe či pro radu ke kamarádovi o místnost dál. Podmínky ale tak růžové nejsou. Jednotlivá patra spojují vachrlaté dřevěné schůdky, pro galerii i umělce jsou k dispozici pouze dvě toalety, o sprchách nemluvě. V zimě ti pod střechou malují v bundách, v létě jsou jak ve skleníku. Přesto všichni platí téměř tržní nájemné, které se odvíjí od veli-

Trafačka. Foto A2/Karel Šuster

terých zahraničních výstav, žádnou vlastní produkci, menší propagaci a zpomalený rozjezd. Funguje galerie, která je otevřená pro veřejnost dvakrát týdně. V provozu jsou ateliéry s nájemníky na dva až dvanáct měsíců, kteří přispívají dle velikosti jim poskytnutého prostoru od tří do sedmi tisíc měsíčně. Na léto je plánováno první divadelní představení a filmové projekce. Návštěvnost vernisáží nebo koncertů jde do stovek lidí, divácký ruch v galerii je ale zatím spíše skrovný. Meet Factory má ambice stát se důležitým centrem pražského kulturního světa, přivést zahraniční umělce a objevovat nové trendy nejen ve vizuálním umění. V tuto chvíli se nedá říci, zda se kvůli finančním problémům stane pouze izolovaným ostrůvkem pozitivní umělecké deviace mezi auty a vlaky na Smíchově, nebo štikou, co probudí malý rybník.

Ateliérový Karlín

Nejistotou trpí i další podobný podnik, jenž v mnohem menším měřítku a za méně peněz existuje v Karlíně. Před třemi lety zde v prostorách bývalé továrny z poloviny 19. století vznikl komplex ateliérů a galerií Karlin Studios. Nezávislé občanské sdružení, které založili lidé ze sdružení Futura, výtvarník Jiří David a architekt Alberto di Stefano, má tovární budovu v pronájmu do roku 2010 od developerské společnosti M2 Real Estate a nikdo zatím netuší, co bude potom.

Fungují tu dvě galerie – Entrance a Karlin Studios, které se snaží dávat prostor jak mladým umělcům, tak novým dílům těch starších. Ateliérů je šestnáct, jeden z nich je vždy určen na tříměsíční rezidenční pobyt pro cizince. Těžké betonové sloupy a prosklená střecha evokují sakrální architekturu. Dojem ruší jen chlapeček projíždějící se na kole mezi obrazy nebo slečna procházející po ochozu s varnou konvicí. Některé ateliéry jsou tiché, za dveřmi druhých se živě diskutuje. V třípatrové budo-

kosti ateliérů, od možnosti používat sklep a od druhu osvětlení, které zde je. Vybraný nájem okamžitě spolknou provozní náklady karlínské art factory. Obrovské plus je přednostní právo zdejších umělců vystavovat dole v galerii své nové obrazy, sochy či fotografie, a redaktori z časopisu Umělec, který sídlí v přízemí, k nim také nemají příliš daleko. Do povědomí širší veřejnosti se ale karlínské centrum pro současné umění vžívá jen pomalu.

Karlin Studios. Foto Markéta Kubačáková

Občanské sdružení Karlin Studios čerpá finance především z veřejných grantů. Po letošní vichřici v grantové politice bude roční rozpočet pro Karlin Studios sotva 300 tisíc korun, takže na nadstandardnější technické či ekonomické zázemí není odkud brát.

Kouzlo industriálu

Společnost Karlin Real Estate Group, jejíž akcionářsky spřízněnou firmou je i M2 Real Estate, skoupila velkou část Karlína a Libně. KREG má sice jen pár desítek zaměstnanců, ale patří jí území o rozloze zhruba půl milionu metrů čtverečních v blízkosti historického centra Prahy. Kromě projektu Karlin Studios poskytuje developerská firma zdarma i tovární prostor pro Prague Biennale a zároveň velkou měrou přispívá i na ostatní náklady festivalu. Daní za tyto podmínky je silná kontrola nad tvůrčím programem bienále i dalších akcí. Navíc přehlídka naráží i na limity vizuálně okouzlujícího, leč technicky velmi špatně zabezpečeného prostoru. Industriální ráz interiéru má neopakovatelnou atmosféru a je v něm i špetka oblíbeného slova alternativní, přestože se jedná o seriózní produkci. Při neochotě Národní galerie ke spolupráci jsou jinak ohromné prostory pro přehlídku současného umění zásadní.

Problém začíná ale už v momentu, kdy je třeba díla pojistit. Uvnitř fabriky volně létají holubi, v celoročně nepoužívané hale je na centimetry prachu a do pláten či fotografií se opírá prudké slunce. Kurátoři jsou tedy předem determinovaní tím, co mohou a nemohou vystavit, a pokud chtějí přilákat někoho světového, je nejlepší sehnat video anebo omyvatelnou sochu.

Ředitel bienále Giancarlo Politi se ale hájí: „Během konání Prague Biennale funguje nepřetržitý dohled dvou lidí na umělecká díla. Díky tomuto faktu neměly významné mezinárodní pojišťovny problémy s uzavřením smluv pro pražské bienále a plánují nás pojistit znovu.“

Bod Trafačka

Soukromí majitelé také stojí za libeňskou Trafačkou. Na časově omezenou dobu poskytl pozemek se starou továrnou v Ocelářské ulici Janu Kalábovi alias Pointovi a jeho přátelům, kteří s umanutou vytrvalostí vrhají

Meet Factory. Foto Filip Horáček

Prahu na scénu s pouličním uměním. Za pár desítek tisíc vlastních investic či malých grantů tu vznikl společný a nevytopitelný ateliér v přízemí a několik malých místností v prvním patře. V objektu je prodejní galerie, otevřená každé odpoledne kromě pondělí. Vystavují většinou přátelé a známí. Ti si ovšem musí najít vždycky také někoho, kdo jim bude jejich díla hlídat. Život Trafačky je omezen koncem letošního roku, a tak se od počátku všichni soustředili hlavně na využití ateliéru. Přesto mají ctizádost udělat víc. Pořádají se party a na léto se v Libni plánuje mezinárodní streetartový festival. Lehký undergroundový opar, který Trafačku halí, může trochu mást. Faktem ale je, že podnik má vlastní manažerku a na současné Pointově výstavě se prodaly i obrazy za padesát tisíc korun.

Byznysmeni a světoběžníci

Podsaditá uklízečka se pomalu pohybuje luxusně zrekonstruovaným prostorem. Po včerejším koncertě moderní vážné hudby zbyly plné popelníky a šmouhy na podlaze. Holešovická La Fabrika se rozjela ve velkém stylu. Majitelem a zároveň i ředitelem je programový vedoucí celé instituce Richard Balous. Soustředí se na divadlo, koncerty, výstavy. Má ale i filmové střižny a hudební studio. Skrz oblaka dýmu z balených cigaret vysvětluje pravidla komerčního fungování, na kterém jeho fabrika ve fabrice stojí. Rekonstrukce v rádech desítek milionů se splácí pomalu a na granty zatím La Fabrika nedosáhla, i když jako jediný český zástupce domlouvá vstup do sítě Trans Europe Halles. Jestli jsou kulturní centra TEH občas chápána jako střední proud současného nezávislého umění, pak o La Fabrice to platí doslova. Balous nemůže riskovat, proto poskytuje prostor především projektům, které mu za dodržení určité kvality neodradí diváky. Balancování nad propastí čiré komerce vyrovnává na jedné straně pronájmem místa na firemní večírky, módní přehlídky, křty desek. Na druhé straně jsou v La Fabrice filmové pondělky připravované Jiřím Králíkem a plánuje se i prostor pro exdamáky a začínající taneční divadla. K současné budově by navíc do roka měla ještě přibýt sousední slévárna a s ní ateliéry, nové divadlo a výstavní prostor. Je možné, že s dalším místem do La Fabriky přijde i lehce svobodnější tvůrčí duch, a pak se Balousovi přestane trochu hanlivě přezdívat „byznysmen“.

Pražské Holešovice zlákaly ale ještě jednu obrovskou kulturní investici. Do konce tohoto roku by se v Osadní ulici mělo otevřít mezinárodní centrum DOX Prague. Rozlehlý a pečlivě rekonstruovaný prostor o ploše přes šest tisíc metrů čtverečních má nabízet výstavy, auditorium, knihkupectví a kavárnu.

Český stavební podnikatel Leoš Válka, který v roce 1981 odešel do Austrálie, chce se svými třemi blíže nespecifikovanými partnery kultivovat stav současného uměleckého provozu v Praze. Plánuje českému publiku představovat významné zahraniční a domácí umělce. Jména, která projekt zaštiťují po umělecké stránce, jsou skutečně velkolepá. Willis Hartshorn (ředitel International Center of Photography v New Yorku), Suzanne Landauová (hlavní kurátorka Izraelského muzea v Jeruzalémě) nebo Vincente Todoli (ředitel Tate Modern v Londýně).

Vypadá to, že po absenci živelného zaplávání industriálních staveb Praha rovnou kráčí do bezpečnějších vod osvědčených institucionálních sítí.

Autorky jsou spolupracovnice redakce.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

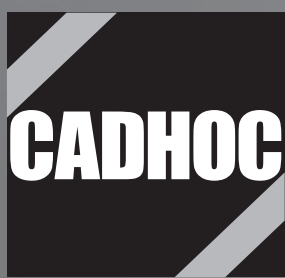
UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Druhý život německých fabrik

Místa pro developery i přestárlé squatterry

Nezávislá kulturní centra zřizovaná v bývalých průmyslových stavbách v Evropě už dávno nejsou pouze baštou squatterů. Stala se oblíbenou investicí i pro bohaté jednotlivce či developerské firmy.

JAN VÁVRA

V posledních dvaceti letech zažila nezávislá kulturní centra v Evropě obrovský boom. A již v roce 1983 vznikla mezinárodní organizace Trans Europe Halles (TEH), která má podobná místa, jež vdechla druhý život někdejší průmyslovým stavbám, sdružovat do jedné mezinárodní sítě. Mezi její členy patří například helsinská Kaapeli, bývalá továrna firmy Nokia (z doby, kdy Nokia ještě vyráběla místo telefonů gumové kabely), nebo budapeštské centrum A38, které sídlí na Dunaji v rekonstruovaném prostoru staré ukrajinské lodi. TEH má nyní 42 členů v 24 evropských zemích. K síti kulturních center TEH se přihlásily i subjekty v Polsku nebo na Slovensku (Stanica v prostoru zrušené železniční stanice na předměstí Žiliny). Česká republika však v Trans Europe Halles svého zástupce nemá.

Sít Trans Europe Halles tvoří jakýsi střední proud toho, co je dnes považováno za nezávislé kulturní centrum. Nepřijímá mezi své členy subjekty přímo založené státním nebo městským kapitálem, na druhé straně se ale původní alternativní centra, která vznikla hlavně z původních squatů, k evropské síti nehlásí, je pro ně příliš oficiální.

Made in squat

Mezi původní squaty patří i nejstarší berlínská centra Köpi a Tacheles, která vznikla po pádu berlínské zdi. Ačkoliv tyto prostory neustále sužuje nejistota, zda přežijí další rok, není jejich situace už tak dramatická jako v polovině devadesátých let. Tehdy byla tato místa terčem útoku představitelů města, docházelo k brutálním policejním zákrokům. Levicovní intelektuálové a mladí umělci však v jejich obraně drželi při sobě, a tak si nakonec squatterská komunita dokázala v Berlíně své prostory uchránit. Ovšem není jasné, na jak dlouho.

Dnes působí velice bizarně pohled na polorozbořený squat Tacheles, který sousedí s nově vybudovaným pětihvězdičkovým hotelem. Je přitom pravděpodobné, že stavební a developerské lobby dostanou i na stavby, v nichž centra dosud působí, brzy zálsuk. V Berlíně se neustále konají demonstrace a akční dny na podporu autonomních svobodných prostorů, následy za záchranu svobody Köpi, ale squatteři postupně začínají polevovat a zařazují se do berlínské popkultury. Tacheles už naleznete v každém berlínském průvodci a uvnitř se to hemží turisty s blikajícími fotoaparáty. Umělci se turistům snaží v průchozích ateliérech prodat všemožné produkty s puncem „squatter-ské originality“. Na dvoře návštěvníci najdou prodejní výstavu železných soch.

Kulturní fabrika developerů

Berlínská čtvrť Prenzlauer Berg se v posledních deseti letech stala módní lokalitou. Přispěla k tomu jistě i renovace bývalého areálu pivovaru Schultheiss, který se proměnil na moderní komplex KulturBrauerei (kulturní pivovar). Areál na ploše 55 tisíc metrů čtverečních nabízí opravdu hodně: několik koncertních a divadelních sálů, trendy kluby, prodejny hudebních

Berlínský „kulturní pivovar“. Foto Jan Vávra

Tacheles. Foto Jan Vávra

Vznik této kulturní továrny město Berlín podpořilo částkou 50 milionů eur. Foto Jan Vávra

nástrojů i multikino. Nechybí ani fitness centrum, taneční sály, literární centra či půjčovna kol. KulturBrauerei je fabrika. Továrna na peníze, chcete-li. Ein Kessel Buntes kulturních center, jehož vznik město Berlín podpořilo částkou přes 50 milionů eur. Má dokonale propracované PR, vlastní informační centrum. A vlastníkem je TLG IMMOBILIEN – největší developer ve východním Německu. Ohláším se na informačním centru, kde mi jeho vedoucí říká: „Nabízíme mnoho alternativních projektů, například zde sídlí divadlo Ramba Zamba, které pracuje s postiženými lidmi a je velmi slavné i v zahraničí.“ Ve velkém sále, kde má za dva dny vystoupit Chumbawamba, v tu chvíli pár dělníků stlouká železné pódium. Na co se připravuje? „Bude to ring na fight club, to víte, na něčem musíme vydělat,“ vysvětluje vedoucí trochu s uzarděním.

Bio dřív než ostatní

Tak trochu mimo střed zájmu a mimo střed města leží v Berlíně Ufa-Fabrik. Jde o bývalé filmové ateliéry, kam kdysi zajížděl dohlížet na výrobu nacistických propagandistických filmů Joseph Goebbels. Rozsáhlé zatrávněné plochy nyní dávají prostoru charakter vesnice ve městě. V roce 1979 se skupině 45 lidí podařilo uchránit Ufa-Fabrik před demolicí. Vznikl tu první bioobchod v Berlíně. Lidé z místní komunity byli a jsou do jisté míry soběstační, mají vlastní pekárnu, chovají zvířata. Pro svoji potřebu vyrábějí elektřinu z obnovitelných zdrojů. Pořádají tu nejrůznější kulturní aktivity, funguje tu i škola waldorfského typu. Komunita kolem Ufa-Fabrik se na rozdíl od Tacheles snažila s místní samosprávou vždy dohodnout, a tak hned od počátku platí za prostor městu nájem. Členové komunity navíc nechťejí od města žádné finanční výhody, aby byli co nejsvobodnější a co nejméně „vydíratelní“. Kulturní význam tohoto místa a veřejné aktivity katapultovaly některé z bývalých squatterů z této komunity do významných postů místních samospráv.

Squat v osobním vlastnictví

Podobně jako lidé z Ufa-Fabrik se k vlastnictví objektu staví i Julius Skowroniek, který provozuje Projekt Theater v Drážďanech. Kapacitou malé divadlo skýtá pro místní, ale i zahraniční umělce další možnosti seberealizace. Nabízí totiž i dvě prostorné zkušebny a bydlení zdarma. Vzniklo díky Skowroniekovy prozíravosti již na začátku devadesátých let. „Poté, co jsme budovu obsadili jako squatteři a udělali z ní divadlo, vládla pár měsíců euforie. Když ale začalo přituhovat a v Německu začali podobné squaty násilně vyklízet policisté, rozhodl jsem se celý dům koupit,“ uvádí. Od původních majitelů dům pořídil na hypotéku a v současnosti je majitelem a dramaturgem divadla v jedné osobě. Poskytuje přístřeší zahraničním umělcům pro naskoušení nejrůznějších projektů, pořádá festivaly zaměřené na současné pohybové divadlo. Sám ale aktivně divadlo neprovozuje, což pokládá za výhodu. Divadlo vede velice direktivně, podle vlastních slov, pokud se mu něco nelíbí, je ochoten zastavit představení klidně dva dny před premiérou. Samozřejmě i Skowroniek potřebuje pro financování prostoru finanční prostředky. „Od města a kraje dostanu ročně kolem 90 000 eur, to je ale pro ně tak zanedbatelná částka, že mě nikdo neomezuje. Další zdroje jsou ze vstupného a z nájmu bytů v objektu. Až v roce 2015 doplatím hypotéku, budu nejsvobodnější na světě,“ prohlašuje Julius Skowroniek.

Naděje na obzoru

Co s potravinovou krizí

V minulém čísle jsme přinesli článek k rostoucím celosvětovým protestům proti zvyšování cen potravin. Šéf OSN nyní v komentáři naznačuje cesty, jak chce světová organizace globálnímu problému čelit.

PAN KI-MUN

V pokračující světové potravinové krizi se objevil malý záblesk naděje na lepší vývoj. Vzhledem k očekávané velké úrodě zrušila Ukrajina omezení na vývoz potravin. Globální ceny pšenice ihned poklesly o deset procent.

V Bangkoku se ale tuna rýže prodává za cenu kolem jednoho tisíce amerických dolarů. Před dvěma měsíci to bylo pouhých 460 USD za tunu. Rýže bude podle odhadů dále zdražovat. Nevíme, kam až se ceny mohou vyšplhat. Ani neumíme odhadnout, zda a jak dalece mohou poklesnout. Jedna věc je ale jistá: období hojnosti vystřídal čas nedostatku. Podle expertů je nepravděpodobné, že se v dohledné době vrátíme k normálu.

Ceny potravin se nelíbí ani spotřebitelům ve vyspělých státech Evropy a USA. Umíte se ale vžít do situace lidí, kteří přežívají s prostředky nižšími než jeden dolar na den? Je jich asi jedna miliarda a většina z nich žije v Africe. Mnozí z nich běžně utratí až dvě třetiny svých příjmů za nákup jídla.

Hlad i nestabilita

Při nedávné návštěvě Libérie jsem se dozvěděl, že lidé již nenakupují rýži po celých pytlech, jak zde bylo zvykem, ale stále častěji jen

po malých odměrkách velikosti hrnku. Víc si totiž nemohou dovolit. Neměli bychom zapomenout, že liberijský čtrnáctiletý válečný konflikt začal v roce 1979 nepokoji kvůli prudkému zdražení rýže.

V Pobřeží slonoviny mě představitelé státu informovali, že se obávají o další vývoj budování demokracie. Jejich desetileté úsilí o stabilizaci země tak může díky cenám potravin přijít vniveč.

Prezident Burkina Fasa mě zase informoval, že jeho země zoufale potřebuje pomoc. Polovina národa přežívá s jedním americkým dolarem na den. Většinou se jedná o drobné zemědělce. Podle ministra zahraničí Burkina Fasa je potravinová krize mnohem nebezpečnější než terorismus. „Lidé začínají pochybovat o své lidské důstojnosti. Hlad a boj o pouhopouhé přežití se stávají jedním z největších problémů celého mezinárodního společenství,“ řekl.

Trh problém nevyřeší

Mnozí jistě namítnou, že je nejlepší nechat na trhu, aby situaci vyřešil. Žijeme ale ve skutečném světě, nikoli ve světě ekonomických teorií. V keňském riftovém údolí, které je jednou z největších zásobáren potravin v Africe, zaselí zemědělci pouhou třetinu loňského objemu produkce. Neměly by je vysoké ceny potravin vést spíše k vyšším objemům? Možná ano, ale vzhledem k tomu, že prudce rostou i ceny hnojiv, nemohou si je dovolit nakoupit. Podobné zprávy přicházejí i z Mali, Laosu či Etiopie.

Svět musí jednat

Do švýcarského Bernu jsem nedávno sezval šéfy agentur OSN a dalších multilaterálních humanitárních a rozvojových organizací. Shod-

li jsme se, že je nutné okamžitě jednat, a přijali jsme společný plán postupu.

Prvním krokem je nasytit hladové. Světový potravinový program (WFP) poskytuje potravinovou pomoc celkem 73 milionům lidí. Jen na pokrytí nákladů spojených s rostoucími cenami potravin potřebuje dalších 755 milionů dolarů. Dárcovské státy a organizace zatím přislíbily 475 milionů. Pouhé sliby ale nenasytí žaludky hladových. WFP má nyní k dispozici pouhých 18 milionů USD.

Tato krize nesmí zhatit naše úsilí. Potravinu do budoucna zajistíme především podporou produkce drobných farmářů. Organizace OSN pro zemědělství a výživu (FAO) proto vyzvala svět ke shromáždění prostředků ve výši 1,7 miliardy USD na podporu iniciativy, díky níž mají chudé státy získat osiva, hnojiva a další vstupní suroviny nutné ke zvýšení produkce. Dvě stě milionů USD již přislíbil Mezinárodní fond pro zemědělství a rozvoj. Světová banka zvažuje, že zřídí zvláštní mechanismus, který umožní globální reakci na krizi.

Za účelem koordinace světové reakce na současnou situaci jsem sestavil a osobně povedu zvláštní skupinu OSN pro řešení potravinové krize. Budu činit vše, co je v mých silách, aby se podařilo upřít k tomuto problému maximální politickou pozornost na summitu G8 v červenci v Japonsku a na konferenci o potravinové bezpečnosti, kterou uspořádá FAO na začátku června v Římě.

K této krizi se musíme postavit čelem. Jsme schopni ji řešit. Máme potřebné prostředky a víme, co dělat. Nesmíme ji vnímat jen jako problém, ale také jako příležitost. Máme obrovskou šanci zaměřit se na samotné kořeny chudoby. Sedmdesát

procent nejchudších tohoto světa jsou drobní zemědělci. Pokud jim dokážeme pomoci, řešení se dostaví.

Během dubnové návštěvy západní Afriky jsem nabyl dojmu, že máme důvod k optimismu. Vláda Burkina Fasa například usiluje o dovoz osiv, která jsou rezistentní vůči suchu, a přijímá opatření na lepší hospodaření s velmi omezenými zdroji vody. Pomáhají jí některé státy, mezi jinými Brazílie.

V Pobřeží slonoviny jsem navštívil kuřecí farmu, kterou obhospodařují ženy. Byla vybudována s pomocí fondů OSN. Takový způsob generování výdělku a potravin může být uplatněn i jinde. OSN pomáhá i s rozšiřováním zemědělské produkce. Farmáři tak budou moci již brzy vyměnit rýži, kterou dodává Světový potravinový program, za svou, vypěstovanou vlastními silami. To jsou jen malé příklady řešení na místní úrovni. Přesně taková řešení Afrika potřebuje.

Když jsem navštívil nově budovanou školu v hlavním městě Burkina Fasa Ouagadougou, vyprávěl jsem místním dětem, jak jsem vyrůstal: škola bez zdí, bez lavic. Jako chlapec jsem poznal, co je to chudoba a hlad, stejně jako generace mých rodičů, prarodičů.

Vzpomněl jsem si na to právě během návštěvy Afriky a současně se zamýšlel, jak bohaté zdroje v Africe jsou, nejen přírodní, ale zejména lidské. Jestliže se moje vlastní země kdysi dokázala vzchopit a stát se ekonomickou mocností, dokáže to i Afrika. Jediné, co potřebuje, je naše pomoc. Začít musíme tím radikálním řešením současné potravinové krize.

Autor je generální tajemník OSN.

Překlad Informační centrum OSN v Praze.

par avion

Z NĚMECKÉHO TISKU VYBÍRAL
MARTIN TEPLÝ

Týdeník Sudetendeutsche Zeitung, který je velmi blízký sudetoněmeckému krajanskému sdružení, byl ve svém vydání z 9. května plný naděje. Schylovalo se ke každoročnímu setkání sudetských Němců v Norimberku, a zástupci landsmanshaftu věřili z Prahy příznivý ohlas, který by podle něj měl „prolomit ledy“ v ustrnulých jednáních s českou stranou. Jejich mluvčí, poslanec Evropského parlamentu Bernd Posselt, ve svém článku shrnul své poslední dojmy z české politiky a pochválil některé aktéry, kteří podle jeho názoru sudetským Němcům fandí.

V prvé řadě vyzdvihl Petra Uhla, který obdržel nejvyšší sudetoněmecké vyznamenání, Karlovu cenu. První vyznamenání udělené zástupci z řad chartistů prý vytváří „značení porozumění“. Po Uhlovi následují čeští katoličtí biskupové, kteří během dřívějších Sudetoněmeckých dnů koncelebrovali mše se svými německými bratřími.

Podle Posselta ve věcech sudetských Němců v České republice „většina ještě mlčí“, zároveň se ovšem začínají množit „hlasy rozu-

mu“. Jedním z takových hlasů je podle něj třeba český ministr zahraničí Karel Schwarzenberg (Posselt neopomene zmínit knížecí titul, čemuž se ministr Schwarzenberg na veřejnosti zásadně vyhýbá), který nazývá věci pravými jmény a označuje poválečné události v Sudetech „vyhnáním“ a nikoliv „odsunem“.

Nadmíru pozitivně je hodnocena Džamila Stehlíková. Posselt cituje úryvky z její novoroční zdravotní zprávy, kde ministryně kritizuje neschopnost Čechů po roce 1989 odmítnout princip kolektivní viny Němců. Ministr Ondřej Liška zase Posseltovi slíbil, že se o odsunu/vyhnání bude psát v českých učebnicích dějepisu, za což mu je věnováno několik pochvalných řádků. Dále jsou „na správné straně“ ještě ministr Cyril Svoboda či biskup Radkovský.

Podle Posselta však těchto pár vláštovek, které „letí tím správným směrem“, ještě jaro nedělá. Pro sudetské Němce je ovšem důležité volit ve svých vyjádřeních správné tóny nehrát do karet těm v České republice, kteří se vláštovky „snaží sestřelit“.

Frankfurter Allgemeine

Cena Henriho Nannena je žurnalistické vyznamenání, které je každoročně udělováno za nejlepší výkony na poli reportáže, investigativní novinářiny, fotografie, ale také celoživotního novinářského díla. Letos se stal jejím nositelem v poslední jmenované kategorii literární kritik Marcel Reich-Ranicki a nedělní vydání Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) přetisklo laudatio od kancléřky Angely Merkelové.

Merkelová nejprve srovnala Reicha-Ranického se sebou a zjistila, že mají jednu věc společnou. Oba jsou důkazem, že i nemožné se může stát možným. Ona, jakožto rodačka ze severu Německé demokratické republiky, která se stala celoněmeckou kancléřkou, může nyní předávat cenu v Polsku narozenému člověku, který přežil šoa a stal se jedním z nejznámějších německých literárních kritiků.

Doktorka fyziky a farářská dcerka Merkelová, která je bezesporu první intelektuálkou v pozici ministerského předsedy SRN od dob Helmuta Schmidta, odmítla ve svém textu „podrobit literárního kritika kritice“ a omezila se na vyzvižení několika aspektů děl Reicha-Ranického. V prvé řadě uvedla téma „světa na protější straně“, které Reich-Ranicki tematizuje ve své autobiografii Můj život. Ranicki zde popisuje snahu obyvatele varšavského ghetta alespoň na chvíli uniknout a oddat se „bezpečí“. Jelikož toto bezpečí a skrytost není možné nalézt v tomto světě, je třeba se utíkat do „světa na protější straně“. A to je možné jedině pomocí umění, literatury či hudby.

„Marcel Reich-Ranicki žije kulturou a chce umožnit i ostatním, aby se této vášně účastnili, pomocí prostředků, které má k dispozici umění, pomocí subtilní síly ironie a také díky jazyku schopnému elegantní pointy,“ rozepsala se kancléřka.

Sächsische Zeitung

Manfred Schulze si ve vlivném regionálním deníku Sächsische Zeitung z 13. kvě-

na bere na paškál výstavu nazvanou Skandály v Německu od roku 1945 a velmi názorně dokazuje propastné rozdíly v kolektivní paměti východních a západních Němců. V Bonnu, bývalém hlavním městě západního Německa, měla výstava obrovský úspěch a nalákala přes 100 000 návštěvníků. Nyní je umístěna v téměř nezměněné podobě v Lipsku. Kurátorka výstavy Andrea Monková si bohužel neuvědomila, že to, o čem psaly západoněmecké deníky před pádem železné opony, mělo pro občany Německé demokratické republiky mnohdy pramaly význam. Jakmile jim tedy dnes ukáže fotografie a texty týkající se západoněmeckých „skandálů a skandálků“, které dobývaly přední strany poválečných vydání západoněmeckých novin, může narazit na nechápavé obličeje, které o zmiňovaných událostech nikdy neslyšely. Rainer Eckert, ředitel Fóra pro soudobé dějiny, kde se výstava koná, dokonce popírá samotnou možnost existence skandálu v NDR. Vše bylo přece dokonale hlídané cenzurou a „veřejné pohoršení“, které je součástí každého správného skandálu, se tedy v NDR zákonitě nemohlo konat. Podle autora článku však Eckert zapomíná na mnohé události, které měly i v socialistickém Německu „skandální“ charakter – vyhoštění zpěváka a básníka Wolfa Biermanna, falšování voleb v roce 1989 a podobně. Manfred Schulze doporučuje návštěvníkům, aby své dojmy určitě zapsali do návštěvní knihy a dokumentovali tak vlastní „východoněmeckou“ historii skandálů a korigovali mylný pohled „západáků“ na NDR.

Francouzský „squat“

Squatterství, tedy obsazování nevyužívaných budov, lze chápat jako recyklaci nevyužitého městského prostoru. Zatímco pro jistou část squatterů se jedná o politickou akci, která je téměř atomem sociální revoluce, řada pařížských squatů založených kolektivy umělců našla postupem času cesty, jak zlegalizovat držení obsazených prostor, a to i s podporou města.

FELIX XAVER

Ve Francii je slovo squat většinou synonymem pro neformální ubytování přistěhovalců. Od sedmdesátých let se zde totiž část ekonomických migrantů zaměřila na obsazování prázdných domů. Vznik těchto squatů ovšem časově koresponduje s aktivitami, které začala ve stejné době v západní Evropě vyvíjet nekonformní mládež. Ta rovněž obsazovala prázdné městské prostory, aby v nich už na politickém základě zakládala squatterské komuny. V některých případech vznikaly squaty z neformálních sdružení hippies a postupně získaly podobu autonomního hnutí, které se částečně prolínalo s uměleckým prostředím.

Bývalou banku na pařížské rue de Rivoli obsadila trojice KGB v roce 1999.

První squaty umělců se v Paříži objevily na začátku osmdesátých let. Jednalo se o spíše rozsáhlé obsazené prostory, původně třeba továrny nebo sklady. Na rozdíl od předcházejících squatterských vln však tuto charakterizovaly docela dobré vztahy s vlastníky. Budovy, v nichž vznikaly squaty umělců, byly často důmyslně zrekonstruovány a část z nich ani nebyla primárně využívána k bydlení. Mezi významné squaty pařížských umělců patřila místa jako Les Récollets, Squat de la Bourse, Squat de La Grange aux Belles, Art Cloche nebo L'Usine Pali-Kao. Poslední jmenovaný, „Továrna Pali-Kao“, fungoval například ve zpustlé papírně. Nešlo vlastně o skutečný squat. Čtveřice umělců si vyjednala nájemní smlouvu s majitelem a podařilo se jí tak vytvořit prostor pro koncerty alternativního rocku. V první polovině osmdesátých let zde hrály skupiny jako Les Rita Mitsouko nebo Búrier Noir. L'Usine Pali-Kao nakonec musela ustoupit renovaci čtvrti Couronnes.

Se starostou v zádech

Jedním z prvních impulsů pro vznik squatů umělců byla iniciativa kolektivu Art Cloche. Ten se již na samém počátku osmdesátých let odvolával na Marcela Duchampa a pod jeho vlivem vytvořil vzor jistého druhu umělecké guerilly. Později, v roce 1999, se největším symbolickým úspěchem kolektivu stalo

ustavení Squat de la Bourse, přímo naproti pařížské burze. Tento squat ale nevydržel dlouho. Jiné však existují dodnes, například Électron libre rue de Rivoli, založený na jedné z nejrušnějších ulic centra Paříže.

Podle informací na internetové stránce kolektivu umělců „Chez Robert, électron libre“, která dům na rue de Rivoli 59 spravuje, byla bývalá banka Crédit Lyonnais obsazena trojicí KGB (Kalex, Gaspard a Bruno) koncem roku 1999. Začal ji opravovat kolektiv sestávající zpočátku z asi desítky osob. Umělci dům vyčistili od mrtvých holubů a injekčních stříkaček a začali v něm pro veřejnost pořádat vernisáže, performance a výstavy. Soudním rozhodnutím měl kolektiv dům vyklidit už v únoru 2000. Na jeho stranu se ale postavil tisk, který fenomén „squat“ – kombinace slov squat a art, umění – jednoznačně podpořil. Proti jeho vyklizení se postavil i budoucí úspěšný kandidát na pařížského starostu Bertrand Delanoë. Se 40 tisíci návštěvníků ročně se místo v exponované části města nedaleko Louvru postupně stalo třetím nejnavštěvovanějším centrem současného umění ve francouzské metropoli.

Jiný umělci revitalizovaný prostor se nachází na levém břehu Seiny, v blízkosti Mitterrandovy knihovny (Bibliothèque nationale de France). Jedná se o opuštěné mrazírny, které si na počátku osmdesátých let najali od francouz-

Asijská umělecká křižovatka

Trend přeměny průmyslových staveb na umělecká střediska dorazil ze Spojených států a Evropy i do Číny.

FILIP POSPÍŠIL

Na cestě z letiště do centra Pekingu budou zanedlouho návštěvníci olympijských her projíždět nedaleko zbrojovky, kterou v padesátých letech vybudovali východoněmečtí inženýři v rámci čínsko-sovětsko-východoněmecké spolupráce. Osud továrny v pekinském distriktu Čaojang se podobá osudu některých podobných východoněmeckých průmyslových podniků. V osmdesátých letech začala zdejší průmyslová výroba upadat, 60 % pracovníků bylo propuštěno a místní tovární haly i ubytovny pro dělníky se vyprazdňovaly. V polovině devadesátých let se na místo začali stěhovat umělci. Dnes takzvaná Umělecká zóna 798 tvoří pravděpodobně největší komplex galerií, ateliérů, obchodů, kaváren a uměleckých dílen v celé Asii.

V pondělí bývá obvykle zavírací den, ale i tak zůstává řada galerií i kaváren v Umělecké zóně 798 otevřena. Obchod se nesmí zastavit. Okolo betonových budov továrních hal si mohou milovníci umění i turisté prohlížet

Umělecká zóna 798 v Pekingu. Foto Filip Pospíšil

desítky soch a instalací. Na prodej jsou například i sochy v nadživotní velikosti, které v sobě parodicky spojují podobu Mao Ce-tunga a hliněných vojáků císařské armády ze Sianu. Graffiti na zdech přízemních cihlových domečků, z nichž pár slouží i pro ubytování umělců, zase zobrazují rudou péticipou hvězdu s dodatečným malým cípkem „mezi nohama“ nebo známý portrét Che Guevary. Po chvíli člověk znejistí. Jedná se skutečně o parodii, nebo spíše o inovaci ikon?

Díla nabízená v desítkách galerií v prostorech Umělecké zóny 798 se liší nejen použitými technikami, ale i obsahem. Objevují se tu odkazy jak na propagandistické umění minulých desetiletí, tak na klasickou čínskou kresbu a malbu. Hned vedle ovšem najdete výtvarné projevy, které přes čínské jméno svých autorů jasně deklarují svou sounáležitost s mimočínskými uměleckými styly a trendy. Výstavní prostory v rámci jednoho areálu od sebe odlišuje nejen volba umělců a důraz na určitý styl, ale i jejich vybavení a atmosféra. Více než třicetistupňové horko se prodeji ve stísněných galeriích v někdejších ubytovných snaží neúspěšně zahnat elektrickými větrníky. Není přitom jasné, zda improvizované osvětlení je otázkou nezbytnosti, nebo prodejním záměrem, který má podpořit zdání „umělecké autenticity“. S těmito prostory naopak kontrastují sousední dokonale klimatizované tovární haly s obřími instalacemi.

„Už to není, co to bývalo,“ tvrdil mi můj průvodce, pekingský student dějin umění. „Všechno už to dávno pohltili byznysmeni, kteří za velké peníze prodávají umění na Tchaj-wan a do Hongkongu. Většina umělců se odsud už odstěhovala, nemá na nájem.“ Právě levné prostory přitom byly hlavním magnetem, které na místo v roce 1995 přitáhly umělce z pekingské Ústřední akademie krásného umění. Začali tady pořádat své workshopy mezi dělníky z továren a příležitostnými návštěvníky. V roce 2000 si tu děkan ateliéru sochy Sui Jainguo otevřel vlastní studio. V následujícím roce se tu objevil první cizinec – Robert Bernell sem přesunul svůj obchod s knihami a nakladatelství. Po něm následoval následoval Tabata Yukihito se svým Beijing Tokyo Art Projects, který obsadil 400 metrů čtverečních a renovoval přitom první prostor v rámci někdejšího továrního komplexu 798. Na větší vernisáže a akce začaly do Umělecké zóny 798 proudit tisíce lidí. Na nájem si umělci vydělávali pořádáním komerčních akcí – prezentací firem Sony, Omega, Christian Dior, Royal Dutch Shell nebo Toyota. Probíhaly tu i koncerty, například skupiny Morcheeba. V roce 2003 se tu odehrálo první pekingské bienále a rok nato mezinárodní umělecký festival. To už se ale původnímu vlastníkovi areálu, společnosti Sevet-Star, přestávalo líbit. Začal chystat demolici. Přestal obnovovat nájemní smlouvy a zakázal podpronajímání prostorů

kulturním institucím a cizincům. Provokativní umělecké reakce a rostoucí popularita 798 se setkaly i s kritikou oficiálního listu China Daily, který vydal článek pod titulkem „Zachází avantgardní umění příliš daleko?“. I když na obrazu Umělecké zóny 798 vystoupila řada umělců, včetně těch oficiálně uznávaných, nejistota ohledně budoucnosti přetrvává dodnes.

Ani tato situace však nebrání dalšímu rozvoji 798. Deník New York Times 29. dubna oznámil, že newyorská galerie Pace Wildenstein se chystá 8. srpna, tedy během zahájení olympijských her, otevřít svou pobočku nazvanou Pace Beijing. Obří galerie má být s nákladem dvaceti milionů dolarů vybudována právě v zóně 798, která se podle šéfa Pace Wildenstein Arne Glimchera nachází na křižovatce mezi Tchaj-wanem a Hongkongem. Od toho si obchodník s uměním slibuje mimořádné zisky na prudce rostoucím asijském uměleckém trhu. „Tovární oblast 798 je třetí nejvýznamnější turistickou atrakcí v Peking,“ prohlašuje Glimcher s narážkou na Zakázané město a Velkou čínskou zeď. „Je tu již okolo dvou set galerií a návštěvnost je tu desetkrát větší než v Chelsea (kde má galerie Pace Wildenstein dva prostory – pozn. aut.).“ Čínští alternativní umělci si ale mezitím už hledají nová útočiště. Jedním z nich jsou někdejší malé továrničky v nedaleké okrajové části Peking, nazvané Caochangdi.

Pod lakovaným dřevem

Christine Teichmannová (nar. 1964 ve Vídni) pobývala v mládí v izraelském kibucu, pak hlídala děti v rodinách v New Yorku, projela na kole Evropu. Pracovala jako truhlářka (na vyšší odborné škole získala inženýrský titul) a před patnácti lety se začala věnovat artistice. S manželem založila artistickou skupinu *Compagnie Fantastique*. Ve Štýrském Hradci, kde nyní žije, vede několik kursů tvůrčího psaní. Ve svých textech pozorně sleduje hranici a (ne)možnost komunikace v intimní zóně rodiny; druhým velkým inspiračním zdrojem je pro ni artistické prostředí. Autorka patří k literární skupině *Europa-Literaturkreis Kapfenberg*. Publikuje časopisecky, letos jí vyšel první román *Kejklíři* (Gaukler), na dalším, *Dravci* (Raubtiere), pracuje. V Česku měla čtení na Světě knihy 2008 v rámci projektu *Das Buch*.

Veronika Holcová: Tanec, 2007

Rozmarýn

Pevně se chytá kostry postele a nic si nepřehne vroucněji než se ještě jednou smět vrátit do své zahrady, domů.

Když jí matka řekla „Buď statečná!“, věděla, že nestojí jen před něčím zlým, ale i to, že žádnou pomoc čekat nemůže.

Ani ve čtyřech při zánětu slepého střeva:

Nikdo jí nic nevysvětluje. Drží ji v postýlce se špruškami. Něco zabolí, probudí se. „Budou mě operovat.“ – „Už to udělali!“, zatímco sedí na nočníku, ukazuje jí sestra švy.

Dezinfekce a chcanky – tak voní podvod.

Ani v sedmi na první školní den:

Nechce sama projít školní branou, při vstupu do třídy se nedokáže představit, nemůže tu zůstat.

„Buď statečná!“, zírat do stolu, rozluštit nápis je, jak se zdá, nejvyšší meta.

Olej na podlahy, pot s příměsí strachu, pach školní mapy, když se rozvine, prach z křídly – tak voní opuštěnost.

Ani ve třinácti:

Dráp, který jí trhá vnitřnosti z podbřišku. Zabalit, schovat před otcem. Jinak by se zděsil.

Krev a mýdlo – tak voní stud.

Ani v sedmnácti:

Tramvaj jede z Jateční ulice na Masný trh, ke klinice.

Krev a éter – tak voní hanba.

Ani v jednadvaceti:

Role se obrátily. Matka pláče. „Buď statečná!“ říká matce a směje se.

Kytky a vosk svíček – tak voní štěstí.

Ani ve třidvaceti:

Trhá ji to vedví. Nesmí tlačit, má tlačit, nemá dýchat, má dýchat, takhle nemá dýchat, křičí, všechno udělala špatně. Trest?

Krvavý uzlíček za odměnu.

„Byla jsi tak statečná!“ a v nouče dostane pusku.

Mlíko a hovna – tak voní vyčerpání.

Ani ve dvaatřiceti:

Svým podpisem potvrzuje, že dokumentu porozuměla v plném rozsahu a přijímá všechna jeho ustanovení.

Barva razítka a vyčichlá káva – tak voní bezradnost.

Ve třiačtyřiceti si šeptá sama pro sebe „Buď statečná!“, když si před zrcadlem rovná černý klobouk.

Kadidlo a hlína – tak voní loučení.

A v osmasedmdesáti:

Jestli bude moci sama vstát a chodit po pokoji, smí domů, slíbil jí doktor.

Jeden po druhém uvolňuje prsty z rámu postele, a padá – černou školní branou do své zahrady s bylinkami, mává děvčeti, ženě;

VII. ročník veletrhu současného umění 7th International Contemporary Art Fair 26. 5. – 1. 6. 2008 Praha

ART PRAGUE Basic Výstavní síň Mánes Masarykovo nábřeží 250 Praha 1	ART PRAGUE Cool Art Factory Gallery Václavské nám. 15 Praha 1	ART PRAGUE Young Galerie Lapidárium Rámová 6 Praha 1
ART PRAGUE Sexy Galerie Václava Špály Národní 30 Praha 1	ART PRAGUE Fresh Galerie Montmartre Řetězová 7 Praha 1	

denně 10 – 19 hod., čtvrtek 29. 5. do 22 hod.
daily 10am – 7pm, Thursday May 29 till 10pm

Záštita nad Art Prague
převzal primátor hl. m. Prahy
Pavel Bém

Záštita nad Art Prague
převzal starosta MČ Praha 1
Ing. Petr Hejma

GENERÁLNÍ PARTNER
UniCredit Bank

NADACE ČESKÝ FOND UMĚNÍ
VÝSTAVNÍ SÍŇ MÁNES

www.artprague.cz
artprague@artprague.cz

inzerce

Christine Teichmannová

„Buď statečný!“ volá za letu na rozvodového soudce, chichotá se a pak plivne, už z docela velké výšky, na matčin hrob.

Levandule a rozmarýn – tak voní návrat domů.

Hra na klavír

Ke konci skladby tančily její prsty po klávesách zuřivě a čím dál neúnavněji. Téměř neúnosný tlak se v zdivočelém sledu not dral ven rourami jejích paží, až vyústil do crescenda závěrečného akordu. Pak jí ruce na stisknutých klávesách strnuly jako dva ohromní pavouci, měla hlavu skloněnou, jako by odříkávala tichou modlitbu. Teprve když místností dozněl poslední tón a sluchu se vnutily zvuky z venku, zdvihla prsty z klaviatury, a ze ztuhlých bílých brouků se znovu staly matčiny pořádné ruce.

Chvilí to trvalo, než se její pohled vrátil zpátky do domu. Nevím, do jakých dálek hleděla skrz notové listy. Vím jen, že tam vždycky zůstávala ještě dlouho, i když už připravovala večeri, přestože s námi už mluvila.

Seděli jsme s bratrem Timem v obývacím pokoji, když cvičila, každý z úplně jiného důvodu. Ačkoliv slovo „cvičila“ její hru vlastně nevystihuje, protože si nevzpomínám, že bych byla svědkem opakování pasáže, kterou zahrála špatně. Hrála dál a dál, jako by měla za cíl něco jiného než bezchybné přehrání not.

Timo hudbu miloval. Zatímco se opíral, se zavřenýma očima sledoval melodii a jen při falešném akordu mu cuklo za víčky, pozorovala jsem matčiny pohyby a výrazy tváře. Bylo mi jedno, co hraje. Věděla jsem, že vybírá z omezeného repertoáru, a po prvních taktech jsem poznala, jaké tóny budou následovat, aniž bych dokázala jmenovat skladbu a správného autora. Co mě fascinovalo, byla cizí žena před klavírem, která vypadala, jako by svou hrou vyrovnávala nějaký účet.

Babičku jsem znala jen jako starou ženu se zkrivenými prsty, které se podobaly svou ztuhlostí i barvou suchým větvím. Když přišla na návštěvu, obcházela klavír jako nevrlá kočka, nikdy se ale neodvážila dotknout blyštícího se lakovaného dřeva. Neměla jsem ji ráda. Když s někým mluvila, měla ve zvyku držet dotýcného za oblečení. Strachem, který před ní měla máma, jsem trnula pod jejím tvrdým pohledem a pevným stiskem i já.

„Otevři ten klavír,“ sykla na mě a hnětla mi svetr mezi prsty. Poslušně jsem odklopila kryt, který chránil klaviaturu před prachem. „Zahraj C!“ poručila. Nazdařbůh jsem stiskla nějakou bílou klávesu. Její prsty se mi zavrtaly do ramene, až to zabořelo.

„C, řekla jsem C. To neumíš noty?“

Zavrtěla jsem hlavou.

„Jak to dítě můžeš nechat takhle zblbnout?“ osopila se na mámu. Timo se chichotal u dveří. Já jsem utekla.

„Cééé!“ opičili jsme se po ní v bezpečné vzdálenosti dětského pokoje.

O mnoho let později jsem našla na půdě v krabici od bot staré koncertní programy. Cizí jméno pianistky mi nejdřív nic neříkalo. Potom jsem v něm ale poznala dívčí jméno babičky. Poslední byl z roku 1938.

V Terezíně sice nechala hbitost svých prstů, ne však svou vášnivou lásku k hudbě. Její utrpení a všechno, co ji na tu „hroznou dobu“ upomínalo, zavřela do černé truhly s oblým víkem, kterou už sama nebyla s to otevřít.

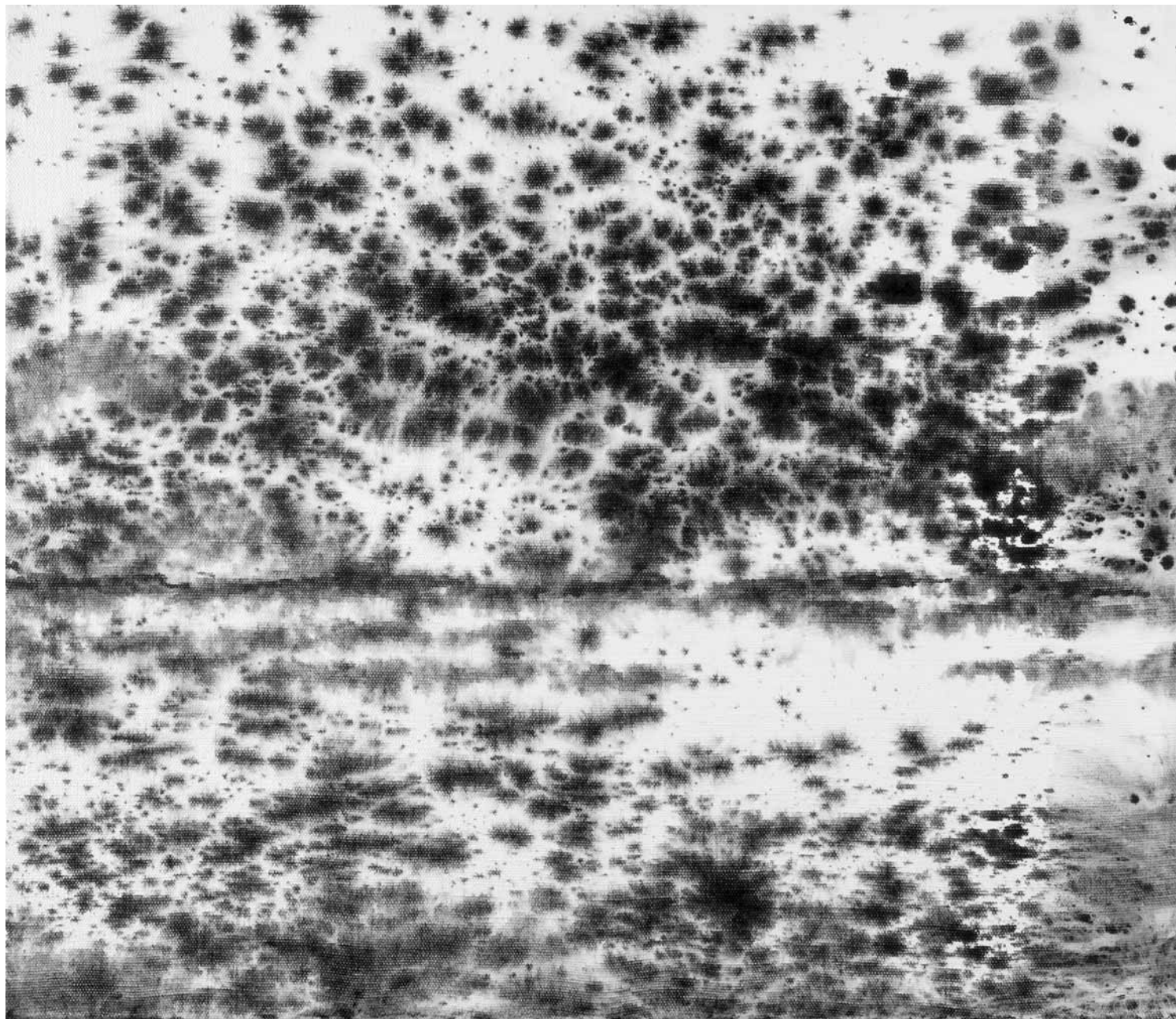
„Musela jsem jí hrát,“ řekla nám jednou máma. „Když jsem hrála špatně, rozzlobila se. Když jsem hrála dobře, plakala. Nevím, co bylo horší.“

Z němčiny přeložil Ondřej Buddeus.

galerie

Veronika Holcová (1973) staví své obrazy na formálních asociacích. Jsou to řetězce napříč vyvolanou emocí, větvcí se různými směry do ramen podobně jako svícen, pomalý růst stromu nebo rychlý pád zničujícího blesku. Vznikají citlivé nervové sítě, které zachytávají různé velké fragmenty „obrazů“ mizející lidské paměti. Zhuštěný prostor se vyprazdňuje, nebe plné kup heroické oblačnosti brázdí silné poryvy větru. Uprostřed nehostinných míst autorka dekonstruuje klíčové momenty cesty, která se stala křižovatkou bez ukazatelů. Množí se tu ostrovy, osamocené stromy, kopce, skály, útesy, jeskyně, prázdné horizonty, nesmělé průhledy a průrvy, posedávají tu čtenářky Murakamiho (už ne Dostojevského!), aby zpoza okna sledovaly bezvýchodně se opakující moment mořského přílivu a odlivu.

Krajinné rámce jsou tu ve skutečnosti projekcí vnitřních pnutí i nesnesitelného časoběhu zobrazovaných postav. Vše je obráceno naruby a obnaženo. Alchymie přírodních živlů, které permanentně obnovují přirozený chod ekosystému, jsou vlastně analogií lidských orgánů. Krajina dýchá, rozevívá se, nabízí prostor, ale také pohlcuje, utiskuje, vyvrhuje. Bývá nehostinná, prázdná, odmítavá, krutě chladná. Rodí a požírá. Obrazy Veroniky Holcové jsou dobře kladené pasty, z kterých nelze utéct. Petr Vaňous

Veronika Holcová: Rybníček, 2007

Bernard Noël
Hrad oběti
Přeložil Marek Sečkař
Host 2007, 175 s.

Noëlovu knihu doprovází pověst skandálního erotického textu blížícího se Příběhu O, jež Host také vydal, a anotace na záložce obálky tuto afinitu potvrzuje, když mluví o „sexuální iniciační cestě“, „dantovské pouti“ a „hypnotickém jazyce, současně magickém a vulgárním, takřka mystickém“. Zdá se, že máme co do činění s jedním z příběhů, pro něž je erotika a sexus metaforou hlubšího filosofického tématu či hledání. Iniciační cesta je skutečně tématem: hlavní hrdina a vypravěč v jedné osobě podniká cestu na tajuplný ostrov, aby tam potkal hraběnkou, ženu mající klíč k zasvěcení. Do jisté míry oprávněná je i paralela s Dantem; jenže tajemství, iniciace i cesta k ní je v Hradu oběti čistě sexuální, přesněji: sadistická a sodomická, a tato rovina je snad ve snaze překonat zábrany a konvence a dát tak prostor k vyjádření vlastního tématu zesílena až k absurdnosti. Podobné texty se obvykle pokoušejí rozjitřit čtenářovo vědomí, aby do něj následně vložily svou myšlenku, ale Noël si vystačí s šokováním samotným. Drastické momenty zde však nenesou onen myšlenkový přesah; nebo spravedlivěji řečeno: snad jej nesou, ale přebíjejí jej a odrazují čtenáře od dalšího hledání. Domnívám se, že stejně vyznívá i pokus o skloubení „magického“ a „vulgárního“ jazyka: to, co vzniká, rozhodně není „mystika“, ale spíše sexuologicko-patologická variace na dort pejska a kočička.

Pavel Šidák

Gary Shteyngart
Příručka ruského debutanta
Přeložila Kateřina Hronová
Triton 2007, 392 s.

Leningradský rodák není první, kdo čerpá ze života (židovsko)ruských emigrantů v USA, ale zatím je neúspěšnější – i proto, že své zážitky zkombinoval s populárním tématem poslední doby, protikladnou stránkou zkušenosti „vystěhovalců“ (jak je tu přeloženo slovo expatriot). Navíc se povznese nad omezení mimetičnosti do říše grotesky: „Paříž 90. let a SoHo východní Evropy“, kam se antihrdina, prchaje před mafii, vydá zušlechťovat místní ruské gangstery (dojde samozřejmě i na módní hudební kluby, veřejná čtení a zakládání literární revue), je Prava na řece Tavlátě, stíněná obří Botou zbylou ze Stalinovy sochy odstřelené po gabardénové revoluci. Třicetiletý debutant je trochu moc okouzlen vlastní sečtělostí a důvtipem (zvlášť úvodní třetina, v níž se Vladimír ještě v New Yorku marně snaží zapadnout mezi intelektuály z vyšší třídy, by snesla proškrtání) a pikareskní děj se drolí na nepříliš souvislé epizody, ale musí se nechat, že mnohé jednotlivosti jsou k popukání. A hlavně: zná materiál z vlastní zkušenosti, takže i když přehání, nedopouští se zásadního zkreslení. Lepší nakladatelství by z překladu udělalo bestseller; tohle dokázalo nevysázet poslední stránku a do svazku ji vkládá zvlášť. Naštěstí ho aspoň zadalo překladatelce, která vcelku postihla jeho atmosféru, i když si plete blokádě Leningradu s „obléháním Stalingradu“ – redakce i korektury jsou mizerné.

Jan Vaněk jr.

Marc Levy
Mí přátelé, mé lásky
Přeložil Lucie Šavlíková
Albatros 2007, 317 s.

Mathias a Antoine jsou nejlepšími přáteli, a co čert nechtěl, oba zůstanou bez manželky sami se svým potomkem. A když už jsou jejich životy tak podobné, proč je nespojit? Začnou nový život spolu. Mají jediné pravidlo: žádné ženy. Přestože chvílemi čtenář čeká, že Antoine se nakloní k Mathiasovi a dlouze ho políbí, k žádnému odhalení pravé orientace nedojde. Nevypulují na povrch ani žádná tíživá tajemství nebo závažné osobnostní vady – hrdinové jsou ztělesněním dokonalosti. Vymyslet zápletku pro bezchybné postavy je oříšek, který Levy bohužel nerozlouskl. Sem tam „vecpal“ do idylky problém, aby se něco dělo. Ten nejokatější – pravidlo žádné ženy – by byl pochopitelný, kdyby ženy životy hrdinů zničily, ale Antoine je natolik zaměstnaný, že žádnou ženu nepotkal již léta, a Mathias i dva roky po rozvodu touží po své exmanželce. Je nemožné pochopit, proč jeden svůj nový vztah vlastně tají a proč tomu druhému ženy tolik vadí. Nevěrohodnost děje a umělost zápletek nejsou jedinými Levyho prohřešky. Nepochopitelný je i způsob, kterým se snaží čtenáře napínat. Jakoby mimochodem popíše někoho v okolí, ale člověk by musel mít jen polovinu mozku, aby mu nedošlo, o kom se mluví, kdo je onen záhadný člověk a jakou roli bude v příběhu hrát. Záhadou opředená osoba je navíc záhy představena. Zkrátka prvoplánový příběh prvoplánových postav.

Dominika Pospíšilová

Jiří Žáček
Okurková sezóna
Sláflka 2007, 80 s.

Bylo nebylo, před dávnými lety vyšla jedna sbírka humorných veršů, aforismů a parodií Jiřího Žáčka. Psal se rok 1982. Již tenkrát šlo o záležitost veskrze zábavnou, zdánlivě nesmyslnou, jíž však doba vzniku dopomohla k významům, které pravděpodobně ani sám autor původně nezamýšlel. A tak se stala sbírka svým způsobem záležitostí, o které se mluvilo. Většina textů byla zhudebněna, dostaly se do tzv. obecného povědomí. Teď vychází nové vydání: Kdo si plete kynologii s gynekologií, dožije se mnoha překvapení. Jedině analfabet neudělá nikdy pravopisnou chybu. Prase na humanismus nenachytáš... Nikdo nikdy nestanovil, kudy se klikatí hranice mezi publikacemi, které obtočí i po čtvrt století, zejména dojde-li k zásadní společenské změně, jakou byl rok 1989. A tak je zatěžko určit, na které straně této pomyslné hranice se nachází Okurková sezóna. Pro dříve narozené čtenáře to může být záležitost sentimentální vzpomínky, pro mladší jen kratochvíle k pobavení přátel. Ovšem i autor tušil, že startovací můstek pro knihy v roce 1982 a 2007 je zásadně odlišný. Proto přistoupil k určitým inovacím, některé starší písňové texty obměnil a původní třetí oddíl, který tvořily epigramy z literárního zákulisí, nahradil novějšími humoreskami a parodiemi. Zdali tato inovace pomohla k obhájení nového vydání, nechť posoudí laskavý čtenář, protože slovy autora: láska hory přenáší, ale s blbostí ani nehne.

Magdalena Wagnerová

Michael Kirwan
René Girard – uvedení do díla
Přeložil Jiří Kučera
Centrum pro studium demokracie a kultury 2008, 155 s.

Kniha teologa Michaela Kirwana věnovaná francouzsko-americkému kulturnímu kritikovi se zabývá ve světle Girardovy mimetické teorie především náboženskou stránkou jeho díla. Toto zúžení má své přednosti i úskalí. Teorie mimetické touhy i mechanismus obětinného beránka se přímo nabízejí ke srovnání s dílem Giorgia Agambena Homo sacer, protože i zde je analyzováno násilí. O to víc se však Kirwan věnuje myšlenkovým zdrojům Girardova díla i jeho religiózní dimenzi, zejména základní premise o bytostné spojitosti násilí a náboženství. Tato spojitost je popřena v Girardově, respektive Nietzscheově dichotomii Dionýsos versus Ukřižovaný, jež některými rysy koresponduje s jinou Girardovou dichotomií „lži romantismu“ a „pravdy románu“. V době dominance znakové autonomie literárního textu je aktuální metoda, jíž Girard vzájemně konfrontuje/propojuje společenskou realitu a literární jazyk. Ještě aktuálnější je však způsob, jímž zbavuje křesťanství nánosů osvícenských či na osvícenství navazujících interpretací. Ve zdůraznění jedné důležité stránky Girardova díla, totiž v demaskování falešné afirmace lidství jako „lži romantismu“, je Kirwanova interpretace Girardovy verze Ukřižovaného podnětná.

Michal Janata

Třetí kultura
Editor John Brockman
Přeložili Anton Markoš, Libor Novák
Academia 2008, 429 s.

Brockmanův sborník Třetí kultura nese podtitul Za hranice vědecké revoluce, což v podstatě vystihuje obsah většiny příspěvků. Ať už jde o téma evoluce, kosmologie, mozku/vědomí nebo umělé inteligence, texty se snaží popsat „celkový obraz“ příslušného oboru a co z něj vyplývá dalšího pro naše porozumění světu. Často jde o záměrně subjektivní pohledy. Do sborníku přispělo 23 předních popularizátorů, es současné vědecké publicistiky, například Gould, Dawkins, Minsky, Dennett, Penrose, Kauffman, Pinker, Smolin či Hillis. Od většiny z nich vyšly v češtině i samostatné tituly, kde své myšlenky představují podrobněji, tady se jedná spíše o rámcová shrnutí. Autoři zastávají často protikladné postoje, takže dojde k hádkám o sobecký gen, přerušované rovnováhy, memy, vědomí, Gaiu, řád a chaos, superstruny... Aby editor tento moment konfrontace zvýraznil, doplnil jednotlivé příspěvky i vyjádřeními „oponentů“, ta jsou však bohužel občas odbyta. Mnohdy jemné spory taktéž ocení spíše čtenář, který je s těmito tématy obeznámen už předem. Autoři samozřejmě umějí psát, vždyť jde v určitém ohledu o mediální hvězdy (takže na druhé straně tu najdeme mnohdy spíše o mediálně vděčná témata než o vědecký mainstream). Překlad je kvalitní, české vydání mělo několik odborných recenzentů.

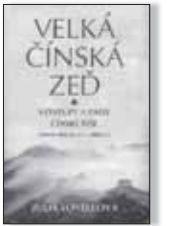
Pavel Houser

Hannah Arendtová
Vita activa neboli O činném životě
Přeložil Václav Němec
Oikymen 2007, 431 s.

Významná německo-americká filosofka se ve své knize zabývá poměrem života aktivního a kontemplativního. Jde jí zejména o analýzu práce, zhotovování a obecně jednání, kam vhodně zahrnuje i to, kdy druhému odpouštíme a přitom proměňujeme svou mysl (analýza Ježíšova působení). Probírá všechny významné autory, kteří se zabývali výzkumem práce a osvobozováním člověka od práce, vidí zcela jasně utopismus marxismu, který se načas stal opiem lidstva. Aktivní život vrcholil novověkem a na něj navazující moderní dobou, rozvojem kapitalismu; filosofka bez zastírání lící i odcizení a nárůst nihilismu přicházejícího s novou dobou, kdy se vyrábějící a zhotovující člověk (homo faber) odcizuje přírodě, kterou dobývá. Jasně vidí descartovskou příčinu tohoto stavu, kdy se jediná pravda nachází v sebejistotě pochybujícího subjektu, jež se oděla do ideálu čistě matematického poznání. Reálný svět byl převeden na logické a matematické vztahy, a tak náš konkrétní smyslový svět vlastně zmizel. Původní kontemplace pravdy byla zcela vyloučena ve prospěch rozvoje přírodních věd a techniky. Arendtová naznačuje, že k našemu životu je třeba zohlednit i autentickou zkušenost myšlení, která se projevuje u skutku rozjímajících myslitelů: ti jsou schopni nazřít budoucnost člověka.

Jiří Olšovský

Julia Lovellová
Velká čínská zeď – vzestupy a pády čínské říše
Přeložila Jan Žlábková
Pavel Dobrovský-Beta 2007, 328 s.

Velkolepé pojednání o Velké čínské zdi zahrnuje nejenom otázky samotné stavby, ale zamýšlí se také nad Čínou jako nad fenoménem. Proto se zde mimo kapitoly věnované historii Velké čínské zdi objevují i ty, které se dotýkají čínského komunistického režimu, situace v Tibetu a dodržování či spíše nedodržování lidských práv. Odlehčená jazyková stylizace činí i z historických pasáží zajímavou četbu, avšak neuráží čtenáře vtíravým zjednodušováním. Na pozadí střídání čínských dynastií se dozvídáme, jak odlišně od Západu vnímali Velkou čínskou zeď samotní Číňané, jak se proměňovala její symbolika v běhu staletí a hlavně co znamená tento symbol na počátku století jednadvacátého. Stinné stránky současné situace v Číně jsou v knize bez obalu otevřeny; svoboda projevu, cenzura internetu. Končí se příznačně otázkou, nakolik ovlivní západní svět doba, kdy se čínský nacionalismus stane klíčovou geopolitickou silou ve světě. Rozsáhlé dodatky a mapy jen završují kvalitní zpracování historie zásadní světové velmoci.

Zuzana Malá

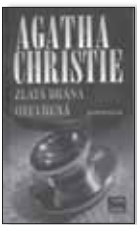

Philip Pullman

Jantarové kukátko – Jeho temné esence 3
Přeložila Dominika Křestánová
Argo 2007, 491 s.

Jantarovým kukátkem se završuje Pullmanova série Jeho temné esence (i když další příběhy z tohoto svérázného univerza Pullman připravuje). Poslední díl byl dokonce oceněn Whitebreadovou cenou, což se v žánru dětské literatury nestává. Pullman pro svou trilogii vytvořil nejen vlastní svět (a šikovně ho propojil s tím naším), ale pohrává si tu jak s filosofií, tak především s teologií. Náš svět je jen jedním z mnoha, které vedle sebe paralelně existují (v knize jsou pak propojeny jakýmsi okny) a někde nad nimi existuje Bůh. V Pullmanově podání jde o věkovitého starce, kterému je vlastně už všechno jedno. A co že ten Bůh je? První bytost, která vznikla z jakési vědomé hmoty, tedy nikoliv stvořitel. V tomto svazku Pullman svou myšlenku dotahuje do konce a nebhohou Lyrů posílá bloudit do světa mrtvých. Oproti předchozím dílům tu však často schází větší spád a třeba právě putování světem mrtvých je příliš zdouhavé (ale má hrozivě temnou atmosféru!). Očekávané velkolepé bitvy pak probíhají možná až příliš rychle. Je vidět, že tuto trilogii psal Pullman především pro dospělé a děti, i odrostlejší, se mohou často ztrácet ve všech těch odkazech na Milтона nebo Blakea. To ale nic nemění na tom, že Jeho temné esence patří k vrcholům dětské literatury. Skvělá příležitost pro všechny, kteří mají po ukončení Harryho Pottera pocit, že jim něco chybí...

Jiří G. Růžicka

Agatha Christie

Zlatá brána otevřená
Přeložila Edda Němcová
Knižní klub 2008, 208 s.

Spočítat, do kolika případů se už musela vložit inteligence Hercula Poirota, by bylo svým způsobem obdobně napínavé jako zápletky samotné. Proslulý soukromý detektiv belgického původu se již dávno zabydlel na českém trhu a svoji výsadní pozici mezi vyšetřujícími „očky“ neztrácí ani ve Zlaté bráně. Pokud bychom hledali stopy vývoje uvnitř této postavy, dopadli bychom stejně jako při pátrání, zda její autorka prošla vývojem co do stylu psaní a vyprávění jednotlivých příběhů. Poirot i Agatha Christie konstantně stojí na stejném místě, stěží nás překvapí, jenže to se vlastně od nich očekává (ba vyžaduje). Čtenáři navyklí na strohý, nevyumělkovaný autorčin jazyk stejně jako na noblesní a spisovnou mluvu detektiva se nechají vést za ruku od začátku až do konce. A cesta je dlážděna mnoha postavami a zejména pak zvraty, které nás nejednou svedou falešným směrem. Knihy Agathy Christie tak trochu připomínají hudební etudy, je v nich vše potřebné, aby dobře zněly, ale především aby v nich bylo vše funkční a nic navíc. I proto jsou de facto prosty nějakých hlubších emocionálních prožitků, neobsahují poselství, zkrátka mezi řádky najdeme jen prázdný prostor. Svoji funkci (předložit záhadný případ a postupně jej odkrývat) ale plní výtečně.

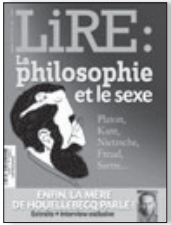
Lukáš Gregor

Host 5/2008

Květnový „měsíčník pro literaturu a čtenáře“ zpracovává jako ústřední téma fenomén knižních rozhovorů. Osobností Hostu, s nímž časopis přináší obsáhlé, vřelé sice, možná ale trochu zbytečně familiérní interview, je tentokrát autor a znalec tohoto žánru Aleš Palán. Ten připravil tolik knih (včetně jedinečné Člověk musí hořet i želivským opatem Bohumilem Vítem Tajovským), že je na co se ptát. Škoda, že Palán je i autorem dvou následujících textů, které redakce mylně řadí do rubriky esej – v tom posledním už se čtenář nedozví věru nic nového. Smysluplně pak v celku působí i recenze významných knih žánru a snad i poněkud uměle naroubované úvahy o „románovosti“ coby kontrastu k jakési autenticitě dialogické formy. Na své si v tomto čísle přijdou milovníci anket: kromě ankety k rozhovorům přináší Host i blok vzpomínek na literárního vědce Zdeňka Kožmína, který zemřel na podzim – zde samozřejmě nemohou chybět drobné vzpomínky, od nichž už je k anketě jen malý krůček. Host má i své další pravidelné rubriky – ty smysluplné (fotografie, tentokrát Břetislava Svozila), méně pochopitelné (pohledy na obskurní životopis „profesionálního hlasatele ateismu“ s recenzí) i ty, na něž redakci již tradičně nezbyvá dost sil, a tak je zřejmě vůbec nerediguje (recenze). Světová literatura tentokrát představuje Neapol – a my už se těšíme na dalšího Hosta, snad bude mít zase přílohu, kdyby to v hlavní části periodika opět trochu „nevýšlo“.

Marta Ljubková

Francie

Lire 5/2008

Filosofie a sex se jmenuje tematická příloha květnového čísla francouzského literárního časopisu Lire. Vymezený prostor věnuje nejen sexualitě jako tématu filosofických pojednání, ale zabývá se také osobním vztahem filosofů k ní a lásce obecně. Stojí za to zamyslet se, zda sexualita patří k důstojným otázkám filosofického bádání, a podobně je třeba ujasnit si, odkdy o ní filosofové otevřeně hovoří. Námět se dá pojednat jak výčtem významných osobností s podrobnostmi o jejich preferencích, tak pokusem o definování hlavních kategorií přístupu k sexualitě. Časopis nabízí obojí a zprostředkovává tak poměrně vyčerpávající informace o osobnostech nejnáruživějších i nejmírnějších, s choutkami zcela banálními i zvláštními a nečekanými. Vytváří si pro klasifikaci škatulky jako láska sokratovská či platonická, vypočítává známé postavy se sklonem k exhibicionismu i ty, které před honbou za povrchním potěšením těla dávají přednost studiu a přemýšlení. Vyjmenovává možné objekty sexuality (za slečnami, kurtizánami, sličnými eféby a často vlastními žáky a žákyněmi, následuje oblíba v sebeukájení, další kapitolkou je pak láska k Bohu a racionálnímu uvažování). Fakta a pokusy o utřídění zvolené tematiky doplňují drobnosti: například výčet těch, pro které je sexualita něčím zavržením, zbytečným či pohoršujícím, zpestřuje zmínka o snaze rodiny jistého velicíka uchránit ho před posláním učence právě tím, že ho předhodila svodům lehké krásy.

Jovanka Šotolová

odjinud

O Jaroslavu Vrchlickém jako kritikovi píše v 10. svazku Studií bohemia sborníku Acta Universitatis Palackianae Olomucensis (řada Philologica, 2007) Jan Schneider.

K prvnímu desetiletí 20. století ve vývoji F. X. Šaldy zaměřila své bádání v témže svazku olomouckého fakultního sborníku Hana Bednařiková. – V Slovenské literatuře č. 1/2008 uveřejnil Bohumil Fořt studii o naratologických aspektech v Šaldově teoretickém myšlení.

Památku přehlíženého germanisty Stani-slava Sahánka (15. 6. 1883, Trávník u Kroměříže – 27. 2. 1942, Mauthausen), „interpreta biedermeieru“, připomněl v Akordu č. 8 (duben 2008) František Všeticka.

Druhé vydání deníkových zápisků Čest-míra Jeřábka *V zajetí stalinismu* (Barrister & Principal, Brno 2008) recenzoval v Babylo-nu č. 8 Adam Drda.

Sto let od narození Egona Hostovského 23. 4. t. r. připomněl medailon Tomáše Pěk-ného v Roš chodeš č. 4/2008.

Obavy o osud literárního archivu Jiřího Žantovského (1909–2000), mladšího spolužáka E. Hostovského z náchodského gymnázia a dlouholetého pracovníka Památníku národního písemnictví, vyjádřila v dopise Listům č. 2/2008 Olga Hostovská.

Poválečným přehodnocováním avantgard-ních východisek v básnickém díle Karla Hyn-ka se zabývá studie Jiřího Chocholouška Sur-realismus po pitvě, dostupná (bohužel už jen v internetově provozované) Aluzi č. 3/2007.

Morytát *Francka a Johnny* (*Frankie and Johnny*), geniálně přeložený v šestnácti slo-kách Františkem Vrbou (a neméně geniálně interpretovaný Milošem Kopeckým v televiz-ní Ztracené revui, 1961), přetiskl (s vynechá-

ním jedné sloky) z antologie *Americká lidová poezie* (ed. Lubomír Dorůžka, SNKLU 1961) Michal Bystrov v další kapitole svého seriá-lu Příběhy písní (Uni č. 5/2008). (Vynecha-ná sloka: „Francka šla k hlavnímu vchodu/ a zvonek zmáčkla tam/ a hned: ‚Pryč z cesty, vy coury,/ nebo vás tu rozsekám./ Chci toho chlapa, co mi pije krev!‘.“)

Vysledovat „specifika promluvy vypovídají-cího subjektu“ v prózách Ivana Vyskočila si předsevzala Veronika Košnarová v studii Nové velké barevné pastelky (Tvar č. 9/2008).

Antilaudatio Vladimíra Justa k udělení *Ceny Karla Čapka Václavu Havlovi* otiskl bulle-tin Obce spisovatelů Dokořán č. 45 (březen 2008).

V 1. letošním čísle Dobré adresy recenzo-val Kazimír Turek román Ludvíka Vaculíka *Hodiny klavíru* (Atlantis, Brno 2007).

Esejistickou knihou Daniely Hodrové *Citli-vé město* (Akropolis 2006) se v České litera-tuře č. 1/2008 zabývají studie Josefa Vojvodí-ka a Jiřího Pelána.

František Knopp

soutěž

Rutu Modanová
Hluboké rány

Napište nám, kde se odehrává děj příběhu Hluboké rány. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, knihu získá. Uzávěrka soutěže je 28. 5. 2008. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

RADIO

SERVIS

CD ve formátu mp3

15 PŘÍPADŮ SHERLOCKA HOLMESE

Bohumil Hrabal

STAROVĚKÉ BÁJE A POVĚSTI

1 TOULKA ČESKOU MINULOSTÍ

PŘIPRAVUJEME:

15 případů Sherlocka Holmese podruhé

Ellery Queen: Město malérů

Zásilkový obchod:
Radioservis, a. s.,
Jeseniova 36, 130 00 Praha 3,
objednávky: 221 551 348 (zázn.),
222 713 037
e-mail: eshop@rozhlas.cz

Firemní prodejna:
Reprezentální prodejna
Českého rozhlasu
a České televize,
Vinohradská 13, Praha 2
tel.: 222 254 480

www.radioservis-as.cz

Společnost Topičova salonu a 1. Art Consulting Brno–Praha Vás zvou na výstavu

Hugo Demartini

Ake a proměna geometrické skladby

Topičův salon 27. 5.–4. 7. 2008

Praha 1, Národní 9, 1. patro, otevřeno po–pá 10–17 hodin

Základní partner: 1. Art Consulting Brno–Praha
Sponzoři: Avers, GAVED, nakladatelství KANT, Kovalam, LAPAS, Pragopлакát
Mediální partneři: Kulturní týdeník A2, Český rozhlas 3 – Vltava
Celoroční výstavní program Topičova salonu podpořilo Ministerstvo kultury ČR topicuvsalon@volny.cz

Kruh a Čtyři dny Vás zvou na mimořádnou přednášku konanou v rámci projektu Four Cities in Motion

po 26. 5. 08 20h

KÉK v Kruhu Současná maďarská architektura

**KÉK – Centrum současné
maďarské architektury (Budapešť)
sporaarchitects (Budapešť)**

La Fabrika, Komunardů 30, Praha 7

KÉK: Centrum současné maďarské architektury jehož hlavní náplní je formou přednášek, diskuzí, workshopů, výstav, vycházek a prezentací upozorňovat na současně trendy maďarské architektury.
www.kek.org.hu
sporaarchitects: sdružení architektů, designérů, stavitelů a myslitelů tvořících v oblastech architektury, urbanismu, výzkumu a vývoje, kteří sami sebe označují jako „multidisciplinary office“.
www.sporaarchitects.hu

publikace a trička Kruhu jsou při přednáškách v prodeji za výhodnou cenu vstupné 50 Kč
info: www.kruh.info, www.ctyridny.cz

**Život je pes
Year of the Dog**
Režie Mike White, 2007, 97 min.
MagicBox 2008

Fráze „život je pes“, známá například ze seriálu Maxipes Fík, se stala inspirací i českým distributorům snímku, který by se měl jmenovat spíše Rok psa (nebo třeba Rok se psem). I když hlavní hrdinka to nemá nijak lehké. Dlouhodobě uzavřena ve své samotě se mužům spíše vyhýbá, když na svůj boj o šťastné partnerství, které začíná její bratr, po letech trochu rezignovala. Teď je jejím nejlepším přítelem pes. Když o něj nešťastnou náhodou přijde (pro diváka možná nečekaně brzy), pořídí si dalšího, a pak rovnou celou smečku. Pro herce a scenáristu Mikea Whitea je tento snímek režisérským debutem, a jak se dozvíme z průměrných bonusových materiálů plných superlativů, jeho vysněným. Postavil ho na hlavní hrdince Peggy (Molly Shannonová) a dává to patřičně znát. Většinu scén ve filmu tvoří záběr na Peggyin obličej, který zrcadlí to, co právě hrdinka prožívá (i když se to snaží skrývat). Shannonová svou roli ustála na výbornou a trochu připomíná herečky, jako je Emily Watsonová nebo Maggie Gyllenhaalová. Snímek sice není stále tak vtipný, ani dostatečně tragický, aby diváka dostatečně strhl, nikdy však nezabrousí do přehnaných extrémů obou žánrů, na nichž je postaven. Život je pes je zkrátka typické oddychové dílko, určené pro diváky letních filmových festivalů. A víc snad být ani nechtěl.

Jiří G. Růžička

**Vzestup
Voschožděníje**
Režie Larisa Šepitková, 1976, 111 min.
Řítka Video 2008

Autor by se při psaní o jakémkoliv filmu měl vyvarovat velkých superlativů, ale u tak sugestivního snímku, jakým Vzestup je, to dost dobře nejde. Film je právem považován ze jeden z vrcholů žánru válečného filmu, v podstatě je to ale psychologické drama o dvou zajatých partyzánech, kteří se při krutém výslechu zachovají naprosto rozdílně: jeden zradí, druhý volí smrt. Na jedné straně je tu realisticky pojatý příběh, oslovující diváka umnou kombinací filmových prostředků (ruční kamera, kontrast realistických a symbolických sekvencí, hudba), na druhé straně lze film považovat za filosofickou výpověď na téma potřeby duchovní stránky lidské existence. Hlavní hrdina sice fyzicky hyne, jeho čin je ale poselstvím nové generaci. Nedostižně natočená a sestříhaná závěrečná scéna dokazuje jedno – netřeba velkofilmu, pokud chceme hovořit o velkých věcech. Stačí pravdivě zobrazit podstatné. Larise Šepitkové se to ve Vzestupu podařilo jako málokomu jinému. České DVD přináší film v dobrém přepisu s originálním ruským zvukem, českými titulky i volitelným dabingem, který je ale obskurní a odnímá filmu podstatnou část jeho (téměř) dokonalosti.

Petr Gajdošík

**Giacomo Puccini
La Bohème**
Deutsche Grammophon 2008

Bohéma z roku 1896 je první ze tří Pucciniho nejznámějších oper (dále Tosca a Madam Butterfly). Jde o mistrovské dílo italské opery, o dokonalé spojení hudby a textu, o geniální vyvážení témat dramatických, lyrických, radostných a tragických. Každá nová nahrávka tak populárního díla se musí vyrovnat se svými předchůdci. A vždy se musíme ptát: proč další nahrávka po legendární Karajanově s Mirellou Freniovou a Lucianem Pavarottim nebo z poslední doby Chaillyho s manželskou dvojicí Angela Gheorghiu a Roberto Alagna? Důvodem pak musí být dokonalé provedení a hlavně skvělí pěvci. V současnosti těžko najdeme přítažlivější dvojici, než je Anna Netrebko a Rolando Villazón. Ti mají už několik společných nahrávek (např. Verdiho Traviatu), Bohéma je pak záznamem provedení opery v Mnichově v dubnu 2007. Sbor a Symfonický orchestr Bavorského rozhlasu řídí Bertrand de Billy a skvěle obsazené jsou i další role tohoto interpretačně nelehkého díla (Nicole Cabelllová, Boaz Daniel aj.). Pozornost na sebe však – a nutno říci, že právem – strhávají především A. Netrebko a R. Villazón; je radost opět se přesvědčit, že v jejich případě nejde jen o nadnesenou chválu nebo o mediální bublinu. Oba tu prokazují svrchované mistrovství a službu onomu sepětí textu a hudby, vášně i lyriky, jejímž ztělesněním je Bohéma jako málokterá jiná opera. Těžko mohli producenti vybrat pro tento pár vhodnější dílo!

Milan Valden

**Faust / Nurse With Wound
Disconnected**
Art-Errorist 2007

Setkání dvou legend. Z Faust, krautrockových hrdinů počátku sedmdesátých let, jsou v současné době dvě nevražící sestavy, z nichž každá popírá legitimitu té druhé. Ani jedna z nich nevystoupila na festivalu Stimul a řeč bude o té, která tak neučinila dvě hodiny před plánovaným začátkem vystoupení (tedy Jean-Hervé Peron, Werner Zappi Diermeier a nováček Amaury Cambuzat). Nurse With Wound, o dekádu mladší volná sestava kolem zvukového mága Stevena Stapletona, by, stejně jako mnoho dalších britských psychedeliků osmdesátých let, nemohla existovat bez geniálního alba tisíce stříhů Faust Tapes (1971). Spolupráce plná vzájemného respektu se zhmotnila ve čtveřici podobně dlouhých, v průměru dvanáctiminutových skladeb. Začíná v podobném duchu jako o třináct let mladší comebackové album Rien, na němž Faust předložili svou estetiku ke zpracování Jimu O'Rourkeovi (a řval jim k tomu Keiji Haino). O podobnou trefu do černého se v případě Disconnected nejedná. Rockový úvod s dřevními bicími a akustickou kytarou, který se mnohokrát přelije v cosi úplně jiného a zpět, je typicky faustovský, zbylá trojice skladeb občas působí jako vata. Bzučící elektronické frekvence jsou tu a tam narušovány vpádem hlasu a ruchů, jednou se promění v exoticky znějící rytmický trans. Dalo by se říci, že album po svěžím nádechu příjemně, dlouze usíná v duchu tišší produkce jindy zlomyslně dadaistických Nurse With Wound.

Petr Ferenc

**Pan Včelka
Bee Movie**
Režie Simon J. Smith, Steve Hickner, 2007, 90 min.
Bontonfilm 2008

Příběhy ze života hmyzu kupodivu stále ještě animátory lákají, snad proto, že na mravencích (a teď včelách) scenáristé snadněji demonstrují, jak jsou důležité vzájemné vztahy uvnitř společnosti. Studio DreamWorks takto kdysi dokázalo uhranout svým Mravencem Z a po sérii nemastných neslaných pokusů udělat vtipné filmy pro děti s jinými protagonisty se opět vracejí s hmyzími hrdiny a poetikou tam, kde se trochu baví i divák postarší. Odpovídá za to především Jerry Seinfeld, který v roli nespokojené včely Barry B. Bensona nezapomíná na svoji zkušenost stand-up komika. Slovní humor Pana Včelku zachraňuje před propadlým podprůměrností, objeví se i několik čistě obrazových gagů. Ale i tak tvůrčí nejistota, pro koho film udělat, nás vedle Seinfeldovy ironie obohatí o řadu hloupoučkých bum-bác gagů, které dnes snad už ani děti nepobaví. Jednoduchost kresby ale nijak nevadí – jen lidské postavy by mohly u DreamWorks vypadat trochu lépe. Vizualní strohost však dostává řádně na frak v působivých scénách letu včel. Podmanivé průlety těsně nad zemí vtáhnou nejen do děje, ale dávají načas zapomenout, že Pan Včelka do světa žádnou díru neudělá. DVD vydání nabízí solidní várku bonusů jak pro ty menší, tak pro ty zvědavé (např. právě o technické stránce animace).

Lukáš Gregor

**Nachtmystium
Worldfall (EP)**
Century Media 2008

Nachtmystium patria k lídrom severoamerickéj undergroundové scény – nielen kvůli hudbe, ale aj preto, že ich frontman Blake Judd je hlavou vydavateľstva Battle Command Records, ktorého katalóg sa oplatí sledovať. Aktuálne dianie okolo tejto kedysi ortodoxne blackmetalovej skupiny však závažne kontroverziou. Prestup k – na metalové pomery – veľkému vydavateľovi Century Media (v 90. rokoch presláveného vydaním zásadných nahrávok európskeho doom metalu) sa nestretol s pochopením, nemalou nepríjemnosťou bol tvrdý spor s labelom Moribund Cult, kvôli ktorému Worldfall vychádza ako samostatné EP a nie ako split s Leviathan, premiantom medzi blackmetalovými one-man projektami. Napriek všetkému prekvapí vyzretosť materiálu, s ktorým Nachtmystium vyrukovali. Blackmetal slúži len ako voľný základ pre hudbu, ktorá inklinuje k pestrofarebnej psychedélii. Titulná a úvodná skladba upúta rozostreným, mäkkým zvukom gitár, použitím moogu a netypicky čistými vokálmi. Po prejdení mostu cez dve tradičnejšie piesne sa dostaneme k záveru, ktorým Nachtmystium vzdávajú hold svojim inšpiračným zdrojom. Prekvapivý (a vynikajúci) cover skladby Rose Clouds Of Holocaust od neofolkových Death In June zatieni menej výraznú IV, pôvodom od Goatsnake, stoner metalového komba okolo Grega Andersona (dnes člena Sunn O))) a šéfa vplyvného labelu Southern Lord). Vydarený predkrm pred dlhohrajúcou doskou plánovanou na jún!

Juro Olejník

Janusovská tvář modernity

Svět podle Jana Kellera

Nová práce ostravského sociologa Jana Kellera usiluje o rozkrytí kořenů a teoretického chápání modernizačního procesu. Činí tak se zřetelem k modernitě v širokém slova smyslu.

MATĚJ KOTALÍK

Teorie modernizace se zrodila ve Spojených státech po druhé světové válce. Její prvotní metodologickou oporou je strukturní funkcionalismus sociologa Talcotta Parsonse, politickými impulsy pak vznik a rozmach studené války, vzrůstající interakce mezi tradičními velmocemi a zeměmi třetího světa. Dvě fáze modernizace, jakkoli jsou vedeny snahou o nárůst svobody, blahobytu a hospodářského růstu, vykazují k dosažení úspěchu zcela odlišné recepty. V první vlně padesátých let je to silný sociální stát, regulace trhu a rozšiřování sociálních práv, o několik dekad později naopak redukce sociálních práv a tržní deregulace. Povšechný pojem modernizace skrývá v sobě tudíž bezpočet nejasností a rozporů.

V úvodu a první kapitole práce je kritizována mlhavost, nedostatečná vědeckost a politická služebnost modernizačních teo-

mala na samém konci studie, ať již v logice postupu od teoretického nástinu k interpretaci nebo v zájmu koherence textu a důraznosti jeho poselství. Fenomén globalizace představuje ze všech vykládaných dílčích aspektů modernity největší neznámou do budoucna a zároveň je nejnaléhavější, proto mohla jemu věnovaná stať splnit úlohu jakési pointy.

Mnoho prostoru pro spekulace

Autorův nástin negativních vlivů druhé fáze modernizace, především postupného rozkladu forem sekundární sociability, může se jevit tvář v tvář každodenní praxi jako poněkud příkrý, někdy ovšem i naopak. Například sociální a kulturní dopady privatizace právní oblasti, zmiňované autorem coby možný budoucí vývoj, již zčásti skutečností jsou – dokumentuje to absence právních center pro nemajetné a obecně nerovnost v přístu-

státního paternalismu ve Francii na straně druhé. Také z tohoto důvodu se vznik pastných sociálních rozdílů a eroze střední třídy v různých zemích Severu mohou citelně lišit. Totéž platí pro otázku ekonomizace současného života ve všech jeho rozměrech. Kellerova skeptická vize budoucího vývoje školství ve směru jeho technokratizace je sporná, přinejmenším v konfrontaci se současnou popularitou humanitních oborů v České republice. Nadto nelze význam vzdělání poměřovat jen jeho uplatnitelností na trhu práce, nýbrž i takovými činiteli, jako je symbolický kapitál. Spíše než garance obrany a skupinových práv má kvalitní vzdělání poskytovat hodnotu neméně podstatnou a mnohem univerzálnější, jež daleko přesahuje svět práce – schopnost kriticky a nezávisle hodnotit svět kolem sebe, řečeno s Václavem Bělohradským: „podvracet objektivní verze světa“. Ačkoli se Kellerova práce zabývá převážně jevy ekonomickými, či je alespoň nazírá v ekonomických souvislostech, nesnaží se výklad v žádoucí míře empiricky doložit. Nepočetné kvantitativní údaje plní zde spíše roli dokreslujícího ornamentu než podpůrného argumentu. Jen stěží může zde čtenáře přesvědčit ospravedlňující konstatační, že „čísla statistik hospodářského rozvoje jednotlivých zemí ovšem tento trend nedokáží vyjádřit, naopak ho svým průměrováním pomáhají zastírat“. Nepovažujeme „tvrdou řeč čísel“ za samospasitelnou, nicméně její argumentační role v sociologii je nepodcenitelná. Tam, kde chybí, vytváří se příliš mnoho prostoru pro ryze spekulativní závěry.

Zánik Severu?

Kniha prezentuje v kondenzované podobě některé originální interpretace modernizačního procesu z dílny cizích autorů, jež si zaslouží pozornost, byť by byly vnímány jen v metaforické a nikoli v doslovné rovině. Mezi nimi zvláště skeptická myšlenka znovuzrození feudálních struktur v postmoderní společnosti. Neméně nosný je výklad sovětského státního socialismu coby opožděné a represivní formy buržoazní modernizace od německého hospodářského historika Ivana Kurze. Tato myšlenka má svoji vnitřní logiku s ohledem na klasickou politickou ekonomii coby společný myšlenkový substrát marxismu i moderního liberalismu.

Nová Kellerova sociologická studie dokládá autorovu obeznámenost s aktuálními trendy na poli sociální teorie. Prosazuje a zpřístupňuje pro české prostředí řadu plauzibilních, či přinejmenším neotřelých konceptů. Jeho konfliktualistická reflexe současnosti je v současné škále názorů pohledem legitimním a některé symptomy soudobého světa mu dávají za pravdu. Přesto se nelze ubránit dojmům, že při vzniku studie bylo příliš často přání otcem myšlenky. Snaha o vykreslení sugestivního obrazu „doby těhotné krizi“ zde místy převážila nad argumentační důsledností. Popisovaná rozpolcenost mezi Severem a Jihem provokuje k otázce, zda tato dichotomie skutečně pokrývá vývoj současného světa v celé jeho komplexnosti. Avšak zároveň připomíná, že teprve čas může dát Janu Kellerovi za pravdu.

Autor je historik a archivář.

Jan Keller: Teorie modernizace.

Sociologické nakladatelství, Praha 2007, 194 stran.

Pojem modernizace skrývá v sobě bezpočet nejasností a rozporů.

rií a zároveň jsou zde připomenuty hlavní mezníky modernizačního diskursu padesátých až devadesátých let. V dalších statích si autor klade za cíl analyzovat dopad modernizace na proměny sociální, původ a důsledky globalizace, a také vysledovat regresivní tendence uvnitř modernizačního procesu. Práce naznačuje svým rozsahem a formou záměr plnit ponejvíce roli přehledné aktuální příručky, ale autor v ní nerezignuje ani na rozvíjení osobních stanovisek. Jinými slovy, prolíná se zde studie syntetického charakteru s prezentací vlastního svěbytného názoru na danou problematiku. Tyto roviny nejsou žel vždy jasně odděleny, a rovněž poznámkový aparát se vzhledem k mnohosti představovaných stanovisek jeví místy jako neúplný.

Co se týče členění práce do jednotlivých kapitol, nepůsobí zcela organickým dojmem jejich vzájemná návaznost. Kapitola o globalizaci, jež nese nejvýraznější punc autorových osobních názorů a stanovisek, by se lépe vyjí-

pu ke spravedlnosti. Naproti tomu proces liberalizace bezpečí ve Spojených státech, zmiňovaný v téže souvislosti, nelze vykládat jen jako důsledek rozkladu sekundární sociability v nedávné době. V nemenší míře jde o plod specifické domácí tradice, pozůstatků z dřevních dob americké demokracie, kdy pohyblivá západní hranice, boje s Angličany i s domorodci a faktická absence moci státu činily ze sebeobrany každodenní nutnost.

V první, shrnující kapitole své práce podrobuje Jan Keller dosavadní teorie modernizace kritickému zkoumání, usvědčuje je ze schematismu a z ekonomismu. O pár desítek stran dále upadá však sám do osidel podobných. „Západ“ či „Sever“ jako by byl v Kellerových očích víceméně stejnorodou jednotkou. Regionální zvláštnosti a rozdílné historické kořeny zůstávají zde opomenuty. I ty však mají na současnou situaci svůj vliv – ať už jde o tradici individuálního úspěchu ve Spojených státech na straně jedné či

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2

kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČDIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

neuteče vám žádné číslo

noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce

ušetříte až 312 Kč ročně

k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

pro předplatitele ročně zdarma čtyři přílohy (CD, knihy)

tydenikA2.cz/moleskine

MONSTRKABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ

HOVORY Z REZIDENCE SCHLECHTFREUND

Dostal se mi po letech znovu do ruky starý čínský spis Mistr Sun o válečném umění, pane Hermanne. Vzrušující četba – a ten jazyk! Přesný, pregnantní, plný poezie a přitom strohý! A všechny ty válečné situace se dají vztáhnout na každodenní život...

Například se v něm píše, že na místo bitvy máme vždycky dorazit dřív než protivník, abychom zaujali lepší pozici a byli odpočetější než on...

Tak hele, váženěj pane vojvodo! To bysme se nejdřív nesměli scházet v mym kvartýru... Já sem penzista a nevytáhnu paty z baráku, jak je rok dlouhej.

© MONSTRKABARET FREDA BRUNOLDA 2008

ovšem

Jiří Červený dva roky dokumentoval havířovské stromy a výsledek nabídl zdarma magistrátu. Ten databázi 200 stromů vystavil na svých oficiálních internetových stránkách. Jde o výběr stromů, které rostou v centrální části Havířova (od Zámečku k Merkuru), nezahrnuje však nejnovější výsadbu. Katalog stromů je doplněný o historii výsadby stromů v Havířově, města vybudovaného na zelené louce, které získalo svá městská práva až 4. prosince 1955. Popsané stromy jsou zakreslené do mapy města, která se tak může stát originálním tipem na dendrologické toulky. Součástí abecedního seznamu stromů je jejich adresa i bližší lokalizace (například Víšeň chloupkatá i roste v ulici Karoliny Světlé, a to „u Luny nad schody“). Nabízí se i vyhledávání opačným směrem – podle seznamu stromů rozděleného podle ulic. Každý strom má svoji stránku, kde je jeho celková fotografie, snímky detailů (listy, květy, kmen...), zakreslení do mapy a krátký komentář. Nechybějí ani zajímavosti – například 18 památných stromů nebo 16 metasekvojí čínských, které autor považuje za největší vzácnost.

Jana Bohutínská

Po vydání Mein Kampfu tu máme další příklad politické pornografie. L. Jirotko, skrytý za značkou Kontingent press, přichází s Turnerovými deníky. Tato bible neonacistů se proslavila jako inspirační zdroj k atentátu na federální budovu v Oklahoma City a v USA z ní udělal bestseller paradoxně židovský nakladatel. I při jejím českém vydání jde zjevně o peníze až v první řadě. Je použito anonymního překladu, který už dříve koloval na internetu, a nevzhledná útlá brožura stojí nehorázných 350 Kč. Nakladatel svůj počín sice hájí coby osvětu, ale komerční zájem se už ani nesnaží skrývat. Rasistická ideologie je přece dostatečně známá a netřeba se o ní ujišťovat pomocí spisů, kde v roli negativních hrdinů zásadně vystupují černoši nebo „nápadně snědí“ běloši. Není nutné celou záležitost demonizovat; kniha jistě větší oblibu těchto idejí nezpůsobí, na to je příliš hloupá. Je ovšem dalším příkladem morálního nihilismu, s jakým se u nás vydělává na čemkoli. Jsme zkrátka zemí, kam si německé nazi kapele jezdí s vidinou vysokého zisku organizovat koncerty a kde svobodně vydávanou rasistickou literaturu distribuuje Kosmas. Tento, na kvalitní a alternativní produkci zaměřený velkoobchod uváděl Turnerovy deníky dokonce ve své Top 10, hned za P. Coelhem.

Alexandr Budka

Před lety se na Bali dařilo vysoké kultuře: malířství, tanci, hudbě, dokonce i estetice bydlení. Život sám byl na Bali pro mnohé lidi uměleckým dílem. Krása pro krásu samotnou však ztratila význam – nyní je donucena podřídit se komerčním zájmům. I když zákony zakazují cizincům na ostrově vlastnit půdu, tisíce z nich si již zakoupili ta nejkrásnější místa: rýžová pole, pláže, jižní svahy kopců. Jaké procento půdy cizinci na Bali vlastní, se přesně neví. Na sousedním ostrově Lombok je to prý 50 procent půdy, jež patří buď mafii ze severní nebo střední Evropy, nebo obyvatelům Jávy, nejlidnatějšího ostrova Indonésie. Po finanční krizi, která v roce 1997 zdevastovala Jihovýchodní Asii a především Indonésii, neměli mnozí Balijsi na vybranou. Vláda neposkytla obyčejným lidem téměř žádnou pomoc, a ti tak museli prodat svou půdu, aby vůbec přežili. Z peněz za půdu si mnohé rodiny koupily automobily. Jedenáct let po krizi auta zrezavěla. A ceny pozemků se mnohdy zvedly až desetkrát, takže si místní již nemohou dovolit bydlet ve svých původních vesnicích. Na jejich místě nyní rostou diskotéky, luxusní hotely a obchody s evropskými potravinami pro cizince. A kdysi hrdí Balijsi jim teď slouží.

André Vltček

Když 16. května odmítl prezident Václav Klaus podepsat antidiskriminační zákon, vážně ohrozil jeden ze dvou nejvýznamnějších výdobytků ministryně pro lidská práva Džamily Stehlíkové. Zákon se teď znovu vrátí do poslanecké sněmovny a ministryně spolu se svým stranickým předsedou Bursíkem žádá svolání koaliční devítky, které by mělo zařídit 101 hlasů ve sněmovně potřebných na přehlasování prezidentova veta. Zda se jim to zvláště u poslanců ODS podaří, je sporné, protože prezidentova námitka, že zákon chce přinést „sociální inženýry vytoužený stav rovnosti“, u řady z nich nepochybně padne na úrodnou půdu. Prosazování zákona bylo spolu se založením Odboru (Agentury) pro sociální začleňování v romských lokalitách, který se dnes tísí v jedné příjemné kanceláři Úřadu vlády, hlavním cílem ministryně, která se zájmem o ostatní oblasti lidských práv dosud příliš nevyznamenal. Pro zelené tak s odmítnutím zákona přichází nejen další z dlouhé řady podnětů k opuštění koalice, ale i příležitost k zamyšlení nad tím, zda má cenu držet ve vládě ministry s takto hubenými výsledky.

Filip Pospíšil